

Székely László

A

nyolc

boldogság

Szalézi Művek

A NYOLC BOLDOGSÁG.

SZÉKELY LÁSZLÓ

A
NYOLC BOLDOGSÁG

SZALÉZI MŰVEK, RÁKOSPALOTA.

**Nihil obstat. *Carolus Szitkey* censor dioecesa-
nus. Imprimatur. 5284/1934. Vaci, die 30-a
Octobris 1934. † *Stephanus* episcopus Vaciensis.**

Don Bosco Nyomda, Rákospalota, Horthy Miklós-út 97.

*Boldogok a lelki szegények,
mert övék a mennyek országa.*

*Boldogok a szelídek,
mert ők lesznek birtokosai a földnek.*

*Boldogok, akik sírnak,
mert ők majd vigasztalást találnak.*

*Boldogok, akik éheznek és szomjúhozni az
igazságot,
mert ők kielégítést nyernek.*

*Boldogok az irgalmasok,
mert majd önekik is irgalmaznak.*

*Boldogok a tisztaszívűek,
mert ők meg fogják látni az Istent.*

*Boldogok a békességesek,
mert ők Isten fiainak fognak hivatni.*

*Boldogok, akik üldözést szenvednek az
igazságért,
mert övék a mennyek országa.*

(Máté evangéliuma 5, 3—10.)

ERÉNY ÉS BOLDOGSÁG.

Aki az erény útjait mutogatja, az voltaképpen a boldogságnak, a békének az ösvényein terelgeti a lelkeket. Ezért áldott az igehirdetők hivatása, s ezért tartom igen kedves feladatomban, hogy néhány fejezeten át a nyolc boldogsággal kapcsolatban a boldogsággal való párhuzamukban mutathatom be az erényeket.

Erény és boldogság összefüggésének, viszonyának a kérdését sokan feszegették. S mily különböző eredménnyel!

A hedonisták az erényt egyszerűen a boldogság függvényévé, melléktermékévé tették.

Keressd a boldogságot — tanácsolja Aristippos vagy Epikuros — élvezd az életet. Ragadd meg a boldogságot ott, ahol éred; vagy érd utól ügyes számítással és bölcs mértéktartással úgy,

hogy jusson is az örömből és maradjon is: az erény aztán adódik magától. Ezen az úton járnak a gyakorlatban azok, akik a széles utat keresik és az élet tágra nyílt portái körül tolonganak.

Hogy mindjárt a másik végletet is megemlítsük — nem árt meglátni, mily végletek között szaladgálva fut át a bölcselkedő emberiség az arany középúton — néhány modern szemrehányást tesz a kereszténységnek, amiért a mennyország ígéretével buzdítja az erény útján ballagókat. Olcsó erkölcsiségnek, égi egoizmusnak nevezi Strausz Dávid és Hartmann Ede a jutalomért szolgáló, a másvilági boldogságra kacsintó erényességet.

Anélkül, hogy a problémát most le-tárgyalnók, rögtön látjuk, hogy ez a rigorózus felfogás, amelynek még a szentek sem voltak elég szentek, amely elbizakodottan félre akarja dobni a szentülésnek olyan motívumait, amelyekről a legnagyobb szentek sem mondhattak le, tragikus meghasonlás tűzfészkkévé teszi az ember lelkét. Ha Strauszéknak igazuk volna, a kötelesség parancsa és a boldogságnak belénk

ágyazott olthatatlan vágya örök harcban állnának egymással és marcangolnák a szívünket.

Szerencse, hogy az evangélium nem problémákat ad, hanem megoldásokat, s nem l'art-pour-l'art filozofálásokat akar megindítani, hanem életet a biztos igazság bázisán, s így nekünk módunkban van a hegyi beszéd megvilágításában megvizsgálnunk a két nagyhatalomnak: erénynek és boldogságnak a viszonyát.

Micsoda pompás megvilágítás az, ami a boldogságok hegyéről a kérdésünkre árad!

Mily kedves már a keret is!

Nem a vad Sinai-hegy zord szirtjei előtt állunk, mint az ószövetség megfélemlített népe. Nem sárga sivatag a szőnyegünk, s az Isten hangja sem villámlásban és égdübörgésben hangzik el hozzánk. Nem fekszik ránk a törvény, mint fekete felhő, nem kopognak és dörögnek a kemény imperativusok: Ne ölj, ne orozz, Istennek nevét hiába ne vedd!

Hanem szelíd hajlatú dombon ülünk. Cédrusfák óvnak az északi szél dühe

elől, olajfák illatoznak, kedves anemónok kacagnak felénk izzóp-bokrok alól. Meghittent ülünk Jézus lábánál. Mint méz és tej folyik ajkáról a szelíd és hatalmas ige: Boldogok a szegények, boldogok a szelídek, boldogok, akik sírnak . . .

A hegyi beszédben tehát kibékül a nagy parancs és a nagy vágy, a lelkiismeret fenyegetése és boldogország hívogató varázsa. A nyolc boldogság programbeszédében tökéletesen igazsággá lesz a 84. zsoltár szép szava: „az igazságosság és béke megcsókolják egymást.”

De hogy álmodozásban el ne veszünk, hanem egészen reálisak és igazak maradjunk, egy finomabb distinciót kell felállítanunk. Teljes képet csak akkor kapunk az erény és boldogság viszonyáról, ha külön tekintjük azt a földi élet folyamán és külön a földi élet után. Fejtegetésünk lényegét abban foglalnám össze, hogy *az erény útja a földi élet folyamán párhuzamosan halad ugyan a boldogsággal, azonban a két pálya csak a mennyei boldogságban találkozik össze és egyesül végleg.*

Lássuk ezt részletesen.

Erény és boldogság a földi életben.

Bizonyos, hogy az erényt nyomon követi a földi életben is bizonyos béke és áldás; a bűnt pedig nyomon követi némi szükségszerű természetes bűnhődés.

Az Isten úgy alkotta meg az emberi természetet, hogy a jó némi biológikus törvényszerűséggel jutalmazódjék, s a rossz hamar elvegye büntetését.

Érthető. Hiszen a rossz a természet ellen van, s a természettel nem jó kikezdeni. Ami az erkölcsi rendben hiba, hibává lesz a fizikai rendben is, s az ilyen hiányok hamar érezhetőkké válnak. Az epikureusok tévedtek, de abban mégis igazuk volt, hogy a boldogság, a béke — ha nem is eszköze — de természetes mértéke lehet az erkölcsi jóságnak. Aki úgy rendezte be a testünket, hogy minden sértődése fájdalomban nyilvánuljon meg: az lelkünknek is úgy alkotta meg természetét, hogy fájjon neki, ami érdeke és célja ellen támad.

Ezt az életigazságot az ószövetségi

szentíró is leszögezte. „Nincs békeségük az istenteleneknek” — azt mondja a szentírás (Izaiás 48. 22.). Ha ezt az ihletett mondást emberi módon szerzett élettapasztalat előzte meg, csodálkoznunk kell a próféta mélyrelátásán. Csupa jólét és kényelem veszi körül a gazdagot. De ő a fényes életmód ürességén átlát és észreveszi mögöttük a láthatatlan lélek háborgását.

Mély Szent Ágoston szava is: „Úgy rendelted, Uram és úgy van, hogy minden rendezetlen lélek bűnhődése legyen önmagának.”

Ugyanezt a gondolatot fejezi ki egy modern dekadens poéta, éppen nem azért, hogy az Isten ügyének propagandát csináljon: „Minden bűnömből külön ostort fontál” (Ady).

De feledhetetlen a német költő sokat emlegetett sóhaja is: „Aki vagyok, búsan köszönti azt, akivé lehettem volna” (Hebbel).

Igen, a mulasztásaink mögöttünk járnak, nyomunkban kullognak, ránk árnyasodnak, mint fekete felhők, s talán ez a gond az, amelyet a közmondás „atra curának” nevez, s mely versenyt

fut a lovag lovával és mindenütt sarkában van.

Az elkövetett bűn megsanyargatja a lelket. Megrázó Izaiás panasza: „Megtörtél minket gonoszságunk keze által.” (64, 9.) Erről a kézről, a bűn markáról külön fejezetet lehetne írni. Hogy simogat, amikor elcsábít! Mily ölelő karokkal vár a bűn, amikor a lélek az első lépéseket teszi felé! S a síma kézről vasmarok lesz, amely leteper és fojtogat és ropogtatja a csontokat és nem enged el többé. Szegény lélek, hogy érzed magad benne?

Nem, ne irigyeljük az ügyes gazembereket szerencséjükért. Igen nagy ára van annak a szerencsének. A lelkük békéjét adták oda érte. Mire a bűnük kiéri, észreveszik, hogy ördögöt fogadtak be a házukba, jó magyar kifejezéssel: eladták a lelküket a testük kényelméért. Rossz vásárt csináltak.

Szomorú tapasztalatunk, hogy a bűnnek ez a gyors, biztos bűnhődése kis vétségeknél is bekövetkezik. Mértéktelenség után „Blaumontag” következik, a parázna testét undorító betegségek kezdik ki; a fukar ember hamar rabja

lesz a kincseinek és az önző egyedül marad. A bosszuálló reszket attól az indulattól, amelyet az ellenségeinek lelkében maga ellen felgerjesztett; a lusta embernek üres marad a pincéje és a lelke is. Szinte jó volna ezekről a tünetekről is — az ismert alkohol-ellenes plakátok mintájára — képeket festeni, s minden vonalon igazolni és ábrázolni az igazak és bűnösök sorsát.

Mily más a pályája annak, aki fölött Isten áldása lebeg, akinek jelszava lett a németek szép közmondása: „Auf Gottes Segen ist alles gelegen.“ De közeljár hozzá a mi népünk szép szó-lása is: „A jó lelkiismeret a legjobb párna.“

Az istenes léleknek mindennapos vendége a béke. Vagy talán otthon is van nála. Krisztus Urunk be-betér hozzá, mint hajdan az apostolokhoz, a mélyértelmű köszöntéssel: „Békesség nektek!“ Egészség, jó szerencse, áldás, a nemes szív emelkedettsége és derüje és az a tudat, hogy ha százan vannak is ellenem, a lelkiismeretem szava mégis felment engem: ezek szemmel nem látható javak, de vannak és a

haszontalan embernek nagyon természetes bűnhődése, hogy nem is tud róluk, nem is tudja megbecsülni őket.

Adjuk hozzá, hogy a jónak reménye van. „Az ő reményük halhatatlansággal teljes” (Bölcs. k. 3, 4.) És ez a bizalom valóságos életelixir. Valóságos ifjító erőnek mondja Izaiás: „Akik pedig az Úrban bíznak, megifjodnak erejökben, szárnyuk kel, mint a sasoknak, futnak és nem fáradnak, járnak és nem fogyatkoznak el” (40, 31.). Ó szép életerő, ó szép ifjúság! Lehetséges, hogy megtartsunk téged? Igen, ha Istenben bízunk.

Azt mondta egyszer a borbélyműhelyben egy fecsegő, ostoba professzor: Akinek Istene van, annak semmije nincs. És egy egyszerű ember elméjében egyszerre megvillant valami a feleletes szavak hallatára és ráfelelte: Ellenkezőleg! Akinek Istene van, annak mindene van! — Az egyszerű ember gondolata volt mélyebb, mert az ő tekintete lehatolt a láthatatlan javakig.

És valóban, akinek Istene van, azt kőfalként védi a hite és szegénységében is megvan a gazdagsága. Az ő Istene fölébe borul szárnynak, megáll mö-

götte győzhetetlen köszálnak, suhog mögötte folyton hajtó pásztorbot gyanánt, kíséri, mint szövetséges barát. A lelkének bizonyos rendíthetlenséget ad a bizalma: „Ha Isten velem, ki ellenem?” Nem nyomja le egészen a csüggetegség, ha meg is kíséri. Azt feleli a kicsinyes gondolatoknak, amit Szent Ferenc mondott a rátámadó rablóknak: „Én a nagy király követe vagyok, mi dolgom veletek?” — Királyi öntudat, valóban nem kisebb az értéke azáltal, ha koldusruhában rebegi el a lélek!

A hit tündéerkertjében csakugyan ámulva jár a lélek: élvez, áhít, gyarapszik; hatalmas élmények szakítják meg a hétköznapijait. A halál rémével farkasszemet néz. Ha meg is remeg a láttán, mögötte, a rút csontváz mögött sejti, látja azt is, aki legyőzte őt.

Nem állítom, hogy a hit narkotizálja a szenvedőt, elbódítja fájdalom-jelző képességeit. Nem, nem szünteti meg a szenvedést — hogy is tenné? — de egyensúlyozza! A lélek egyensúlyát felbillentené az egyik oldalon a nagy csapás, amit az élet mér rá. És íme,

ugyanekkor a másik oldalon a mérleg serpenyőjébe kerül egy nagy gondolat, a keresztfa látomása. A lélek reng, vergődik, gyötrődik, de nem borul fel: fenntartja a hite!

A boldog embereket a nagy szentek közt kell keresni. Ők voltak az öröm virtuózai, ők jártak, mint hősök, a lelki béke útjain. Félszentnek lenni persze nem nagy öröm. Annyi, mint félig állni a vízben és borzongani. Jó azoknak, akik benn úsznak az élet friss vízeiben és tudják, hogy egészség és üdülés az, amitől másoknak borzódik a bőre.

Erény és boldogság csak párhuzamban futnak.

Nem volna jó, ha félreértenének és úgy értelmeznék a mi tételünket, hogy jóknak paradicsom, rosszaknak pedig pokol ez a földi élet.

Ez hazug és felületes életszemlélet volna.

A földi életnek vannak javai, amelyek alig függenek a jóságtól, vannak csapásai, amelyek a jókat is utoléri. A napsugár süt a rosszakra is, az Isten

esője nem válogat a hívő és hitetlen termésében. Természetes javak, egészség, siker, szerencse, tisztelet, nem a jók kiváltságai. Nem mindig a jók a legszerencsésebb kezű üzletemberek. Az igazak őrzőangyalai nem kaptak megbízást arra, hogy az osztálysorsjáték forgóhengere mellé álljanak, vagy a rouletteket védenceik javára igazgassák.

Sőt az Isten ugyancsak megszenvedteti az ő híveit. Mindnyájunk fölött ott lebeg az Üdvözítő szava, amelyet egyszer Szent Pálról mondott: „Én megmutatom neki, mennyit kell neki az én nevemért szenvednie” (Ap. csel. 9, 16.).

Igen, ezt a jó Isten szívesen és bőkezűen mutatja meg az övéinek.

Nevetik is az istentelenek az Isten fiainak várakozását: Ugyan, jobb megélhetést biztosít-e nektek a ti Istenetek?

Jótett nyomába jót várj — mondja a magyar közmondás. Csakhogy olykor sokat kell várni rá.

Igazságtalan az élet: sokszor egy szerencsés büntett családok és dinastiák jövőjét alapozza meg, egy lelkiismeretlen vállalkozás nemzeteket tesz

gazdaggá. Aki pedig az Isten útjairól le nem tér, alkalmakat szalaszt el a gazdagodásra, sőt sokszor áldozata lesz a saját nagylelkűségének.

Ime egy modern eset: Gazdatiszt volt, de állását veszítette, mert földesura sürgetésére sem volt hajlandó becsutelen cselekedetre, pénztári kimutatások meghamisítására, hamis bukás igazolására. Szegény elcsapott gazdatiszt nagy nyomorba került. Állást keresett, de nem talált sehol. Pestre költözött, ott nyomorgott. Végre kis hivatalhoz jutott, annak helyiségében töltötte az éjszakáit, mert lakásra nem telt. Csekélyke fizetését éhező családjának küldözte haza. Nem sokáig bírta a nehéz életet. Néhány hónap alatt végzett vele a keserűség, a gond, a nélkülözés. Gyermekai árván maradtak. Ők sirták el nekem ezt a kis tragédiát: az igaz ember tragédiáját, aki fölött győzelmesen száguld el az emberi gabszág és nincs igazsáág, amely megtorolná.

Szent János hallotta az oltár alól a megöltek lelkeinek sikolyát. És nagy szóval kiáltának mondván: Uram, te szent és igaz, meddig nem teszesz íté-

letet és nem állasz bosszut a mi vé-
rünkért azokon, kik a földön laknak?"
(Jel. 6, 10.) Ettől a sikolytól visszhang-
zanak a világtörténelem századai, s
ettől a sikolytól borzonganak a lealá-
zott, megváltásukat virrasztó nemzetek.
És kérdezzük: Lehetetlen-e az, ellen-
kezik-e az isteni gondviselés útjaival,
hogy egy falánk és táglelkiismeretű
nemzet kiirt egy másikat, elfoglalja a
helyét, vígan, gondtalanul, gazdagon
él a másik sírhantjai fölött, még csak
a lelkiismeret rémeivel sem találkozik,
s a győzelem véglegesen el van döntve
a világtörténelem innenső részén?
Egyáltalán nem lehetetlen. A *költői*
igazságszolgáltatásnak be kell követ-
keznie a mese folyamán, de az *isteni*
igazság késik és igen sokat várat az
ítéletre.

Amellett különleges bánatok bo-
rongnak az Isten hívei fölött. Ők szá-
montartják bukásaikat. Ők nem zson-
gítják el lelkiismeretük szavát. Sőt a
lelkiismeret több kint okoz nekik, mint
az eldurvult lelkű embernek. Vajjon
kit furdal többet a bűnvád: a vezeklő,
ostoros szentet-e, aki remegve gýónja

meg élete legcsekélyebb botlásait, — vagy azt a rablógyilkost, aki ördögi tanácsot talált ifjú cimborája lelkiismeretének hánytorgásai ellen; azt tanácsolta neki: áldozzék meg egyszer szentségtörően, s a kellemetlen belső hang nem fogja zaklatni többé.

A gonoszok vígan ugrándoznak és kurjongatnak a széles utakon. A jók lelkén pedig végigborzong Szent Pál komoly intelme: „Félelemmel és rettegéssel munkáljátok üdvösségeteket!” (Fil. 2, 12.)

S ha a lélek egyszer Isten közelébe szállt, örökön sajóg benne a vágy az Isten újabb látogatása után, kíván elválni és Krisztussal lenni (Fil. 1, 23.) A lélek sötét éjszakáiról számolnak be élményeik során a misztikusok. Az istenszerelemnek, az amor Dei-nek is van nyila, mely gyógyíthatatlan sebet ejthet a lelken. Ha Isten vígasztalásainak édességét megízlelte a lélek, még jobban sajóg az űr, mely minden töltés után a lélekben tátong, jelezve, hogy a szívünk feneketlensége tölthetetlen.

Miért?

Azt kérdezi itt az eltűnődő lélek: miért kezeli Isten sokszor oly keményen itt a földön az ő híveit?

Nem láthatunk be Isten terveibe, azonban két okot gyaníthatunk.

Az egyik az lesz, hogy Istennek nem kellene az opportunisták. Az *actio catholica* esetleg elfogadja az ügyes haszonlesők, dörgölődzők, számítók szolgálatait. De az Isten nem. Mi is lenne, ha Isten gyors és kétségtelen szerencsével jutalmazná meg minden hű szolgáját? Az emberiség salkja szegődne szolgálatába és elriasztaná Isten zászlóitól a nemesebbeket.

A jók megpróbáltatásának, másik okát pedig abban látja Szent Ágoston, hogy a jók is eleget vétkeznek. Jó nekik, hogy vétkeiket levezekelhetik, s még a földi szenvedés érdemszerző purgatóriumában tisztulhat meg a lelkük. A másvilágon úgysis boldogság vár rájuk. Viszont a rosszaknak is vannak érdemeik. Helyénvaló, hogy azokért elvegyék jutalmukat a földön,

hiszen a másvilágon úgyis más sors vár rájuk.

Nem marad más hátra, mint alázattal fogadni el a szenvedést Isten kezéből és tudni azt, hogy jó úton járunk; az erénynek útján, amely fölött a boldogság pályája kéklik és addig is biztat, mosolyog ránk, erősít minket, amíg el nem érjük.

Nem marad más hátra, mint cipelni a nagysúlyú ürt szívünkben s felszentelni Isten templomává, mint a gellért-hegyi sziklakápolnával tették.

Tehát pesszimisták legyünk? — kérdi a szenvedés gondolatával viaskodó lélek.

És nem is tudunk felelni mást, mint hogy a Lessing-Schiller klasszikus korának üres optimizmusával szemben valóságos keresztény reveláció volt Schopenhauer pesszimizmusa, nem ugyan nekünk, akiket hitünk mindig, minden problémában eligazít, hanem azoknak, akik a bölcslelettől életírányt várnak. Nem a kereszténység tette siralomvölgyévé a földet, ő csak fölfedezte róla, hogy az. De rámutatott arra is, hogy ennek az „emberi

tragédiának" a kifejelete „divina comedia," rámutatott az örök reménységre, amely sok szépséggel szűrődik be az égről a földi homályba.

Hát igen, zarándokok és jövevények vagyunk és a boldogság ígéretföldje felé messziről lengetjük a kalapunkat. Zarándokok vagyunk, de az ég ránk mosolyog és mi bátran, határozott lépetekkel, a Salve Reginaival az ajkunkon, tartunk felé.

Erény és boldogság a földi élet után.

És ezzel már egybefoly elmélkedő lelkünk előtt az erény és boldogság útja a másvilág boldog kapujában.

Boldogok vagyunk, mert „rövid harc, hosszú béke" a sorsunk. Boldogok vagyunk, mert küzdelmes zarándok útunkra, amelyen különben is bőven pompázik a virág, a szépség és az öröm, Isten hullatja részvevő könnyeit, s ha kifáradtan eldőltünk, az ő öröme vár.

Mi ehhez a mennyei ígérethez képest minden földi viszontagság?

Azért jó is olykor fáradt fejünket fölemelni a mennyei haza felé, és újra

meg újra átelmélni: mim is van nekem az égben? Csak az a baj, hogy nehéz azt kifejezni.

Szent Pál boldog lelkét felragadta Isten a hetedik évig, úgy hogy titkokat látott, amelyekről beszélni nem jó. S ha megkérdezzük tőle: mégis mi volt az, ami úgy megmámorosította, kitér a felelet elől: Hagyjátok, nem lehet azt elmondani, nem elégségesek a földi szavak, földi fogalmak. Mert „szem nem látta, fül nem hallotta, sem az ember szívébe föl nem hatott, amit Isten azoknak készített, akik szeretik őt.” (I. Kor. 2, 9.)

Annyi bizonyos, hogy ha minden bajt leszámítunk, és minden földi tiszta örömet százszoros hatványra emelünk, a mennyei boldogságnak csak gyarló árnyékát kapjuk meg.

És mégse vessük meg azokat az emberi módokat, amelyekkel a képzeletünk az égi boldogságot kiszínezi szokta. Gondoljunk arra, hogy ott fenn semmi sem fog fájni. Ha itt roskadozunk, ott emelt fővel járunk. Ha itt fáj a fejünk, ott sohasem fog fájni. Ha itt fáradt szívünk olykor szerény,

panaszos vétót mond be a hajsza ellen, ott bírni fogja a szédületes tevékenységet és boldogságot. Ha itt gond lohol utánunk, ott messze elmarad mögülünk. Ha itt fáj, hogy lassan elfogy az életerőnk, tudjuk meg, hogy ott megifjodunk erőinkben. Ha most öregségünk őszi köde borong is a kedélyünk felett és a búcsúzás melankóliájával látjuk, hogy lassan-lassan kiballagunk az életből: örüljünk neki, hogy beballagunk az életbe. Ha itt zaklat a „félelem és rettegés“, az örök örlő gond az üdvösségünkért, ott ez a gond egészen leszakad rólunk. Meg vagyunk mentve! Örvideni fog szívetek, és örömeteket senkisem veszi el tőletek! (Ján. 16, 22.)

De a földi szépségek és gyönyörök is szívesen szolgálnak hágcsóul a mennyei szépségek felfogásához.

Szentek ajánlják, hogy képzeljünk el magunknak valami tengerpartot. Nyájas gyepen álmodozunk, kék-arany habok csobognak nekünk, tisztaság ömlik belénk a mérhetetlen kékségből, és látjuk, hogy örülnek a létnek a halacszkák, amikor kidugják fejecskéjüket

a vízből, hogy újra visszamerüljenek és új örömmel örülhessenek annak, milyen jó a tenger. Szívjuk a tenger levegőjét és illatát, s úgy érezzük, hogy a mennyország tisztaságát szívjuk magunkba. Csakugyan ilyen lehet az ég? Ó nem, nevetséges kis beszéd ez, a mennyország sokkal szebb!

Vagy sétálunk valami szép kertben. Virágok illatoznak, gyümölcsök érnek, madarak ujjonganak és a patak csobog el előttünk, életkedvtől duzzadva, fut a tenger felé. Ilyen lehet talán a mennyország? Ó nem, sokkal szebb, hasonlíthatatlanul szebb!

Szép a nápolyi öböl, amikor felharosan fölötte a Santa Lucia mámora, szépek a norvég fjordok és az alpesi tengersizemek — de az angyalok, ha kissé idefigyelnek, kinevetik ezt a bohó emberi elképzelést. Ó emberek, a mennyország minden álomnál szebb!

Az egyszeri cigány képzelte el úgy a király sorát, hogy pirosbársony nadrágot hord és zöld selyemből van a folt is rajta. Bizony, mi emberek így adomázunk a cigány észjárásáról és a játékos angyalkák az égben rólunk ado-

mázhatnak, akik oly igen gyarló képekben képzelődünk a mennyországról.

De hát csak képzelődjünk róla, amíg élénk nem ragyog élénk képként. Mint tornagyakorlatot a test orvosai, úgy szeretném az olvasó lelke számára feladni külön gyakorlatnak: próbálja így, ilyen fogásokkal hatni magára a jobbik haza gondolatának erejét.

Akkor könnyebben tud lelkesíteni, buzdítani, vigasztalásával elárasztani. Akkor jobban átlátjuk az életünk értelmét, megtaláljuk nyitját minden földi nehézségnek. A szívünket megszállja szent bátorság, és úgy megyünk végig a földi javakon, hogy az égi javakat szemmel tartjuk és el nem veszítjük. Erényt keresünk és boldogságot érünk, sokszorosan megtagadjuk a békét, hogy végre elérhessük; Keresztes Szent Jánossal, hogy elérjük, amit még nem ismerünk, arra tartunk, ahol semmit sem ismerünk. És meglátjuk, hogy életszentség és életboldogság egy dolog két oldala, s aki az erények rögös útját választja, a boldogság hazájába ér.

Úgy fussatok, hogy elnyerjétek!
(I. Kor. 9, 24.)

BOLDOGOK A LELKISZEGÉNYEK

Jó lett volna ott lenni a Boldogságok hegyén, mikor Krisztus Urunk az ő hegyi beszédét elmondotta. Csak megálltunk volna ott a halom lágy hajlatán. Jobbra láttuk volna a Genezáreti tó kékségét sugárzani, balra Kármel hegyét komorlani, ahol hajdan Illés próféta ostromolta imádságával az eget s meg sem nyugodott, míg égi tűz nem lobbantotta lángra áldozatát.

De mi nem néznénk sem jobbra, sem balra, csak egyenesen Krisztus Urunk arcába, s úgy élveznénk ki a nagy, örvendetes valóságot: megjelent a mi Üdvözítő Istenünknek kegyessége és emberisége (Tit. 3, 4).

Azonban ne gondoljuk, hogy valami nagyon finom, előkelő társaságba keveredtünk itt, az Isten hegyén. Nem. A nagytekintélyű urak, az írástudók

és farizeusok otthon maradtak, vagy szinte röstelkedve kandikáltak ki egy-egy fa mögül. Ugyan mi szükségük van nekik még több tudásra, s miután mindent előlről hátra és hátulról előre megtanultak, hallhatnak-e még ujságot a názáreti iparos-prófétától? Jézus hallgatóságának zömét az Isten-adta népette ki. A „ham-haarez”, a földhöz ragadt nép.

Urunk látta ezt, és meg akarta köszönni az egyszerű emberek jóságát és ragaszkodását. Kitárta karjait mintegy legelső üdvözlésül szánva mondotta ki a mély szavakat: „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa”.

Szegény, egyszerű, megalázott emberek lelke alkalmasabb talaj a lélek nemes kincsének, az értelem alázatának kitermelésére. Ezt a kincset látta meg az élet mestere az egyszerű, lelkes pillantások mögött, amelyek rá-szegeződtek.

Megszoktuk már, hogy az evangélium másképp értékeli a világ dolgait, ám ezeken a szavakon mégis megdöbbenünk.

Hogyan? Hiszen az ész az igazság

szerve, a tudás nagyhatalom! Úgy lát-
szanék tehát, hogy minél több van be-
lőle, annál közelebb járunk az igaz-
sághoz. Nem gyanus-e az a tanítás
amelynek befogadására nem nagy ész,
nem szép tudás készít elő, hanem a
lélek egyszerűsége tesz fogékonnyá?

Ami eleve bizonyos.

A kérdésre nézve első megjegyzé-
sünk az, hogy akármilyen látszik nekünk
igaznak, valószínűnek, mi minden lát-
szattal szemben Krisztusnak hiszünk.
Ha eddigi eszmevilágunkba nehezen
igazodik bele egy krisztusi íge, inkább
magunkon és eszmevilágunkon igazít-
unk, mintsem a hitünkön. Az örök
élet igéi Krisztusnál vannak. Már rég
elintéztük magunkban, hogy ő a ve-
zérünk az igazság útján és semmiféle
csábító látszat kedvéért nem leszünk
hütlenek hozzá. Az ő igéi nyomában
járunk, s hit dolgában éppen úgy nem
habozunk, mint mondjuk, nem habo-
zunk reggelenként azon, hogy meg-
mosakodjunk-e. Ezen már gyermek-
korunk óta túlvagyunk.

Egyebekben pedig igyekszünk eszünkkel — eszecskenkkel — is behatolni a krisztusi mondás mélységeibe. Két megállapítás szolgáljon kulcsként az igazság felnyitásához.

Az első: Akár Krisztust kérdezzük meg, akár az emberi életet, azt a választ kapjuk, hogy *az értelmet nagyra kell becsülni. Isten drága adományának kell tartani.*

A második: Akár Krisztust kérdezzük meg, akár az életet: *nem szabad félreismerni az ész szerepét, hivatását, határait.*

Lássuk ezt a két gondolatot közelebbről. Megvilágításuk hozzásegít az emberi ész helyes értékeléséhez, esetleg átértékeléséhez, s így egy csapással szempontot nyújt több hitbéli nehézség megoldásához.

Nagy istenadomány.

Az emberi értelmet tehát Isten nagy adományának tartjuk.

Annak tartotta az Úr Jézus is. Ő nem szerette a bárgyú, korlátolt, nagy eszmék befogadására alkalmatlan elméket.

Ő azt kívánta, hogy legyünk okosak, mint a kígyók és szelídek, mint a galambok. (Máté 10, 16.) Hányszor fakadt ki tanítványaival szemben: „Még ti is értelem nélkül vagytok-e?” (Máté, 15, 16.) Az emmauszi tanítványokban is azt feddette meg, hogy balgatatagok és késedelmes szívűek (Lukács 24, 25.) Földi tragédiájának egyik legfájdalmasabb mozzanata lehetett a visszatérő élmény: „és ők ezekből mitsem értenek és ez ige el vala rejtve tőlük és nem érték a mondottakat.” (Ján. 18, 34.)

Egész működésében nemcsak ész nyilvánított ki, amely éles tiszta fogalmazásokra, könnyű, győzelmes vitákra termett, hanem ész, amely biztos és csodálatos rendszerbe foglalja a világ értelmét.

S valóban az értelem a nemesi oklevelünk, istenfiúságunk alapja, állattól megkülönböztető díszünk és rangunk. Az ész a mi útjaink kicsiny fényessége. Ez a tükör, amelybe az egész világ beletükröződik, amelyen át a mikrokozmosz csodálatosképpen az emberbe költözik s benne új létet nyer. Ez a fáklya, amely a kultúrán

dolgozó emberiségnek elébe ragyog. Ez teremt városokat, közutakat a mocsaras vidékek helyén.

S mily különös önállóságot, fürge séget, agilitást mutat a világ lelki fel dolgozásában! Hogyan dolgozza át vé révé az érzékektől kapott nyersanya got! Mily merészen hagyja el kiinduló pontját, az anyagi és konkrét ismertet, hogy abstractio, okság, hasonlóság hágcsóin fölemelkedjék a szellemiek világába s otthonosan érezze magát benne.

Isten szép adománya az értelem. Boldog, akiben kristálytisza tó marad, amelyet szenvedélyek föl nem korbácsolnak; tó, amely tükrözi az eget s magában ringatja a napot is.

A túlértékelt ész,

De most mégis le kell lepleznünk az emberi értelem szörnyű bűneit. Le kell szögeznünk, hogy az értelmünk tóvá lehet, amelybe emberi értékek fulladnak bele, lámpás lehet, amellyel lángok martalékává lehet tenni a világot. Le kell lepleznünk a magát hely-

telenül értékelő, túlméretező, hogy úgy mondjam, nagy lábon élő Ész, amely tovább nyujtózkodik, mint a takarója ér; amely csak önmagát akarja értékelni és nem tudja, hogy az ész-emberek félemberek, hogy nyomorékok azok, akiknek *csak* eszük van és semmi több; amely nem tudja, hogy a lélek sokkal több és mélyebb s az értelmén kívül más erőkkel is kell felkészülnie az igazság meghódítására.

Ezt a gondolatot tekintsük most már három oldalról.

Közvetlen tapasztalatunkat,

saját, egyszerű megfigyeléseinket vegyük elő. Nem volt-e alkalmunk olykor, talán éppen az egyetemeken, ahol a tudományt kimérik, megfigyelni, hogy nagy tudás és nagy gyarlóságok szépen megférnek egymás mellett, egy lélekben?

Nem akarok babérokat tépni, kegyeletet sérteni, általánosítani, tiszteltreméltó férfiak szennyését felmutatni. De nem undorodtunk-e mindnyájan vissza, mikor azt láttuk, hogy egy hírneves tudós tudása-trónján gög-

lik, s nem érzi magát végtelenül elenyészni és eltörpülni az Igazság épülete előtt? Az nem igazságszerető lélek, amely nem alázatos az igazsággal szemben. Méltatlan a nevét kiejteni, aki a drága szent Igazságot vádlottként állítja ítélőszéke elé és szinte megkérdezi tőle, mint egyszer Pilátus Krisztustól: „Nekem nem szólasz-e? Nem tudod-e, hogy hatalmam vagyok megfeszítésedre és hatalmam vagyok elbocsátásodra?” (Ján. 19, 10.) Le kellene forgatni a katedrájáról minden tudóst, aki nem tudja, hogy az igazságnak van hatalma öfölötte és nem neki az igazság fölött.

Nem tapasztaltuk-e esetleg, amit Ozanamnak kellett megállapítania tanáiról: Ha látnád, mily végtelenül hiúk és kicsinyesek! . . .

Nem talákoztunk-e önző, szívtelen, kicsinyes, bosszúálló tudósokkal, akiknek viselt dolgairól kínos botránykrónikákat lehetne összeállítani, bár senki nem mer hozzányúlni hatalmas, felhők fölött ülő lényükhöz.

A nagy tudós gyáva is tud lenni. A szovjet egyetemi tanárai a legnagyobb

atrocitások idején lelkenedezve nyilatkoztak az új rendszer áldásairól, míg az egyszerű nép fiai vértanui lettek az igazságnak, amelyet nem tudtak letagadni.

És milyen elfogult tud lenni a nagy tudós, a nagy „észember"! A „catholica non leguntur" elvnek számos kínos példája áll rendelkezésünkre. Egy cseh egyetemi tanár Hurter nagy, ötkötetes Nomenclatorának tiszteletpéldányát, az S. J. jelzés láttán olvasatlanul dobta papírkosárba. Mennyi gyűlölet, mily otromba igazságtalanság fér el egy mozdulatba!

A nagy tudós tud korlátolt lenni. Bedolgozza magát egy részlettudományba, mint kukac a sajtba, aztán se lát, se hall. Tudományos tételek nagy butorraktára lesz a lelke. A tudománya sem jobbá nem teszi, sem okosabbá. Boltos, aki téziseket árul, kiskereskedő, de nem alkotó. Csak tudni tud, de élni, átélni nem. Nem tud a lélek egy ölelésével sokat által-fogni, mindig csak részletekben és darabokban él. Sejtelve sincs róla, hogy nagy embernek lenni sokkal több, mint

nagy észnek lenni. Nem tudja, hogy az igazságra is, sőt épen arra áll leginkább Vörösmarty szép szava: „Csak amit a szív felfoghat magában, sajátunknak csak annyit mondhatunk”. Nincs megérzése az igazság sokoldalúsága és mélysége iránt. A tudása csak arra jó neki, hogy más fejéhez vágja, nem hogy termékenyítően végigcsorogjon az egész lelkén, és minden képességén, és egész életén.

A tudós csodálatosan tud félművelt is lenni. „Az én evangéliumom Haec-
kel” — mondta egy díszpéldányuk, nem is sejtve, hogy önmagáról sokkal lesújtóbban nyilatkozott, mint az evangéliumról.

Mily balfogása tud lenni tudósnak az élet dolgaiban! Már Arany János kifigurázta azt a tudóst, akinek nagy eszén szolgálja is túljárt. „Nagy lett volna a tudósnak az ő tudománya, de mihaszna, ha kevés volt a vágott dohánya”. Hánynak nem jut eszébe, hogy tanítványa lelkéig ereszkedjék le tudásának gőgös magaslatairól! Hány felejt el, hogy annak a serdülő ifjúnak úgy kell a hite, mint mentődeszka

az ébredő szenvedélyek árvizében. Veszedelmes, ész-zavaró nézetek és olvasmányok tömkelegébe vezeti be és nem igazítja el, vagy azzal a jótanács-csal látja el, hogy a nagy rombolók munkáit olvassa el maga.

A nagy tudomány nem ment meg nagy következetlenségektől. Hányan borzadoznak az egyház dogmáitól s állítanak helyükbe önkényes — dogmákat. Isten változhatatlan és korlátot állító dogmáitól félnek, de önmagukat egy egész világtól bástyázzák el és zárják ki axiomákkal, amelyeket bizonyítani elfelejtettek. Ezekről áll Szent Pál mély megfigyelése: „a józan tanítást nem tűrik, hanem kívánságaik szerint magoknak mestereket gyűjtenek, viszkető füleik lévén, és az igazságtól ugyan hallásukat elfordítják, és a mesékre térnek“. (Tim. 4., 3.) Kipkedéskapkodás, ujsághajhászás, hiúság pórázán rángatja az ördög ezeket a vakantó kis pincsiket, akik mindig igazságot szavalnak és mindig messzemaradnak tőle: „kik mindig tanulnak, és az igazság ismeretére soha nem jutnak (2. Tim. 3., 7.).

Nem azért mondom ezeket, hogy most mi kerekedjünk az ilyen tudósok fölé; hiszen akkor rosszul járnánk: gőgjüket elsajátítanók, tudományukat nem.

Az ész természete.

Már ezekből a bizonyára szórványos és hála Istennek, egyáltalán nem általános tünetekből is látjuk, hogy szép ésszel is el lehet galoppírozni az igazság mellett. De egy más nézőpont is erről győz meg.

Nyilvánvaló ugyanis, hogy mindenütt föl kell lépnie a betegségnek, az abnormalitásnak, a katasztrófának, ha egy dolgot nem arra használunk, amire való; ha nem helyes az értékelésünk; ha erőnkön felül merünk. Az ész tragédiájához is hamar eljutunk és benne rekedünk, ha az eszünkről olyasmit feltételezünk, ami kevélységünknek, önbecsülésünknek, szabados hajlamainknak megfelel ugyan, de nem éppen úgy az igazságnak.

Az emberi ész fogalma előtt ott van jelzőnek az „emberi”. Ha emberségünktől emancipálni akarjuk az ész,

ha emberfölötti erőket tulajdonítunk neki, ne csodáljuk, hogy pórul járunk, ne csodáljuk, ha észtehetséget és igazság-birtoklást nem találunk mindenütt egyenes arányban.

„Aki magát felmagasztalja, megaláztatik, és aki magát megalázza, felmagasztaltatik” (Máté 23., 12.) — sohasem igazabb ez az evangéliumi szó, mint az ész gögijére alkalmazva.

A modern szellemi élet nagyrészt itt kanyarodott el a helyes útról. Nem látta meg, hogy eszének kis mécsét lelkendezve kell meghajtania a betlehemi fény előtt. Isten készen kínált igazságával szemben közönyös maradt: Köszönöm, — mondta arcátlanul — én nem megtalálni akarom az igazságot, hanem csak keresni. Nem értette meg, hogy a kinyilatkoztatással szemben nem lett volna szabad a tékozló fiú módjára kamaszkodni: Majd én, majd én megszabom a boldogulásom útját, Isten abban ne segítsen!

Jó lett volna elhinnie Szent Ágoston mély mondását: az ember körülhordja magával halandóságát, és körülhordja a bizonyosságot, hogy Isten a ke-

vélyeknek ellenáll. Az emberi ész is körülhordja magával ezt a szomorú bizonyosságot, s minden nagy és hiú ünnepektől művére rácsapja ennek bélyegét.

Protestáns templommal egybeépült szabadkőműves páholy homlokzatán ragyogott valahol a büszke felirat: Heil dir, Sonne, Heil dir, Licht! Egyszer racionalista szónok érkezett s fejtegette, hogy az a „Sonne“ az emberi értelem. Milyen jót kacaghattak a büszke kis ember-ízink sziporkázásán a másvilágok lakói! Mesét szeretnék mondani az éjben foszforeszkáló pudvás fákról, amelyek magukat napnak kinevezték. Felsőbbséges szellemek cirkuszt láthatnak ott, ahol mi a tudomány csarnokait sejtjük s látják a bohóc-sapkát a mi nagyjaink fején.

Nem, az ész nem önfényű nap, csak lámpás. Meg kell becsülni, mert világoskodik, de nem szabad túl értékelni, az igazságról bizonyosságot tevő Krisztussal szembeszegezni, mert mi lesz, ha lámpafénnyel akarjuk kikeltetni az álmodó magvakat, és felmelegíteni a fagyoskodó szegényeket?

Érdekes, hogy a magát vesztett Ész bűne és tragédiája nem új. Ősi, mint az emberiség. Nagyzási hóbortban szenved a mi eszünk. Non serviam, nem fogok szolgálni — a jeligéje az első bűn óta. Már Ádám szívében visszhangzott a kísértés: „Megnyílnak szemitek és lesztek, mint az istenek, jót és gonoszt tudók”. (Genezis 3., 5.). Már ő meggyanusította az Istent, hát-ha titkokat rejteget előle. Fölcsillant előtte a remény, hogy többrejut, ha szakít az Isten útjaival és bátor esze saját útjaira lép. Aztán hamar bekövetkezett a büntetés, a számkivetés, Isten gondolatának szép birodalmából. S az árva bujdosó felett megzendült Isten szánakozó hangja: „Íme, Ádám olyan lett, mint egyik közülünk, jót és gonoszt tudó”. (Genezis 3., 22.). Ezek a szavak Isten könnyeivel együtt hullottak Ádám szívére, s bizonyosan azért kerültek a világtörténelem ormára, hogy az emberi észet vakmerő kalandoktól visszarántsák a tekintély talapzatára.

De igaza van Jansennek abban: a történelemnek egyetlen tanulsága, hogy

az emberek semmit sem tanulnak belőle. S így a nagy mottó betűi elhomályosodtak, és a világ bomlott tovább az Istentől való szabadulás veszélyes útjain.

Hadd illusztráljam ezt a gondolatot a régi szép népmesével.

A szegény halász csodálatos kárászt fogott ki a tengerből, de megesett a szíve rajta s visszaeresztette a vízbe. Ezért aztán szabad volt bármit kívánnia, a kárász varázshatalma teljesítette. Halászcék először szép, takaros kis házikót kívántak maguknak. Meglett. De amikor beleköltöztek, bosszankodtak magukra, mert ugyanazzal a fáradtsággal nagyobb palotát is kívánhattak volna maguknak. Visszament hát a halász, földidézte a hullámokból a csodálatos halat, előadta új kívánságát. Csakhogy attól fogva a kívánságok terpeszkedtek, nőttek. (Íme, van lélektan a népmesékben!) A halász nem állt meg a királyságnál, a császárságnál sem. Végre már Isten akart lenni. De erre a kívánságra megrendült a tenger, felhördültek a hullámok, a halász mindent elveszített, vissza kellett mennie újra a roskatag kunyhóba.

Lám, a népmesékben bölcelet is van! Szellemtörténet is! Nem így harapódzott-e mindig tovább a bölcselkedő emberi ész igénye és arcátlansága? Alig derítette föl a földrétegek és a csillagvilágok titkát, megmámorosodott önmagától. Így jutott el az önistenítés örületéig. Így jutott el a roskatag kunyhóig, zilált és kavargó gondolatainak, tetőzetlen ismereteinek roskatag kunyhójáig, amelyben olyan ott-hontalan, amelyben annyit kell nyomorognia és éheznie.

Ó szegény gazdagok, szegény szellemiekben gazdag emberek, mitek maradt?

Íme, mindent elpazaroltatok! Óvnotok kellett volna az isteni kinyilatkoztatást, mint atyai örökségteket. S íme ti mindent elherdáltatok. Nem tudtok Istenről, lélekről. Istenrokonságról, halhatatlanságról, életcélről. Süketen és a kétség fenekéről hangzik el éjszákátokban a kísérteties kérdés: Honnan? Hová? Minek? Mily vak hetykeséggel indultatok el eszetek kincsével a boldogulás útján, s immár eszetekben is kételkedtek. A tékozló fiú a vályú

mellé jutott. „Némely ember, midőn tiszteletben vān, ezt figyelembe nem veszi, olyan, mint az oktalan állatok, és hasonló azokhoz“ (48. zsoltár 21.).

Mit használ tudni az anyag szerkezetét, ha nem tudjuk Istent? Mit használ pontosan ismerni a csillagok pályáit, és nem ismerni azokat az égi pályákat, melyeken vāndor-lelkünk az örök életre eljut? Mit használ nekünk, ha organikus vegyületeket előállítunk mūhelyeinkben, s mellette nem ismerjük a lélek életének törvényeit? Mit használ hatalmas könyvekkel gazdagítani a világirodalmat és boncoló kritikánk alá vonni az észet is: ha anynyit sem tudunk, mint egy szegény, templomajtóban kuporgó anyóka: ha azt sem tudjuk, mi végre vagyunk a földön?

A bölcselet „szegény-gazdagjaival“ szemben valóságos „gazdag-szegények“ azok az egyszerű lelkek, akik sok mindent nem tudnak, de az „egy szükségst“ Krisztus Urunktól megtanulták.

Az Igazság szent kapui zárva maradtak a hatalmasok előtt, akik öklükkel akarták döngetni azokat és nem

tudták, hogy a küszöbéig sem érnek föl. Az alázatos eszűek pedig sírtak a szent kapuk előtt és azok maguktól fölpattantak előttük. Eszük határának és kötelességeiknek tudatában bölcsebbek voltak a bölcseknél.

Nagyon jellemző az Üdvözítő szép imája, amelyet egy keserű élmény alkalmával rögtönzött, s amely oly mély bepillantást enged az igazság-találás rejtélyeibe: „Hálát adok neked, Atyám, mennynek és földnek Úra, hogy elrejtetted ezeket a bölcsektől és okosaktól és kijelentetted a kisdedeknek. Úgy van, Atyám, mert így tetszett neked! Mindenek átadattak nekem Atyámtól; és senki nem ismeri a Fiút, hanem az Atya, az Atyát sem ismeri senki, hanem a Fiú, és akinek a Fiú ki akarja jelenteni”. (Máté 11., 25.)

De talán a vályú mellett sem ébred az honvágy az atyai ház után. Minden elfogyott, de az önérzet megmaradt, s lesznek, akik csak az ítéleten látják meg, hogy minden tévedés volt: azon a napon, amelyről írva van: „azon nap elvész minden gondolatjok” (145. zsoltár 4.).

Szomorú gyümölcsök.

Valóban a modern szellemi élet zűrzavara, értelmetlensége kiábrándít bennünket az értelem önhittségéből s leckéket ad eszünknek az alázatos-ságról.

De még jobban belénk vésődik ez az igazság, ha még futólag az Istentől emancipált ész szomorú gyümölcsseire tekintünk.

Bourget festi le megrázóan a „Tanítvány“ c. regényében, hogyan jár a gyilkos tanítványok nyomában az erkölcsstelen élet.

Az első generáció még nem éli ki egészen a romboló tanokat s nem meri levonni minden konzekvenciájukat. Az még él abból a tőkéből, amelyet vallásos szüleitől és környezetétől örökölt. A tudós tanár tiszta szép életet él, s álmában sem jut eszébe, hogy igéi a társadalmi rendet aláássák és tanítványainak lelkét megmérgezik. De a második nemzedék, a tanítvány, már következetesebb. Ocsmány gyilkosságot követ el, s nagy tanárának tanaival takarózik. Naplót hagy hátra s ebben

lépésről-lépésre kimutatja, hogy semmi mást nem tett, csak éppen a gyakorlatba vitte át tudós tanárának elméletét.

Kit kell bebörtönözni: a tanítványt-e, aki csak azt valósította meg, amit tanára az erkölcsi rendről hirdetett? Vagy pedig a tanárt, aki bűnt prédikált és tönkretett vele egy fiatal lelket?

A mai világ ezt a kérdést a gyakorlatban úgy szokta megoldani, hogy a tanítványt megbünteti, a tudósnak pedig szobrot emel. Amért olyan impozáns, határozott, gigantikus lépéseket tesz az igazságon kívül! Amért olyan izmos, lendületes karokkal veti ragyogó tűzcsóváit a gyúlékony háztetőkre!

Ez a mi dőreségünk. Mert jobban szeretjük az elménket foglalkoztatni, mint meghódoltatni; jobb szeretjük az elme játékait, mint az igazságot. Jobban szeretünk menni, mint megérkezni. Nem az eszmét keressük, amely igazán eligazít az élet útjain, hanem a gondolat-röppentyűket, melyek „elme-mozdítóak” és talán értelmi élvezettel

járnak. Az ilyen önmagáért való, igazságot és rendeltetést negligáló értelmi élvezetet értelmi kéjelgésnek nevezném; a szellem önfertőzésének, amely nem a „gyermekért” van. Bizony mondom: Ha nem következik be a világ ünnepelt írástudóinak nagy átértékelése ezen a világon, bekövetkezik a másikon.

Ennek az összevissza történő, hiten százszor keresztülgázoló hiú filozofálásnak egyik legszomorúbb gyümölcse, hogy a hit a hívőkben sem tudja teljesen kifejtetni az erejét. Bacillusok úsznak a levegőben és meg vannak fertőzve a legjobbak is. A hitélet felendülésével sem tud kellőképpen felendülni az erkölcsi élet. Süt, süt a keresztény hit napja, de ezekből a berkekből dermesztő szél fúj, s nem tud igazán kitavaszkodni.

Most, úgy látszik, jobb korunk jön, mert szenvednek a nemzetek, aki pedig szenved, az nem komédiázik. De még mindig szinte babonás félelemmel tekint a világ azokra a bálványokra, amelyeket a múlt század köztünk hagyott.

Athénben volt így hajdan.

Már minden bálvány ledőlt s minden pogány templomban Krisztust dicsérték, de Serapis bálványa még állt, mert az a hiedelem tartotta magát, hogy jaj annak, aki a Serapeiához nyúl, ég rászakad, föld meghasad alatta. Végre azután mégis ki kellett vezényelni a katonaságot ellene. A marcona katonák elsápadtak a parancs hallatára. Remegve emelték fel a bárdjukat, azt hitték, ütött az utolsó órájuk, a régi átok lesújtja őket. De a parancsnak engedelmeskedni kellett. A szekercék lesújtottak a korhadt szobor fájába, s a következő percben — általános derültség közben — egerek, patkányok futottak elő az imádott bálványszoborból.

Azért mondom én azt, testvéreim, hogy ne féljünk hiedelmektől és levegőben úszó babonáktól. Vágjunk bele a bálványként közénk állított zsibbasztó nagymondásokba és áldogmákba. Ég nem szakad ránk, föld sem nyel el minket, hanem egy haszontalan nyomás alól szabadulunk fel, s egy igától, amelyet az értelem gögősei rak-

tak ránk. Akkor a hitünk is szebben fog sütni, és miénk lesz az Isten országa, Isten magas gondolatainak gyönyörű tündéerkertje!

BOLDOGOK A SZELÍDEK.

Szívemből kívánom, hogy minden keresztény lélek kovász legyen, s az evangélium gondolataival hassa át környezetét. Hasson a társadalomban, a törvényhozás és közigazgatás csarnokaiban. Nem azért, hogy a befolyásos ember címével hizeleghessen magának, hanem hogy a katolikus gondolat győzön, és az Isten országa tért foglaljon.

Mégis mindenekelőtt kívánom, hogy tökéletesek, bensőleg rendezettek legyünk, s meg legyenek bennünk azok a szociális erények, amelyek nélkül lelkekre hatni bajos.

Ehhez jelöl utat a nyolc boldogság második pontja: „Boldogok a szelídek, mert ők bírják a földet.”

A közhasználatból tudjuk, hogy szelídek az olyan embert mondjuk, aki nek gondolkodását, beszédét, cseleke-

deteit nem a harag, bosszú, erőszak vad indulatai, hanem a szeretet örök törvényei igazgatják.

Szelídnek lenni erő, bölcsesség, hatalom. Ezt a három gondolatot akarjuk kifejteni.

Szelídnek lenni erő.

Erő és nem gyöngeség.

Van ugyan szelídség, amely inkább fogyatékoság. Lehet a haragot elfojtani gyávaságból: mert félünk magunktól, mert félünk mástól. Lehet elfojtani számításból. Vannak természetek, amelyek nem is képesek a harag indulataira. Ezeket nem irígyeljük. Haragudni nem erény — mondja Pesch — de haragudni nem tudni szintén nem az.

Ha azonban benső ösztöneimet rendezem; ha a harag vad vízeit medrükbe kényszerítem, ha nem az állatok természetességével akarok orientálódni, ha akaratomat „vitézi oskolába“ járatom: akkor erényem van, s ez az erény az erőből származik.

Ezt különösen azokkal szemben kell hangoztatni, akik megtámadják az evangéliumot s azt hánytorgatják ellene,

hogy nem engedi kiélni természetünket. Szerintük kár feláldozni az egyéniségét a köznek és a szociális szempontoknak. A más érdekeihez való alkalmazkodás megfelel a lélek energiáit, s méltatlan az Übermensch-hez.

Ez azonban fogalomzavar. Van fékező erő is, a mely nélkül az egyén sem jut egyensúlyhoz és klasszikus kiforrottsághoz. Az ember társadalmi lény, s ha nem akar az lenni, emberisége is kárát vallja. Hánykolódní fog haragjának zabolátlan szennyes vízein, örök játékszere lesz indulatának, amelynek nem mestere. Szenvedélyei fölbe nőnek, rángatják, taszigálják, míg a legdrágább kincs, a józan ész, zürzavarukba belefúl. A szelídség az észet teszi szuverréné a lélek energiái fölött. Igaz, hogy legyözi önmagát, de ezt a győzelmet önmaga vívja ki, s nem kell szégyenkeznie. Sikere, büszkesége, ereje, tökéletesedése az embernek az ilyen győzelem.

Erős volt tehát Krisztus szelídsége, s helytelen interpretálása az ő isteni szelídségének a szöke, lányosan ábrázoló, puha Krisztus-kép.

Erős volt Krisztus, akiről írva vagyons: „Ime a te királyod jó neked szelíden“ (Máté 21, 5). Látjuk őt Izaiás beállításában: „Ime az én szolgám, kit választottam, az én szerelmesem, kiben lelkemnek kedve telik . . . Nem verseng és nem kiált, sem az utcán nem hallja senki az ő szavát. A repedezett nádszalat nem törí össze, és a füstölgő mécsbelet nem oltja ki, mígnem kiviszi az ítéletet győzedelemre“ (Máté 12, 18). Tanuljuk meg ezt a szöveget, s ha a harag indulatai dübörögnének a portánkon, szelídítsük le magunkat Jézus példájával.

Erős volt Jézus szelídsége, mikor egy szempillantásával, amelyben lelkének minden jósága benne volt, új útra állította a szegény megtévedt Péter apostolt.

Erő volt a szelídsége, amikor elhagyta magát fogni, engedte jótékony kezeit megkötözni, pedig angyalok légióit érezte már sorakozni maga mögött. Kolosszális erő.

Vegyük példának részletesebben egy esetet az evangéliumból.

Dühös, csahos emberek házasságtörő

nőt hoznak elé. Házasságtörésen érték. Egy bűnön, amelyet már mindnyájan elkövettek. Kezükben követ szorongatnak, hogy agyonkövezzék a szegény, remegő áldozatot. De Jézuson előbb kísérletet akarnak tenni. Ha elítéli, könnyörtelennek fog feltűnni, ha fölmenti, bűnpártolónak fogják hiesztelni. Jézus pedig nyugodtan ír a porban. Néma csendben várják, mit fog tenni. Aztán feláll és a feszült csendben megkondul a hangja:

— Aki bűn nélkül vagyon köztek, először az vessen követ rája.

A szuggesztív erővel kimondott szavakra a bős ellenségek elsompolyognak, és Jézus egyedül marad a bűnös asszonnyal.

— Asszony, hol vannak, akik téged vádoltak? Senkisémet ítélte el téged?

— Senki, Uram! — esengi reménykedve a nő.

— Én sem ítélek el téged — mondja komolyan és jóságosan az Üdvözítő — eredj és többet ne vétkezzél. (Ján. 8, 7)

Kérdezzük el most: ki volt az erősebb: azok a farizeusok-e, akiknek lelkében hatalmas sodrú energiáknak tűntek fel

a szennyesnél szennyesebb indulatok, s mégis elégtelenek voltak arra, hogy egy tévedt lelket jobb útra tereljenek; ők voltak-e erősebbek, vagy Jézus, aki náluk sokkal jobban tudta, mily rút bűn a házasságtörés, és mégis zsilipet tett isteni haragja kitörése elé, mert „az Emberfia üdvözíteni jött azt, ami elveszett volt”. (Máté 18, 11.)

És erősek voltak, akik elhitték Jézusnak a szelídség boldogságát és a nyomába léptek. Erős volt a kedves szent Erzsébet, aki nem átkot mondott amikor elüzték kastélyából, hanem Te-deum-ot mondatott, mert bár csikorogott a lelkében a fájdalom, mégis tudta, hogy a kereszt áldás, s ezt a gondolatot urrá tudta tenni a szívvilágán.

Erős volt szalézi szent Ferenc, aki kedvesen mondta egy előtte toporzékoló úrnak: Ha az egyik szememet kitépné is, a másikkal még mindig barátságosan néznék Önre.

Erős szelídség volt Hofbauer szent Kelemen szelídsége. Az árvái számára járt gyűjteni s végigjárta a kávéházakat is. Egy kártyázó társaságban nem talált szíves fogadtatásra. Az egyik

megzavart kártyázó arcába köpött. Hofbauer nyugodtan felelte: Helyes, ezt adja Ön nekem, azonban mit ad az árváimnak?

A szelídség nem dinamikus erő, hanem statikus. Nem a száguldó vihar ereje, amely sziklákat támad, hanem a szikla ereje, amely helyén áll és minden körülmények közt megmarad önmagának.

A szelídség mélység.

Röpül a nehéz kő, röpül a sértő szó. Bevágódik a szívbe. És most dől el, mi a szíved. Ha pocsolya, azon nyomban visszafröccsen sekélységednek minden szomorú mocska a támadóra. Ha mély tó, elnyelik a sértő szavakat a nagy mélységek, csak néhány tiszta gyűrű hullámszik fel, de csendesen és kék eget tükrözve.

A szelídség magasság.

A durva „Adjon Isten“-re nem következik még durvább „Fogadj Isten“. Nincs összeütközés ott, ahol a lelkek különböző rétegben úsznak. A hajigáló gyerekek durva kavicsai nem érik el a fennen szálló sást. Az otromba szavak nem érnek föl a lélekig.

A szelídség uralom.

„Király vagyok most minden alkonyon“. Aki a szív alkonyairól és borulatairól is elmondhatja ezt, az valóban szelíd. Olyan, mint Boreász, a szelek királya, aki hatalmas szeleket — a szív nagy indulatait és viharait — tartja zsákjában, azonban akkor ereszti őket, amikor ő akarja.

A szelídség egészség. Vitálitás, idegzet. A harag-zacskó nem pukkan szét minden érintésre. Csak a szelíd embert nevezem úrnak. Csak ő a hős, csak ő az erős. Már I. Leó pápa ezt a gondolatot írta az induló középkor élére: Fiam, nem az a hős, aki másokat legyőz, hanem aki önmagát le tudja győzni.

Szelídek lenni bölcsesség.

Szelídek lenni bölcsesség. Alkalmazkodás a lélek titkos járataihoz, a dolgok természetéhez, a psyche törvényeihez.

A szelíd ember célszerűen cselekszik. Nem az indulatait akarja kizúdíttani, illetőleg annak vad kiöntésével bosszút állni és sikert elérni, hanem

javítani, építeni, lelket faragni, nevelni akar.

A szelíd lélek Isten bölcsességében részesedik. Isten sem csap le azonnal a káromlóra. A kozmogonia, a geogonia arról győznek meg, hogy mirjád évig tudott várni anélkül, hogy a fejlődést, a világ érését siettette volna. Tisztelte azokat a törvényeket, amelyeket a dolgok természetében elhelyezett, s amelyek a fejlődést és kibontakozást úgylis magukban hordták.

Igen, az Isten szelíd, csak mi, az ő szolgálói nem akarunk azok lenni. Az evangéliumért evangélium-ellenes lelkülettel buzgólkodunk. A rend urát zabolátlan, fegyelmetlen lélekkel szolgáljuk. Erőszakkal dolgozunk Isten szolgálatában, aki nem az erőszak Istene.

Mi jögon tiltakozunk a jogtalanság ellen, ha tiltakozásunk is telve van jogtalansággal? Ha egyszerre pogányok leszünk a pogány támadásokkal szemben? Ha rosszra rosszal felelünk, és nem tudunk nagyobbak, igazabbak, magasabbak lenni annál a támadásnál, amelyen annyira megbotránkoztunk?

A lelkeknek törvényeik vannak, amelyeket megkerülni nem lehet. „Keserűség buzgalomnak” nevezi Szent Ferenc a jó ügyért folytatott erőszakoskodást. Szent Ignác azt mondja: „Aki minden hibát mindjárt meg akar torolni, annak az egész világot ki kellene írta-
nia”. És ügyes gúnnyal hozzáteszi: „Kivéve persze, ha az illető magán kezdi”.

Nézzék kérem: az apák, ha gyermekeikkel sétálni mennek, alkalmazkodnak hozzájuk, s az ő kicsiny lépéseik szerint tipegnek. Meg tudják tenni, mert apai szeretet van a szívükben. Hát a nálunk kisebb lelkek apró lépéseivel miért nem akarunk együtt tipegni?

Orvos magyarázta nekem, hogy a jégnek kár fejszével nekimenni, apró tűszúrásokkal hamarabb összetörjük. Sohasem tettem a jéggel kísérletet. De emberszíveken már észrevettem, hogy ellentállnak a vasbaltának, de befogadják a finom érintéseket, s a szívük jégkérgé hamar feltörik.

A lélek finom dolog, finoman kell bánni vele. Fontos, hogy a kisgyermek

bőre tiszta legyen, de nem úgy mennek neki tisztogatásának, mint a vasfazéknak. Csak a lelkét ütik-verik olykor olyan energiával. A rügyet sem harapófogóval húzzák ki a fából. Nem állunk neki türelmetlenségünkben húzni-nyúzni a fát: hát nőjj már! Nem, a fáknak törvényeik vannak, mint a lelkeknek is, és nem szolgáljuk a javukat, ha nem alkalmazkodunk ezekhez a törvényekhez.

Azt mondja ismét Szent Ignác, hogy a büntető hibája sokszor nagyobb, mint a bűnösé; mert az csak gyarlóságból vét, ő pedig szenvedélyből.

Ne legyünk tehát olyan sebészek, akik mindenkit mindjárt operálni akarnak, mintha egyszerűbb orvosságok nem is volnának. Ne legyen a szavunk dühös zápor, amely széles csatornában szalad a Dunába anélkül, hogy jóságát a földekkel közölte volna, s még a termőföldet is elhordja róluk. Legyen a szavunk csendes, meleg eső, úgy szitáljon, szivároгjon be a szívek pórusaiba, s ha elvégeztük minden munkánkat, ragyogjunk újra jóságot rájuk, mert azt mondja Jean Paul,

hogy a hosszas eső megárt a virágoknak.

Ne áltassuk magunkat azzal, hogy az önismeret kincsével ajándékozzuk meg embertársainkat, amikor hibáikat nyakra-főre fejükhöz vágjuk. A szálka-kihúzásokra az evangélium sem nagyon buzdít bennünket. Hogy az önismeret nagy kincs, ki vonná kétségbe? De ha csőstül szakad ránk, átok is lehet. Nem roskadoztunk már olykor bűneink terhe alatt? Nem bénította-e meg már akaratunkat egy-egy hibánk hirtelen felvillanása? De Maistre mondja: „Gonosztevő szívébe még nem láttam bele, csak egy gentlemanéba; ah az rettenetes látvány volt!” Én is azt hiszem: ha az Isten egy nap csodát tenne velünk s megmutatná nekünk magunkat, úgy ahogy igazság szerint vagyunk, belehalnánk az undorodásba és iszonyatba.

A büntetés célja se szabadítson fel durvaságra és erőszakoskodásra. A túlságos büntetés tompítja a szégyenérzetet, durvítja a lelkiismeretet; benső rendetlenség jele, igazán nem jó példa.

Szelídek lenni hatalom.

Szelídek lenni hatalom. Körülbelül ugyanezt fejezi ki a szentírás, amikor azt ígéri a szelídeknek, hogy ők bírnák a földet. Úgy kell érteni: nekik áll a világ. Ők meghódítják az emberek szívét; a lelkek művészei lesznek, s a szívek fölnyílnak előttük. Értének a lelkek nyelvén s hódításokat tesznek.

A szelídség csak látszólag meghátrálás a gonosz elől; valójában győzelem fölötte. A rossz parancs is jó parancsá válik, ha engedelmeskedem neki. A kicsinyeknek ez a szelídsége tartotta fenn a világot. A sérelem is tiszta haszon lesz, ha eltűröm, és nem ugrom át egyszerre a jogtalankodó álláspontjára. A szelídséggel költözött a szentek életébe az alázatosak mozdulatlansága és nyugalma. Így lettek sziklák, akikről írva van: „Akkor az igazak nagy állhatatossággal fognak állani azok ellenében, akik őket nyomorgatták és kik elvették munkáikat”. (Bölcsesség k. 3, 1.) Így lettek egyszerre gyermekek és férfiak, akikkel mindent lehetett csinálni és akikkel

semmit sem lehet csinálni, akikkel gyerkőcök is kikezdhetnek s akikkel óriások sem bírnak, akik kicsinyek maradnak és mégis világokat építenek, akik sohasem védekeznek és mégis mindig győznek.

Az ujság írta multkor, hogy dorongokkal, vasrudakkal nem sikerült ketrecébe visszavinni a kiszabadult cirkuszi medvét. Akkor valaki mézes tányérral tartott a mackó orra elé, s így szépen elvezette a vasrácsokig. Hogy a méz erősebb lenne a dorongoknál? Ki gondolta volna? Pedig úgy van: nemcsak medvéket, szíveket is meg lehet vele indítani az örök hajlék felé.

Azért ne unjuk meg Szalézi Szent Ferenc mondását, ha nem is először halljuk: Egy csepp mézzel több legyet lehet fogni, mint egy hordó ecettel.

Még az elemiben tanultuk a szép példabeszédet, amelyben a szélnek nem sikerült lehúzni a vándor kabátját, bármily durván támadt is reá; de amikor a nap felragyogott és ontotta drága sugarait, kigombolkodott a vándor és levetette dolmányát. Már az elemi is-

kolában hallottuk : miért nem jegyeztük meg jobban magunknak, hogy a szív jóságának kiáradása lelkeket nyit?

Vidékünk sivárságát nem javíthatjuk meg, klimánkon változtatni nem tudunk. Nem ültethetünk ide pálmafákat és cédrusokat, nem telepíthetünk be hajó-ringató kék tavakat s nem foghatjuk be a zefirt, hogy hozzon közénk lágy tavaszt. Még talán Dosztojevszky szép elgondolásának sem felelhetünk meg: Ha minden ember csak egy szál rózsát ültetne el életében, hamar virágoskertté változna át a föld színe. Egyet azonban tehetünk: szívünkéből meleg, éltető Golfáramot küldhetünk szívtől szívig, s így emelhetünk és áldhatunk, javíthatunk és gyarapíthatunk, s szebbé varázsolhatjuk körülöttünk a világ színét. Bírni fogjuk a földet!

Ha pedig mindent elfelejtenénk ezekből a jótanácsokból és ezek az igék nem tudnának már kis világosságot sem gyújtani bennünk, zendüljön át a lelkünk sötétségén mint éji vándorok felé küldött harangszó az éjszakan át, Jézus édes biztatása : „Vegyé-

tek magatokra az én igámat és tanulatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű, és nyugodalmat találtok lelketeknek." (Máté 11, 29.)

BOLDOGOK, AKIK SÍRNAK.

Jó nekünk, hogy fájdalmaink fölött elhangzanak ezek a krisztusi szavak: Boldogok, akik sírnak. Bölcsőtől, amelyben csecsemő torkát fojtogatja a halál; koporsó mellől, ahol lesújtott atya virraszt öngyilkos fia holtteste fölött, nyomortanyákról, bűneik fölött siránkozó lelkekből szállna fel a sóhajtás: Nagyon boldogtalanok vagyunk. Ám Krisztus Urunk végigjárta a szenvedés helyeit, lát minden bajt, meg van számlálva előtte minden lehulló könny s mégis azt mondja: Boldogok vagytok!

De hát miféle távlat kell hozzá, vagy miféle magaslat, hogy meglássuk a szenvedésben azokat a nagy értékeket, amelyek miatt nem sajnálni, hanem szinte irigyelni és magasztalni kellene azt, akit meglátogatott a fájdalom?

Igen, ennek a meglátásához magaslat, a lélek emelkedése kell, s ebben az elmélkedésben éppen azt a három magaslatot akarjuk megismerni, amelyről nézve a szenvedésben szépet, vigasztalót, boldogítót láthatunk meg.

Az első magaslat.

Első emelkedésünk abban álljon, hogy legalább kissé kiemelkedjünk a bánatunkból. Legalább a fejünket dugjuk ki abból a fekete léből, amelyet így nevezünk: szenvedés. A 68. zsoltár így rimánkodik: „Szabadíts meg engem, Istenem, mert behatoltak a vizek a lelkemig. Besüllyedtem a mélységes sárba, és nincs megállapodás. A tenger mélységére jutottam, és a szélvész elmerített engem.” Ez a nagy baj éppen, amikor a fájdalom elborítja a fejünket is, s nem látunk ki belőle. Akkor nehéz higgadtan, okosan viselkedni.

Okkal-móddal mindenki viszi idővel annyira, hogy ha fájdalmai vannak is, „a feje kilássék belőlük”; mestere, ura tudjon maradni a szenvedésnek. Mint

edzett hajóskapitány, láttunk már más szeleket is fújni és ismerjük a viharok járását. Ha jön a szenvedés, megremegünk tőle, de állunk elébe. Optimizmusunkat nem engedjük megtörni. Lelkünket föl nem borítják a habok, hitünket pedig nem is érintik.

Tudjuk, hogy az Isten nem küld súlyosabb keresztet, mint amit elviselni képesek leszünk. Kapaszkodunk a hitünkbe, mint fa a földjébe, s minél erősebben tépáznak a viharok, annál erősebben kapaszkodunk bele. S minél több gyökérrel öleljük drága talajunkat, a hitet, annál inkább izmosodnak a gyökereink, lelkünknek Isten után nyujtózó, eszméket görcsösen megmarkoló, égi igazságokat ölelő karjai. „Csak egy ágacskát” kért a boldogságos Szűztől a tiroli asszony, akit házikójával együtt elöntött a hirtelen hóolvadás. Megkapta és megmenekült. A hitünknek egy kis porcikája is elég — nem arra, hogy megakasszuk a rajtunk átgázoló elemeket, hanem, hogy egy fogódzó pontot találjunk és megmeneküljünk.

Bizonyos művészet kell ahhoz, hogy

a sarkunk után leselkedő szenvedés fölé kerekedjünk. Jó fogás kell, hogy nagy gondolatokat kéznél tarthassunk. Tudnunk kell, hogy a boldogság nincsen messze tőlünk; nem kell gyorsvonatra ülnünk, hogy utolérhessük. A szívöröm igénytelen virág, kevéssel beéri: kicsiny kövirózsa, amely a háztetőn is kivirít és abból a kis porból, amelyet a szél a zsindelek rései között összehord, élél söt virul.

Fortélyokkal és autósuggesztióval tartjuk fenn magunkat.

Ne higgyük el, hogy minket a viszontagságok valósággal üldözőbe vettek, vagy ha igen, akkor is, mégis dobantsunk a lábunkkal és mondjuk: azért mégis én leszek a győztes.

Senkise mondja nagy csapás után, hogy ő azt már kiheverni nem tudja, hogy ő már villámvert fa, örömet többé nem terem, hogy az ő élete egy ponton egyszer mindenkorra megrokkant. Mert láttam én már villámsújtott fát is újra kihajtani!

Rossz emlékeinket földeljük el, mint a halottakat. Mert senki sem tart szobájában tetemeket. A tüdő is betoko-

sítja s önmagában szinte bebörtönzi azokat a bacillusokat, melyeket ki már nem dobhat.

Munkával pedig ne hajszoljuk magunkat agyon. Értsük meg a ritmus titkát: emelkedés és ereszkedés változik a jó versben és a jól beosztott életben egyaránt. Egyenletesen, nyugodtan, okosan erőlködünk. Munkával pihenheti ki a munkát az, aki sokoldalú.

A boldogság közel van hozzánk, öbenne élünk, mozgunk és vagyunk. Köszönjük meg a gondviselésnek ezt a szép kis életet, színes élményeivel és örök reményeivel, kis és nagy ajándékaival, elmúló bánataival és el nem múló örömeivel, felfedezett és felfedezésre váró kincseivel együtt. Minden nap külön örülünk annak, hogy élhetünk és úgy érezzük magunkat az éveink között, mint akit egy nagyon szép kertbe bocsátottak be és most ámul és élvez!

Az Adrián halászbárkák úsznak. Ha jó a szél, vitetik magukat vele. Ha szembe fúj a szél, ügyes halászok úgy tudják beállítani a vitorlákat, hogy a

leggonoszabb szeleket is befogják s vitetik velük magukat — előre. Mi, élet hajósai, szintén eljuthatunk erre a tudományra, s beállíthatjuk úgy a viszontagságokkal szemben a szívünket, hogy azok is csak előre sodorjanak és tökéletesítsenek.

A második magaslat.

A fejünk, az eszünk mindig a szenvedés áradatai fölött legyenek — ez az első emelkedés. A második már magasabbra visz. Ide azok jutnak, akik oly magasra emelkednek, ahonnan az életüket átnézhetik, úgyhogy nem múlt napokat látnak maguk előtt, hanem életük egészének szép panorámáját.

Az Üdvözítő azt mondta: Elég a napnak az ő baja." (Máté 6, 34.) De nem mondta soha, hogy elég volna a napnak a maga öröme. Nem, az egész életünk örömét kell összegyűjtenünk.

Ha néha ilyen kilátó pontokhoz ér az életünk, s magától adódnak az átfogó életszemlélet alkalmai, rendesen mélyen meghatódunk, áldjuk az isteni

gondviselést és azt mondjuk: minden úgy történt jól, ahogyan történt; most már tudom, áldás volt az is, amit korábban nagy bajnak véltem.

Akkor látjuk, hogy az életünk művészi alkotás. A művészi dolgokat pedig nagy egészségben kell értékelni; minden részt mint részt, az egészhez való viszonyában.

Akkor látjuk: a szenvedés úgy kell az életbe, mint az árnyék a festménybe, mint a basszus az énekkarba. Isten a nagy regényszerző, nagy izgalmon viszi át életünket, hogy el ne laposodjék; hiszen nincs hegy völgy nélkül, sem öröm valami mögötte lapangó mély fájdalom nélkül.

A gondviselés magától is el szokta vezetni életünket ilyen nagy kilátó és átfogó pontokhoz, s ezek tartoznak életünk lehangulatósabb, legmelegebb, leggazdagabb és tömörebb órái közé. Mégis jóltesszük, ha magunk is törekszünk, sőt valahogy rendszeresen elmélkedve erőlködünk az életünk egyetemesebb átfogása után. És most kérem a nyájas olvasót, csukja be ezt az olvasmányt és hányja meg elfolyt évei-

nek sorát, keresse meg az ő egyéni életének logikáját, s egy meleg fohászban köszönje meg az Istennek mindazt, ami történt, esőt és napsütést, borut és derüt.

Indítsuk meg a régi emlékeket s gondoljunk utána: hányszor hittük magunkat szinte elveszettnek, s láttuk be utólag, hogy Isten dolgozott a nagy lelki inség idején bennünk. Hányszor esett meg velünk is, hogy tűzön-vízen át vezetett a megnyugvásra.

Azt akarta, hogy tisztuljunk, s azért mindig újra és újra tűz fölé tartotta salakos lelkünket. Mi ilyenkor azt mondtuk: szenvedés! Az őrangyalunk azt mondta: tisztulás!

A hithez is kell hangolódni, s általában nem a jó sor hangol hozzá. Ha túlságosan ki találnak elégíteni a földi dolgok, mi vágyunk marad akkor az Istennek? Milyen hetykén jár-kei a világban a lélek, amíg jó dolga van. „Hiú báb, mostan fittyet hánysz az égnek. Meglátjuk szíved, villámok, ha égnek” (Madách.) Az ilyen jólétben a hit könnyen akadék lehet; anya kicsapongásra vágyó nagylány amellet,

aki nem szereti a jóra intő szót. S mily könnyű a hitet félretolni. Egy haladkló mondta: „Harminc perc mindig elég volt nekem arra, hogy azt hitessem el magammal, ami kellemesebb, s így megnyugtassam lelkiismeretemet“. Aztán jött a betegség, s megjött a hit is, s bebizonyította, hogy a betegség kínja nem akadék volt, hanem mentődeszka.

Találunk talán esetet az életünkben, amikor a szenvedés keltette föl a lelkünk tétlen energiáit, az hozott életet, forgalmat a tespedésbe. Nem azok a népek teremtettek kultúrát, amelyek mindent készen kaptak a természettől, hanem azok, amelyek harcban álltak vele. Aki szenved, menekülni akar a bajától. Ilyenkor vergődik a lélek és úgy kapaszkodik az igazságok után, mint felé nyujtott kötél iránt. A poshadó állóvizek mozgásba jönnek és így a lélek izmosodik, jobb, különb lesz.

Hideg vízzel zuhanyoznak a kínok. Valóságos Kneip-kúrát hajtanak végre rajtunk: de a lélek üdvös reakcióját, gyógyító energiáit megindítják. Az oázis csodaszép pálmája azért nőtt

nagyra, mert egy vásott gyerek súlyos követ akasztott az ágaira. Nekünk is vannak ilyen jó embereink, akik nehezekekkel kedveskednek a lelkünknek. „Tudjuk pedig, hogy az Istent-szeretőknek minden javukra szolgál“. (Római levél 8, 28.)

És hogyan tud a szenvedés tökéletesíteni, tisztítani! Isten kohójába kerülünk, égünk, gyötrődünk, míg a tisztátalanságok ki nem égnek belőlünk. A lelkünk titkos művésze kertész: kés-sel, ollóval dolgozik, vág, irt, éget, gyomlál. Vagy szobrászhoz hasonlítható, aki lefaragja rólunk kemény véssőjével és kalapácsával mindazt, ami az ő képe fölött van bennünk.

A szeretetet is a szenvedés mélyíti el a szívünkben. „Ki sohasem szenvedett, mit tud az?“ Aki soha nem látta könnyein keresztül a világot, könnyen lesz irgalmatlan a szenvedőhöz, türelmetlen a gyarlóval szemben.

A szenvedés ad alkalmat érdemszerzésre. Paganini egy húrján volt kénytelen játszani közönségének, mert három más húrja a pódiumon elszakadt. S a közönség éppen ebben cso-

dálta és tapsolta meg művészetét. Az Isten is gyönyörűségét találja a fáradt, hajszott, tépett szív egyhúrú imájában.

Istenem, emelj föl, hogy magasból láthassam át az életemet, s el ne pazaroljam a fájdalom szép kincseit! Ne csapjam be az életem szép regényét ott, ahol izgalmas és fájdalmas lapok következnek, s lássam meg minél előbb és jobban, hogy készül már a szép, megnyugtató kifejtlet egy nagy művész álmában.

A harmadik magaslat.

A világtörténelemből kimagaslik a Kálvária orma. Ez a harmadik magaslat, amelyről szépen látni le a szenvedésre. Aki ide el nem tud vánszorgni a kínjai közt is, az aligha talál vigasztalást. Amint a régi szentének is mondja: „A keresztfához megyek, mert máshol nem lelhetek nyugalommat lelkemnek“.

És ott látunk egy embert, az Emberfiát, aki szent és tiszta, aki arra született és azért jött a világra, „hogy bizonyosságot tegyen az igazságról“ (Ján.

18, 37.), s akivel a világ a maga módján bánt el.

Eszünkbe jut Izaiás próféta megrázó látomása a férfiról, aki „megroncsoltatott bűneinkért”. „A mi békességünkért van rajta a fenyíték és az ő kékségével gyógyultunk meg. Mi mindnyájan, mint juhok, eltévelyedtünk, kiki az ő útjára térült; és az Úr őrá tette mindnyájunk gonoszságát. Fölköszödtetett, mert ő akarta és nem nyitotta meg száját; mint a juh leölésre vitetik és megnémul, mint a bárány nyirője előtt és nem nyitja meg száját”. (53, 5.) Szabad-e nekünk, esendőknek és bűnösöknek „megnyitnunk a szánkat”, ha ő a nagy, ártatlan, tiszta szenvedő hallgat?

A Kálvárián nem okoskodik, nem bölcsekedik a lélek, hanem átkarolja a szent keresztfát és hagyja, hogy Krisztus gyógyító vére reá csurogjon. Nézi azt a nagy beteget, akinek úgy kellene az ágy, a jó szó, a csend, lüktető homlokának a vizes borogatás, a hús, jóságos kéz, s akit nem ágyba, hanem a keresztfára fektettek, arra is úgy szögezték ki, akit még most sem

hagynak nyugton, homlokára, amely mögött a felzaklatott lélek gondolatai zajlanak, nem puha kendőt, hanem töviskoronát tesznek, s utána, amikor a testét már nem korbácsolhatják, szöges szavakkal verik a szívét.

Itt elszégyenli magát a mi panaszunk, s a mi fájdalmunk kis fekete patakja beletorkollik és elvész isteni kínjainak fekete tengerébe.

A keresztfa minden fáradt fejnek, minden zaklatott agynak a legjobb menedéke. Nem is ép azért, mert nagy gondolatokat ad, s az eszmét, a vigasztaló motivumot szinte száz felől zúdítja ránk; hanem inkább azért, mert gondolat nélkül lehet ráborulni egy nagyon drága, nagyon hű szívre.

A völgylakók égbenyúló hegyekről beszélnek. Amikor pedig kalandra és élményre vágyó akarattal megmásszák a magas ormokat, akkor veszik észre, hogy még mindig ép olyan messze kélik fölöttük az égbolt. A Kálvárián sem értjük át Istennek minden gondolatát. De megértjük, hogy nem is őt kell átértenünk, hanem a mi kicsinységünket Isten gondolataival szemben.

Isten törvényében benne van a szenvedés. Nem engedte el a legdrágább lelkeknek sem. Kínokon vezette át az Emberfia tövises útját, meggyötörte Máriának édes szívét.

Ki érti Istent! Titkos terveit?
Miért rikatja meg kedvenceit?
Most millió vetésnek szomszédja van,
Ezer erdőnek szomszédja van,
Sok-sok szegénynek kenyér-gondja van,
S az Istennek mindenre gondja van:
Felhőkannákból, mérföldek felett
Erdőket öntöz, búzát, réteket,
S elázik közben egy kirándulás . . .

(Mécs L.)

Ha egyszer gyermekek vagyunk kicsinységünket tekintve, legyünk gyermekek alázatára, bizalomra, atyánkhoz érzett nagy hitünkre nézve is. Jobb tehát, ha nem azt kérdezzük, miért jött a kereszt, hanem azt, hogy kitől jött? Az Istentől jött. Akihez mi naponta imádkozunk: Atyánk! Ha ezt szem előtt tartja a lélek, könnyű neki a vérrel verítékező Krisztus mellé térdelni s vele együtt elmondani: „A po-

harat, melyet nekem Atyám adott, ne igyam-e meg?" (Ján 18, 11.)

Nagy misztériumokkal állunk szemben, de alázatos, gyermekded lélekkel kell velük szembeállnunk. Vendég a szenvedés, a vendégekről pedig azt írja valahol Szent Pál: „És a vendég-szeretetről meg ne feledkezzetek, mert némelyek tudtukon kívül angyalokat fogadtak be szállásra". (Zsid. 3, 2.)

A rémült apostolok kísértetet véltek közeledni, mikor a háborgó vizek fölött az éjszakában fehér fény közeledett feléjük. „Ez rém!" — vacogta a foguk. Pedig az édes Krisztus volt!

Nem Isten jön-e a szenvedés álarcában felénk? Nem hasonlítunk-e a lázas gyermekhez, aki anyja után sikolt, pedig az szegény, ott virraszt mellette, s hiába mondja neki könnyein át: Édes kis fiam, hiszen itt vagyok melletted; a gyermek csak hánykolódik és rémeket lát. Ébredj, lélek, lázámaidból és ne láss éjszakai rémeket Atyád körvonalaiban!

Akkor síró lész, „aki megvigasztaltatik", akit Isten maga vigasztal meg, mikor felfedi magát, szétoszlatja a földi

lét rettenetes homályát, gubólétünk elzárt sötétségét, és megszólal az elcsendesedett vészek felett: „Hát nem tudtad? Én voltam az, aki az éjben szólítottalak. S íme most itt vagyok!” (Izaiás 52, 6.)

BOLDOGOK, AKIK ÉHEZIK ÉS SZOMJÚHOZ- ZÁK AZ IGAZSÁGOT.

Mily erőtlenül hangzanék ebben a fogalmazásban a gondolat: Boldogok, akik vágyakoznak az igazság után! Mélyebb, kifejezőbb dolog az igazságnak, a megigazulásnak éhezőiről és szomjazóiról beszélni. Mert ez a kifejezés a vágyakozásnak fokát, hevét, módját is megjelöli mindjárt.

Azt akarja mondani: Boldog, akinek úgy kell a Krisztus igazsága, hitvilága, országa, mint egy falat kenyér.

Úgy sóvárog utána, mint a prédájára leső oroszlán.

Eleped érte, mint a harctéren elvérző katona egy korty víz után.

Megsínyli a hiányát, folyton rágondol, ott ragadja meg, ahol éri. Föl van készülve az igazság érkezésére, s ha

meglátja, a lelkének minden erejével ráveti magát, s kiszívja minden tápláló erejét.

Akik így tudnak vágyni Isten dolgai után, azok hősiek, lendületesek, értékes lelkek.

Ezekkel szemben az élet fölvet sok únt, ernyedteket, laza embereket. Vannak hamar betelt és jóformán a semmivel ki-elégült lelkek.

Mintha mindig ebéd után volnának. Sziesztás lankadtsággal nyúlnak az eszmék világa után hajnalaikon is. Félig élnek, amit élnek, félig teszik, amit tesznek.

Szellemi étvágytalanságban és bélrenyheségben szenvednek, nem azért, mert agyondolgozottak, hanem inkább, mert agyonpihent a szellemük. Se vágy, se lendület, ez az ő életük.

Nyárspolgárok a szó szoros értelmében, a hősiesség minden álma, színe nélkül.

Mondják, végtelen a lélek, feneketlen, s ezért a Danaidák telhetetlen hordójához hasonló. Ők azonban rég beszegezték a Danaidahordó fenekét s úgy pislognak a szellemiek felé, mint

egy idegen világra; mint ami már eleve gyanus, mert alighanem kényelmet zavarni, elintézett dolgokat fölkaparni jön.

Minthogy a szellemüket nem tornáztatják naponta, s nagyobb szellemi erőfeszítéstől megkímélik magukat, az elméjük sem lesz trenirozott, izmos. Így azután öregszenek, szellemi igényük elcsökevényesedik, rugékonyságukat elvesztik; hajdanában összekuporgatott műveltségükről, szellemi kincstárukról inkább csak az ékesen bekeretezett diploma tanuskodik, és az ennek megfelelő kevélység.

Benső ínségükről néhány szerencsés külsőség eltereli a figyelmüket, s tökéletesen rájuk illik a Jelenések könyvének szava: „Azt mondod: gazdag vagyok és annyira bővelkedem, hogy semmiben sem szűkölködöm; és nem tudod, hogy nyomorult vagy és ügyefogyott, szegény, vak és mezítelen.” (3, 17.)

Lassanként iszony fogja el minden iránt, ami szellemének poshadt vizeit mozgásba hozhatná. Önbizalma azonban van, tudományért a szomszédba nem megy, jól megnézi, hogy kitől

hagyja magát okosítani, s nem veszi észre, hogy csak dús, élénk szellemi élethez volna méretezve az a fölényeskedés, az a savanyú kritika, az a mindent-leszólás, amit gyakorol.

Hogy a fiataalkori lobogása lehült, úgy érzi: az egyensúlyát találta meg, s lelke letargiájához úgy ragaszkodik, mint meglett boldogsághoz.

Íme, így alakul ki egy petyhüdt, el-lustult, lassú vérkeringésű, katolikus akcióra és egyáltalán akcióra képtelen, mindennel elégedetlen, önmagával szörnyen elégedett „intelligencia“.

De még legjobbjaink is bennrekednek az intellektualizmus mocsarában. Ők úgy tanulták vagy úgy érzik, hogy a lélek előkelőségéhez hozzátartozik bizonyos elzárkózás az akarati és agitativ élet izgalmaitól; valahogy lenézik, magukhoz méltatlannak vélik a lelki-életnek az ész-életen kívül eső területeit. Így aztán az intellektualizmusnak ezek az elneveltjei szívesen babrálnak és játszanak az eszmevilággal, de nem égnék az igazságért, s derogál, hogy tevékeny harcosai legyenek.

Sok a jóllakott emberünk, kevés az

éhező és szomjúhozó — ez az evangéliumi diagnózis.

Engedjék meg, kedves olvasóim, hogy jó orvosuk legyek és szeretettel megmutassam, mily téren várunk több lendületet, pezsgőbb életet, frissebb agilitást, mélyebb elégedetlenséget, az éhezők és szomjazók fanatizmusát.

Benső életünkben.

Elsősorban lelkiéletünkben kell nagy vágyak energiáival sodortatnunk magunkat Isten felé. Mélyen, forrón, tisztán vágyani Istent, megváltást, kegyelmi állapotot, tisztaságot, tökéletesedést, szentségeket.

Vágyani, mint Ábrahám, aki nem sajnálta, hogy az Úr hívó szavára ki kellett mennie dekadens városából. Mert a roskadozó, romlásnak indult világban is „várta az erős alapú várost, melynek alkotója és építője az Isten.” (Zsidókhoz 11, 10.)

Vágyani kell, mint a próféta, aki szárazságtól kicserepesedett, terméketlen földön állt, s mégis a földgolyónak minden terméketlensége fájt neki, s

lelkiekre gondolt, amikor rimánkodott: „Harmatozzatok, egek, onnan felől, és a fellegek csöpögjék az igazat, nyilatkozzék meg a föld és teremje az Údvözítőt!” (Izaiás 45, 8.)

Vágyni kellene, mint Dávid, aki, mint mondja, feltátotta a száját, hogy úgy szívhasssa be tág tüdővel az Isten szellemét.

Vágyni volna jó, mint Dániel, akit elhurcoltak idegen hazába, de amikor az imádság órája eljött, fölment házának lapos tetejére, megkereste szemével a drága nélkülözött Siont, és úgy ömlött belőle a vágyakozó imádság, hogy az Isten angyala szállt le hozzá és mondta neki: „Én pedig eljöttem, hogy megjelentsem neked, mert te kívánatok férfja vagy.” (Dániel 9, 23.)

Vágyni kell, mint Simeon, akit jóformán a vágya tartott életben és a Lélek ígérete, hogy öreg szemei meglátják még az Úr napját.

Vágyni, mint szent Pál, akit Krisztus szerelme sürgetett és nagy kényszer alatt állott: „Kötelesség kényszerít engem és jaj nekem, ha az evangéliumot nem hirdetem.” (I. Kor. 9, 16.)

Vágyani kellene az égiekre, mint Tamás, az aquinói, aki sok fenséges könyvet írt az Údvözítőről, egész addig, amíg a Fölfeszített meg nem mozdult előtte s meg nem kérdezte tőle, mi jutalmat kíván tőle mindezekért. S. a szent azt felelte rá nagy áhítózással: Domine, nonnisi Te! Uram, csak Téged!

Tanuljunk vágyat szent Canisius Pétertől, aki életpályája elején így rimánkodott Istenhez: Lavari a te totus postulabam, et vestiri et ornari, totus! Azért esengtem hozzád, hogy megtisztíts, hogy fölöltöztesd, hogy fölékesítsd a lelkem.

Tanuljunk vágyakozást a Miatyánkból, amelyben nagy kívánatok úgy gomolyognak elő, mint illatos füst a tömjénezőből, s igazán lelket keresnek, aki égő vággyal tudja mondani: Szenteltessék meg a Te neved, jöjjön el a Te országod, legyen meg a Te akaratod.

Arra is szükség van, hogy a léleknek ez a nagy, megfellebbezhetetlen, mindenek fölött való kívánsága megtalálja *a maga medrét*. A lelki életből ott fog meríteni, ahol kínálkozik, és tiszteletben fogja tartani, ha szakemberek,

megbízható, aszkétikus írók, a lelki élet mesterei a buzgó, vallásos élet technikájára rámutatnak. Vágynak maradó vágy, nem vágy. A benső áhítózás akkor igazi, ha a tettekig ér. Hogy részletezzem :

Igyekezzünk minden fölött szép gondossággal vezetett lelki életre. Vigyünk rendszert a napjainkba. Kezdjük a ránkvirradt napot tisztességesen végzett reggeli imádsággal, s ne nyugodjék le a nap bűneink fölött. Értsük a tökéletes bánat fölindításának technikáját, s töröljük ki vele az elmúlt nap szomorú botlásait.

Üdítsük lelkünket a nap folyamán lelkiolvasmánnyal. Olvasgassuk a szentek életét, s legalább egyszer életében mindenki olvassa végig a lelkiéletnek egy rendszeres, tüzetes kézikönyvét (aszkrétikát).

Tartsuk szemmel magunkat dolgaink, napi törődéseink között is ; félszemmel viselkedésünkön legyen a figyelmünk.

Legyen állandó lelkiatyánk, akinek feltárjuk lelkünk titkos rútságait, hogy üdvösen megalázzuk magunkat, Isten bocsánatát elnyerhessük, lelki harcunk

megküzdésére szakszerű útbaigazításokat kaphassunk.

Hallgassunk szívesen prédikációt, hiszen mindnyájan rászorulunk; ne mondjuk öntelten: Tud-e nekem újat mondani az a pap? Nagy lélek a kicsinyben is megtalálja, ami őt gyarapíthatja, kis lélek előtt nagy gondolatok robognak el, anélkül, hogy rájuk csodálkoznék. Ha a prédikációban csakugyan nem hallanánk újat, gondolkodjunk azon, vajjon a régi igazságot kellőképpen követtük-e a múltban?

Örömmel vegyünk részt a szentmisén, hogy részünk lehessen Krisztus örök áldozatában. Imakönyvvel, magyar misekönyvvel a zsebünkben, hétköznapi is szívesen látogassuk a templomokat. Imakönyv nélkül is tudok imádkozni — vágja ki valaki büszkén. — Csak szeretnél tudni, kedves testvér, hogy kiválóságod trónján éldelegness. Pedig hidd el, hogy ez a naiv gőg satnyít. A nők talán azért előzik meg sok tekintetben a férfinemet, mert ha van is sok hibájuk, nagyobb odaadással és alázattal tudják magukat átadni az illetékes vezetésnek.

A lendületes lelkiélethez hozzátartozik a gyakori szentáldozás. Elég-e egy esztendőben egyszer-kétszer áldozni? — kérdezi valaki. Hadd feleljek rá szívem szerint. Én azt mondom: az is hiba, ha valakinek az idejéből kitelnék a mindennapi szentáldozás, de a hitéből, a buzgóságából nem! Ha valahol mélyebb, öntudatosabb hitéletet találunk, lejjebb keresünk és meglegljük a forrást: az oltárt.

— Hát én is vén anyóka legyek, vagy ájtatosságát, mint gyengeséget magán hordó nőszemély?

Nem, testvér, te légy férfi, gerinces, bátor, dolgok lényegére néző, önálló, aki elhitte azt, hogy az oltáron a világ Megváltója lakik, és katonásan leszámolt azzal, amivel adósa.

Hadd szóljak még egy szót a zárt lelkigyakorlatok boldog paradicsomáról, a Manrézáról. Csodálatos lelki műhely ez, ahol lelkek születnek újjá, a boldogságvágy megrekedt és poshadásnak indult csermelyei találják meg újra az útjukat.

Olvasom a „Manréza” folyóiratot. Mennyi boldog, ujjongó beszámolás!

És ne gondoljuk, hogy a lelki emelkedések nyitja néhány szép prédikáció, amely fölemeli az élet gondjai közül a szívet. Nem; egészen más a lelki fölszabadulások titka.

Egy spanyol bölcsnek volt a középkorban az ábrándja, hogy újjáteremti a megvénhedt embert. Egyik vakon bízó tanítványának, aki rajongva áldozta fel magát a tudomány haladásáért, felaprította a testét, aztán lombikokba, kemencékbe, kohókba rakta, s várta, hogy újra összeálljanak a szétvagdalt tagok, ifjan, újjászületve. A merészálmú bölcselő börtönbe került, de ami neki nem sikerült, azt elérte nagy honfitársa, Szent Ignác.

Ő is szinte ízekre tépi a lelket, gyúrja és égeti: de a kúra végén a lélek új életre tisztultan, megifjodva kerül ki a szent kohókból.

Hány vallomást olvasunk ott: „Életem legboldogabb napjait itt töltöttem . . .” „Nem hittem volna, hogy ilyen boldogság befogadására is képes a szív.”

Azért arra buzdítom a szíves olvasót: foglalja be a zúgligeti Manrészát

vagy a kőszegi Szent Imre missziósházat a vakációi tervei közé. S ha jut ideje, pénze egy-egy külföldi nyaralásra, ne felejtse el, hogy nagy nyaralás, nagy üdülés kínálkozik ebben a tiszta atmoszférában, ezen a nagy szellemi „Kurort“-on.

Külső tevékenységünkben.

Külső életünkben is be kell vinnünk az éhezőn és szomjazón vágyani tudók nagy fanatizmusát és hevületét.

Félre közéletünkől a puha, álmos, renyhe mozdulatlansággal!

Sokan félreértik az objektivitást. Azt hiszik, a tárgyilagos ember előkelően hűvös az igazsággal szemben. Fogalomzavar! A kivizsgálás alatt álló eszmével szemben nyugodt tárgyilagosságot kell tanúsítanunk. De huncut, aki a megismert igazságot nem szereti teljes szívével, teljes lelkével és minden erejével!

Akarjuk tehát védeni, előbbre vinni az igazság országának érdekeit a mi kis körünkben!

Ne bántsod a magyart! — volt Zrinyi szép jelszava.

Ne bántsod a katolikust! Ne bántsod a katolikumot! — tegyük mellette jelszavunkká.

De nem tesszük.

Furcsa fajta vagyunk. A legtöbb katolikus előtt nyugodtan lehet leszólni egyházat, kritizálni pápát, támadni püspököt, tiszteletlenül emlegetni katolikus ügyeket. Ugyis tudják, hogy nem fáj neki. A mi derék katolikusunk lapul, szinte elszégyenli egy percre, hogy katolikusnak született. Az egyház fennmaradásának művét a Szentlélekre bízza; ő maga nem akar részt kérni belőle.

Egyszer régen utcai veszekedést láttam, kíváncsi embergyűrű közepén. Az egyik veszekedő izgatottan, könnyes szemmel fordult a közönséghez, hogy igazolja magát:

— Kérem, az anyámat bántotta!

„Az anyámat bántotta!” — Veszekedni nem kellett volna, az igaz, de a közönség mégis tiszteletet érzett a férfi fájdalomra iránt, s megbocsátotta dühkitörését: az anyja emlékét szidták.

Nos, ha valaki a mi édesanyánkat, a drága anyaszentegyházat bántani

meri, nekünk is ökölbe szorítja a kezünket a nagy méltatlanság, amely oly igen érzékeny ponton ért. Az egyházamat bántották! Nem, azt igazán nem ajánlom senkinek, hogy jelenlétemben az édes anyaszentegyházat bántani merje!

Legyen tehát bennünk mély, lendületes egyházas érzés! Szeressük azt az egyházat, amelynek ifjúságunk egészségét, férfivoltunk gerincét, életünk irányát és igazságát köszönjük.

Szép, hogy egy demokrata képviselő otromba pápa-ellenes kirohanását mindjárt kivédte egy jelenlevő püspök, okosan, velősen, alaposan. De mennyivel szebb lett volna, ha világi ember pattan föl a helyéről és ő szólal fel! Igen, ha világi ember van úgy otthon a Quadragesimo anno-ban, hogy védelmére tud kelni! De mi megszoktuk, hogy hitünk megvédését a papok dögának tartjuk. Pedig addig nem lesz pezsgő katolikus élet, amíg világi katolikusok százai és ezrei nem fognak buzgólkodni az egyház érdekeiért.

A lelki elrenyhültségnek legszomorúbb példája, hogy katolikusoktól hal-

lani fegyelmezetlen és felületes gáncso-
kat az egyháznak, hivatása természe-
téből folyó intézkedései ellen. Miért
kell böjtölni, miért nem szabad minden
könyvet elolvasni, miért oly merev az
egyház a válások dolgában? stb . . .

Szokjuk meg, hogy ha eltérés van az
egyház ítélete és a mi ítéletünk között,
akkor ne az egyháztól várjuk ítéleté-
nek módosítását, hanem mi, a kiseb-
bek, alkalmazkodjunk hozzá. Hol itt
a fegyelem? Az egyszerű katona tudja,
hogy tisztjei vezényszavára engedelmes-
kedni tartozik, s ki hallott már kato-
nát, aki a káplárjának visszafelelne,
hogy már mért éppen „balra nézz”,
mikor jobbra éppen olyan szépet látni?
A közönséges katona tudja, mi a fe-
gyelem, a katolikus hívő sokszor nem
tudja, hogy fejedelmének, a római pá-
pának, akihez szíve minden lojalitását
kellene ragaszkodnia, rendeletei
a számára megfellebbezhetetlen pa-
rancsok.

Ha családiasabb kegyeletet fogunk
tudni az egyház iránt, akkor az elő-
forduló hibákkal szemben sem leszünk
Kám-ok, akik odacsődítik a világot

atyjuk meztelensége köré, hanem inkább Szemek és Jáfetek, akik elfordítják arcukat és úgy takarják be, ami dísztelen rajta.

Ha lendület lesz vallásosságunkban, bizonyos ösztönszerűséggel fogjuk megérezni katolikus kötelességeinket és érdekeinket. „Katolikus szaglószerelvünk” lesz, amint Hofbauer Szent Kelemen kívánta. De ez a „katolikus orr” ritka adomány. Nagyon igaz P. Bangha panasza: „Nem szégyen-e, hogy nekünk katolikusoknak mindig újra meg újra kell magyarázni, milyen lapot olvasunk és támogassunk? Nem szégyen-e, hogy ezt *csak nekünk* kell magyarázni, mert mindenki más amúgy is tudja. Én még nem láttam zsidót, aki keresztény lapot vett volna meg, vagy keresztény lapot járatott volna, akár milyenféle kifogás alapján. Sőt azt sem hallottam, hogy a zsidóknak sajtóegyesületre, sajtógyűlésekre, sajtóprédikációkra volna szükségük.” — Valóban érdekes: amit másoknak megsűg ösztönük, azt nekünk hiába dörgik a prófétáink! Már az érzékünket is elvesztettük a katolikum iránt. Nem vesz-

szük észre, hogyan sikkasztják el lapjaink a katolikus szempontokat.

Azt mondta nekem egyszer hadikórházban egy magyar baka : Nem tudom, miféle nyelv ez a német? Minduntalan magyar szókat hallok ki a németek beszédéből. — Amellett ő masinengeverről, frontról és spitálról beszélt, nyilván abban a hiszemben, hogy ezek magyar szavak. Azt nem tudta, hogy a magyar nyelv szívott fel fölöslegesen sok idegen szót. Ennek a naiv baka-beszédnek a mintájára azt mondja némely katolikus: nem értem ezt a liberális lapot! Csupa, csupa katolikum! — És nem veszi észre, hogy ő lett tele csupa-csupa liberálizmussal.

Fejtsünk ki a katolikus érdekekért bizonyos pozitív akciót is. Falusi kislányt láttam, aki kedvesen apostolkodott a pénteki böjt megtartása érdekében a családjában. Bátyja megsokallta a buzgólkodást és pofonnal fenyegette meg. Erre a kislány odatartotta arcocskáját: Itt van, üss meg, de ne együnk többé húst pénteken! Szeretném most fölmutatni az olvasónak ezt a kislányt és azt mondani: Ha nem lesz, mint e

kisded, nem lesz méltó az Isten országára.

A lendületes lelkiélet elvezet majd a katolikus összetartás erényére is. Ha azokkal nem tudunk összetartani, akik hitben testvéreink, hogyan tudjunk akkor egy cél érdekében összetartani másokkal? Mily nagy hatalom lennénk, ha jobban éreznők az erőnket, ha összetartanánk. Ha egy ezred katonaság vezényszóra menne át a Lánchídon és egy-kettő, egy-kettő, egyszerre, egy parancsra lépne, leszakadna a híd. Ha mi, Krisztus Urunk hivei egyszerre tudnánk lépni, lerombolnók az ördög minden hídját.

Igy sugározna a katolikus tábor sugesztív erőt is.

Boldogult Bakács apátnak asszisztáltam kispap koromban egy békéért könyörgő körmeneten. Mikor a Kossuth Lajos utcai korzó felé közeledtünk, az eredeti ember fülembé dörmögte: Majd letérdepeltetem én ezt a majomfalat! A barátok előtt fölállított oltártól lelkes beszédet mondott, elmondotta, hogy most a világbékéért jöttünk könyörögni s térdenállva fogjuk elénekelni

a himnuszt. Azzal katonásan, nagy szuggesztív erővel elkiáltotta: „Vi-gyázz! Térdre!” És a körülálló, kíváncsiskodó, ezerfőnyi tömeg szempillantás alatt letérdelt. Nem volt egy sem, aki a szuggesztív erejű parancsnak ellen mert volna állni.

Ilyen majomfal nézi végig nemcsak a körmeneteinket, hanem minden katolikus akciónkat. Legyen az összefogó katolikus tömegeknek parancsoló ereje és szuggesztív határozottsága arra, hogy térdre kényszerítse ezt a majomfalat.

Föl tehát a lendületes, katolikus életre! Dörgöljük ki az álmodást szemünkből, ne átalljunk a lélek lelkesedését. Ha a világ megbélyegzésnek veszi rajtunk az Isten jegyét, vegye annak.

Nekünk pedig ez a belépőnk az Isten országába, ahol nagy éhezésünk és szomjuhozásunk kielégíttetik.

BOLDOGOK AZ IRGALMASOK.

Az irgalmatlanság elrettentő botrányai és az irgalom erényének elragadó példái között élünk.

Hallunk kultura-terjesztés címén meghódított és azután teljes kulturátlanságban hagyott és vérükig kiszipolyozott gyarmatosokról; éhenhaló kínaiak, éhenélő európaiak millióiról, égbekiáltó egyenlőtlenségekről, háborús készülődésekről, amelyek a tudomány legmerészebb vívmányait akarják befogni hadseregek és fegyvertelen lakosok tömeges megmérgezésére és kiirtására. Hallunk üzleti számításokról, amelyek előtt nem szent az emberiség megélhetése.

Emellett azonban a keresztény könnyörületességnek ragyogó példái állnak előttünk. Nem kell a misszióig mennünk, hogy a hősiek önfeláldozás

magasztos tényeivel találkozunk. Csak a szemünket kell kinyitnunk : kórházak, menhelyek, szeretetházak, árvaházak, emberbaráti intézmények épületei között tesszük meg mindennapos sétáinkat.

Ez a krisztusi szó: „Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek,” meg akar váltani bennünket az önző harácsolás vak szenvedélyében másokat legázoló világ kegyetlenségétől, s meg akarja bennünk erősíteni a jó hatását.

Az irgalmasság néhány motívuma mélyítse el bennünk a könyörületesség erényét.

Az első motívum.

Irgalmasságot kell gyakorolnunk, mert irgalmasságra szorulunk.

Szociális lények vagyunk, mások jóságára s folytonos irgalmára vagyunk utalva.

Kicsinységünkig ereszkedő emberi irgalom dédelgetett életre. Hamar elpusztultunk volna, ha bölcsönk fölött nem örködött volna mély, ellenálhatatlan szeretet.

Mások jóságát nap-nap után igénybe vesszük. Ha egy napra egyedül maradnánk és embertársaink munkáját vissza akarnók utasítani, hamar csődbe jutna életünk.

Csakhogy az emberek, ha egy kicsit növekedésnek indulnak, annyira elszédülnek egészségük és erejük érzésétől, hogy mindenről megfeledkeznek. Igen hamar és szívesen elfeledjük, hogy — drasztikusan megmondva — nemrég még más fújta ki az orrunkat helyettünk.

Szociális függésünkből szociális kötelességek következnek. Irgalmat kell adnunk a sokszor igénybe vett irgalomért.

Isten irgalmára szorulnak, könyörölete után rimáncodnak a bűneink. Vétkeztünk, igaztalanul cselekedtünk, gonoszsgot műveltünk, Uram irgalmazz!

Lelkünk liliumát mocsokban hurcoltuk meg. Kincsünket nem őriztük Tarzicius odaadásával. Fehér ruhánkon ezer foltot ejtett az élet. Nincs életünknek napja, amelyen tilosba ne tévedtünk volna. Mint csiga a virágot, mindent beszennyeztünk, amihez ér-

tünk. Utca, iskola, templom, sétatér, ágy, asztal, bűneink szomorú színterei. Anyánk drága szívét megvéreztük, apánk gond-batyúját gyarapítottuk, testvér-szíveket megszurkáltunk, minden jósággal visszaéltünk. Jólesik bűneink örvényéből — de profundis — kiáltani az Istenhez, hogy adja vissza régi, elpazarolt szívünket: „Add vissza nekem üdvözítésed örömét és jeles lélekkel erősíts meg engem” (50. zsoltár 14). Jaj, mi is lenne, ha imádságunk tömjénfüstje Isten haragjának fellegén nem tudna áttörni, s bűneinkben kellene elpusztulnunk!

Isten jósága azonban mindent betakar, mint égből szállingó hó a csupasz föld meztelenségét. „Ahol eláradott a bűn, túláradóbb lett a kegyelem”. (Római levél 5, 20.)

De viszont azt is megkívánja a könnyörülő Isten, hogy az ő nagy családjában szeretet legyen, s irgalmat gyakoroljanak azok, akik az irgalmát minden percben igénybe veszik. Ne legyenek hasonlók az evangéliumi emberhez, akinek alig engedte el ura súlyos tartozását s az érte járó börtönt, máris

kilépett az utcára és fojtogatni kezdte azt a szegény embert, aki neki holmi csekélységgel volt adója.

Szépen élte át ezt az igazságot egy plébános, aki jövedelméből sok-sok jót tett, közügyekre, szegények fölségélyezésére, okos gyermekek taníttatására passzióval áldozott s nemes bőkezűségét így okolta meg nekem:

— Én mindig arra gondolok, hogy a halál után majd mérlegre kerülnek erényeim és bűneim. A mérleg erősen ingadozik. A bűneim súlya már-már lerántja lelkemet. Akkor erényeim serpenyőjébe behullanak azok az adományok, amelyeket tettem, és fölemelnek és megmentenek.

A mi szívünk is alkalmas humusza lesz az irgalom erényének, ha áthatja a tudat, hogy Istennek, embernek nagy irgalmára szorul.

Jézus példája.

Szó röpül, példa vonz. A Názáreti Jézus az irgalmasság megható életét élte le közöttünk és az irgalom erényét nyomatékosan követelte az emberiségtől.

Már idéztük a próféta gyönyörű látomását az emberfiáról, aki a repedett nádszalat nem törí le és a füstölgő mécsbelet nem oltja ki.

Életének valóban összefogó mottója: pertransiit benefaciendo (Apostolok cs. 10, 38): általment az életen jót cselekedvén. Szép és mély ez a mondás, mert rövidségében azt is jelzi, hogy az életen és minden javán csak általment, mint a vándor, aki úton van az egy cél felé.

Csodáit az irgalmasság szolgálatába állította. Be kellett bizonyítania isteni hatalmát. Ő szebbnek látta, ha mindjárt isteni jóságát is bebizonyítja.

A világ gonosz fejedelme ezt nem értette meg. Még nem tudta biztosan, ki ő, de már megsejtett valami nagyot, titokzatosat körülötte. Ott settenkedett mögötte a pusztán, és egy szenzációs csodatett végrehajtását duruzsolta a fülébe. Milyen szép lenne, ha levetné magát a templom ormáról s épen érne a földre. Az emberek meg összecsendülnének és mindenki bámulva nézne a röpülő csodaemberre. A XIX. század filozófusai jóformán mind így mutatták

meg szellemük szárnyalását, s jóformán mind célt értek. Krisztus Urunk elutasította a világias javaslatot: „Ne kísértsd a te Uradat, Istenedet!” (Máté 4, 7).

Keresztelő Szent János börtönének rácsos ablakához el-ellátogattak a volt tanítványok, s János elküldte őket, hadd győződjenek meg maguk Jézus messiási küldetéséről, hadd kérdezzék meg személyesen: „Te vagy-e az eljövendő, vagy mást várunk?” És Jézusnak jólesett az Isten hatalmának és irgalmának együttes gyümölcseire hivatkozni: „Elmenvén, jelentsétek meg Jánosnak, amiket hallottatok és láttatok: a vakok látnak, a sánták járnak, a poklosok tisztulnak, a siketek halálnak, a halottak föltámadnak, a szegényeknek az evangélium hirdettetik, és boldog, aki énbennem meg nem botránkozik” (Máté 11, 4).

Egy nagy érzés fűtötte az ő drága szívét: „Szánom a sereget” (Máté 15, 32). S ez a szánalom szinte refrain az evangéliumban. Szinte látom a szánkozást és részvétet az arcán, mikor a nép elé lép, s mint Márk tanítvány

mondja: „És kilépven, látá Jézus a nagy sereget és könyörüle rajtok, mert úgy valának, mint a juhok pásztor nélkül.“ (6, 34).

Hányszor olvassuk a szentírásban: „és könyörüle rajtok és meggyógyítá betegeiket.“ (Máté 14, 14.)

A bélpoklos áttört törvényen és tömegben, amikor messziről meglátta a tömegektől körülvevett fehérruhás embert, s fölfénylett a fejében, hogy az az Emberfia. A nép undorodva és iszonyodva ugrik félre az útjából. Ő azonban nyomorának mély verméből rimánkodik: „Ha akarod, megtisztíthatsz engem!“ Jézus pedig könyörülvén rajta, kinyujtá kezét és illetvén őt, mondá neki: „Akarom, tisztulj meg.“ (Márk 1, 40.)

A jerikói világtalan koldust is meggyógyította. Csak ült ott az út szélén szegény vak ember, amikor szokatlan lármát hallott. Érezte, hogy nagy tömeg közeledik felé, lábak dobogtak, a felvert por szagát lehetett érezni. A tömeg szokatlanul csendes volt, mindenki egy zengő férfihangra figyelt, amely az Isten országáról beszélt csodálatos és szívnek édes dolgokat.

A vak fülelni kezd. Vajjon ki megy itt által?

Megfog valakit a tömegből. Ki az? Csitt, hallgass, a Názáreti Jézus!

A Názáreti Jézus! — A vak már hallott felőle. Hallott jóságáról, hallott csodáiról. Már ábrándozott is róla: Úristen, mi lenne, ha egyszer szembejönne vele? Ő meg leborulna elé s úgy esengene, hogy adja vissza szemének elvesztett világát . . . Szegény nyomorék lelkén reménység villan át. Vasbotjával zörögve nekivág a tömegnek s torkaszakadtából kiált: „Jézus, Dávidnak fia, könyörülj rajtam!”

Aki hallja a nyomornak ezt a mély, szinte állati ordítását, annak ereiben megfagy a vér.

De milyen mások az emberek! Még buzgóságukban is önzők. Korholják a vakot, miért kiabál, miért zavarta meg Jézus tanítását?

Ő pedig, a reménytől fölzaklatva, annál inkább kiált: „Dávidnak fia, könyörülj rajtam!” Aztán Jézus elé ér.

Az Úr megfordul, szelíden szól hozzá: „Mit akarsz, hogy cselekedjem neked?”

„Uram, hogy lássak!” — sír föl a reménység a vak szívéből.

És az Úr szól: „Láss. A te hited megszabadított téged.”

S a vak lelkének lezárt kapui megnyílnak, és első látomása Jézus édes arca. (Máté 18, 35.)

De szép lehetett így általmenni az életen! Ellátogatni a betegek tanyáira, Betesda hordággal telerakott partjaira, és az évtizedek óta satnyuló, kétség szélén vergődő lelkeknek hirtelen visszaadni az áhított egészséget, vele együtt szédületes örömet, s az öröm napsugarával váratlanul fölélészteni a szív szunnyadó jóságát, hitét, háláját, bűnbánatát.

Az a megkapó, hogy Jézus jóságából mindenkinek jut. Nemcsak a nagy szerencsétlenségek iránt van érzéke. Irgalmát talán még jobban hirdeti, hogy kisemberek kicsiny jaját-baját is meg látja és orvosolja.

Kafarnaumba érkeznek, Péter házába. Az apostol anyósa betegeskedik, a hideg leli. Szörnyű nagy eset, gondolnók magunkban. Ígyék forralt bort, s reggelre fölkel, makkegészségesen. Hogy

Jézus másképp gondolkodik és meggyógyítja őt, az lényények kedvességéről, irgalmának mélységéről tanuskodik. (Márk 1, 30).

Kánában fiatal házaspár kerül kis zavarba. Kelleténél előbb fogyott el a boruk. Pironkodnak. Istenem, hogy mondják el ezt a vendégeknek? Akkor még nem jött el az Üdvözítő órája, csodatevő hatalmának megmutatását talán jobb lett volna ünnepélyesebb alkalomra tenni félre. De nem. Kis emberek kis baján segíteni, az is nagy dolog. És Jézus, aki a pohár víz kis jótéteményét is följegyezve tartotta szívében, csodálatosképpen megszaportítja a lakodalmasok borát.

Kedves tapintatából és mélyszívű irgalmából a gazdátlan lelkeknek is bőven jutott.

Bűnösöket lehet megvetni, lehet tőlük undorodni, lehet bukásukat jó alkalomnak felhasználni, hogy megbotránkozásunkkal és kemény ítéletünkkel fitogtassuk fölényünket, mocsaruk fölött magasan tündöklő életszentségünket. De lehet a bűnösöket szánni is. Hiszen olyan szerencsétlenek! A világ

becsapja őket, szenvedélyeik markában sanyarognak; uszkáltak, mint halcskák a szabad vizeken, s egyszer csak a sátán horgán fennakadva találják magukat.

Jézus az utóbbit választotta. Ő szánta a bűnöst. Végtelen tisztaságából lenyúlt a szívükért, s ilyenkor tele volt jószágossággal és becéző szeretettel. Pásztor volt, akinek megesett a szíve tüskés bokrok közül tehetetlenül feléje bégető báránykáin és szívesen fölvérezte a lábát értük.

Milyen másképp érzett Ő, mint a tökéletesség kevély ormaira törtető emberek! Simon farizeuséknál drága kenettel mosogatta lábait Magdaléna. Simonban, minthogy ő igen tökéletes és bűn nélkül való férfiú vala, agaszkodott a botránkozás és az indulat: Hogy ez a próféta nem látja, kivel van dolga! Ő bizony szöges sarujával rúgná el magától „azt a cafatot.” De Jézus ajkáról az irgalom szavai hullottak a szegény, messzegurult lélek fölé: „Megbocsáttatnak sok bűnei, mert igen szeretett”. (Lukács 7, 37.)

Az Emberfia nemcsak gyakorolta az

irgalmasságot, hanem ki is hangsúlyozta. Akarta, hogy megértsék és megszíveljék. A bűnöst hasonlíthatta volna rühes ebhez is. De nem tette. Az ő retorikájában a bűnös eltévedt bárányka volt. Isten lom alá, porba gurult kicsi kincse (drachmája), akit ki kell kaparni a porból. A bűnöst fiúhoz hasonlította, aki balga kamasz hetvenkedésében elvágynak az atyai háztól, de akit otthon mégis hazavárnak, s mikor bús alázattal megtér, ölelő karokkal fogadnak.

A bűnben inkább a szerencsétlenséget emelte ki, mint a rosszaságot. Mert bizalmat akart önteni az elvadult és húzódozó bűnösbe, akiben pislákol még a jóság vágya, amíg a „jók”, az erényesek agyon nem verték benne.

Beteget látott a bűnösben, akinek gyengéd ápolókezekre volna szüksége: „nem szükséges az orvos egészségeseeknek, hanem a betegeknek”. (Máté 9, 12.) Nagy buzgalmában, hogy ezt az ő nagy gondolatát megértesse a kicsiny szívű emberekkel, mindig új és új hasonlatokban, példázatokban adta elő ezt az ő nagy szív-ügyét. Neki a lélek az élet utasa volt, akit

rablók támadtak meg az úton s most félholtan várja irgalmas szamaritánusát.

A megvetett Máté hívását elfogadta, Zakeus házát nem átallotta, Magdolna hulló könnyeit megjutalmazta és borzongásán át is elszántan készült arra, hogy megvívja párbaját a világ fejedelemével a lelkekért; Isten bűnbakja lesz, aki elveszi a világ bűneit.

Jézus parancsa.

Hogy a hamar felejtő világ el ne felejtse, Jézus nyomatékos szavakkal vési emlékezetébe az irgalom parancsát.

· Mindennél többre tartja.

„Irgalmasságot akarok és nem áldozatot”. (Máté 9, 13.)

A farizeusi elkülsősödést is ezért ostorozza. Irgalmat nem lát vallásosságukban. „Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, kik tizedet adtok ugyan a mentából és kaporból és köményből, de elhagyjátok, ami nagyobb a törvényben, az ítéletet, az irgalmaságot és a hitet. Ezeket szükség volt cselekedni és amazokat el nem hagyni”. (Máté, 23, 23.)

Félreérthetetlenül fejezi ki magát. A legünnepélyesebb órában, az utolsó vacsora termében, amikor meghatott hangulattól és ellágyuló szeretettől szinte még a falak is illatoztak, azt mondta övéinek: „Arról ismernek meg mindnyájan, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel lesztek egymás iránt”. (Ján, 13, 35.)

Tehát megvan az ismertető jelünk, ha tudni akarjuk, ki igazán Krisztus híve. Valaki rendesen eljár a templomba. Kötelessége; de vallásosságának még nem biztos jele. El nem hagyná, meg nem szegné a böjtöket: szép, de még nem csalhatatlan jel. Büszkén veri a mellét: ő katolikus! Helyes, hitünket meg is kell vallanunk, de az igazi vallásosságra nézve az ilyen hitvallás sem ad biztos jelet. Ha azonban valaki igaz szeretetet tanúsít felebarátai iránt: akkor mondhatjuk el róla, hogy jó katolikus.

Az ember gyarló. A legszebb ígék is elvesztik idővel hatásukat változandó szívére. Arról is gondoskodott az Úr, a mi Urunk, hogy ha a jóság meleg hangulata elpárologna a szívünkből,

akkor se feledkezzünk meg az irgalomról.

Úgy állította be az irgalom erényét, mint az üdvözülés nélkülözhetetlen föltételét. Az utolsó leszámoláson így szól majd a jókhoz: Jöjjetek, Atyámnak áldottai, bírjátok a világ kezdetétől nektek készített országot. Mert éheztem és ennem adtatok, szomjúhozta és innom adtatok; jövevény voltam és befogadtatok engem; mezítelen és befödöttetek engem; beteg voltam és meglátogattatok engem; tömlöcben voltam és hozzám jöttetek. Akkor felelnek majd az igazak, mondván: Uram, mikor láttunk téged éhezni és tápláltunk téged? Szomjúhozni és italt adtunk néked? Mikor láttunk jövevényül és befogadtunk téged? Vagy mezítelenül és befödöttünk téged? Vagy mikor láttunk téged betegen, vagy a tömlöcben és hozzád mentünk? És felelvén a király, mondja majd nekik: Bizony, mondom nektek, amit egynek ezen legkisebb atyámfiaik közül cselekedtetek, nekem cselekedtetek.

És az Üdvözítő nem röstelli a fáradságot és nem tartja szószaporítás-

nak, hogy még egyszer, visszajáról felsorolja ezeket az irgalmassági cselekedeteket. Nyilván azt akarta, hogy nagyon emlékezetbe vésődjenek.

Akkor így szól majd azoknak is, kik balfelől lesznek: Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre, mely készítettet az ördögnek és az ő angyalainak. Mert éheztem és nem adtatok ennem, szomjúhoztam és nem adtatok nekem italt; jövevény voltam és be nem fogadtatok engem; mezítelen és be nem fődöztetek engem; beteg és tömlőcben voltam és meg nem látogattatok engem. Akkor felelnek majd neki azok is, mondván: Uram! Mikor láttunk téged éhezni vagy szomjúhozni, jövevényül vagy mezítelenül, betegen vagy a tömlőcben és nem szolgáltunk neked? Akkor majd megfelelek nekik, mondván: Bizony mondom nektek: „Amit nem cselekedtetek egynek a kicsinyek közül, nekem sem cselekedtetek“. (Máté 25, 34.)

Lehet-e ennél szívhez szólóbb tanítást adni az irgalmasságról? Van-e szebb motívum irgalmasságra, mint az, hogy Jézus maga kér rá? Buzdulha-

tok-e jobban jótékonyságra, mintha a kéregető mögött ott érzem a kopogtató Názáreti Jézust?

Bekopognak. Ki az? — kiáltod idegesen és rosszat sejtve. Ah, egy koldus! Már megint egy koldus! Hát én tartsam el a világ összes nyomorékját? Nem vagyok én jótékonysági hivatal. Nincs, magamnak sincs! Így kiáltasz perzsa szőnyegedről és süppedő fotelodból. Tennéd-e, ha Jézust pillantánád meg a kéregető alakjában?

Jól tett az a mesebeli kanonok, aki inasának meghagyta, hogy a kéregetőt mindig így jelentse be: A Názáreti Jézus van itt. Ha mi is ránevelnénk magunkat erre a gondolatra, többször ejtenők módját, hogy adakozhassunk. Szomorú kitéréseink előtt eszünkbe jutna, hogy sok haszontalanságra jut még erszényünkből a mai inséges időben is. Erszény híján pedig legalább szívünk kifogyhatatlan aranybugyellárisát vennők elő és símogató, megvigasztaló, fölemelő testvériséget ajándékoznánk a megalázott kéregetőnek.

A szentek példája.

Csak az irgalmasság avat az egyház méltó gyermekévé és a szentek egységének méltó tagjává.

Az összes szentek életén végig kellene mennünk, hogy az irgalmasság ragyogó példáit összegyűjthessük. Az őskeresztényeket valóban arról ismerték meg, hogy szeretettel voltak egymás iránt. Hiába volt babona, csacska hiedelem a pogányok között a keresztények számarimádó, gyermekevő szertartásairól. Azért mégis összesúgtak s fejüket csóválták az érthetlenségen: Nézzétek, hogyan szeretik egymást!

Szent Lőrinc diakonusnál hiába kerestek kincseket a sóvár keresztényüldöző hatóságok. Ő összegyűjtötte a szegényeket: Nézzétek, ezek a mi kincseink! És mondhatta is, mert az egyház drágaságait már előre szétszította köztük. Hiszen joguk volt hozzá! Az egyházi vagyonnak az volt a neve: patrimonium pauperum, szegények öröksége, jussa. A mozgalmas időkben úgyszem soká örvendhetett volna az egyház javainak. Minden kincsnek mulan-

dóságát és veszendőségét revelálta akkor a világtörténelem. De hát mi is beláthatnók, hogy minden javunkat kivessi kezünkől a halál. Mennyivel okosabb volna, mélyberántó kincsek és lélekre nehezedő málhák helyett jócselekedetek légióival biztosítani a nagy útnak induló halhatatlan lélek sorsát!

Könnyű volt a sabariai Szent Mártonnak, mikor őt alamizsnáért szólította meg egy didergő aggastyán. Neki ugyanis nem volt egy tucat fehérneműje. Ha lett volna, zavarban lett volna: csak nem bontja meg ezt a szent számot! De mivel csak egy köpönyegje volt, nem sokat habozott. Kirántotta a kardját és megoldotta a gordiuszi csomót: kettévágta egyetlen köpenyét. Éjtszaka álmában Jézust látta: Én voltam, akit tegnap felruháztál.

Szent Erzsébet férje az ágyába fektetett bélpoklosban testi szemével látta meg a keresztrefeszítettet. De a drága Erzsébet már előbb is tudta, hogy a beteg mögött ott áll Jézus. Boldogok, akik nem látnak és mégis hisznek.

A nagy jótékonyság pszichéjének új vonását mutatja be Assisi Szent Fe-

renc. Pazar adakozása mögött mindig ott lappangott a földi javaknak szinte bohém megvetése és az az öröm, hogy íme szabadul tőlük. Érdekes, amikor egyszer vagyonát dobálta szét a szegények között, egy pap, akinek tartozott is, savanyú arcott vágott ahhoz a porcióhoz, ami neki jutott: nem gondolja Francesco, hogy ez mégis kevés? Szent Ferenc észrevette a kapzsi emberke gondolatát, nem is szállt vele vitába, csak szórta elé boldogan a hitvány javakat, inintha minden egyes darabbal, amit odaadott, könnyebb lett volna a lelke; és hamiskásan nézett rá: Na, főtisztelendő úr, elég? A papnak nagy lecke volt, milyen boldog föl szabadulással akart túladni a földi javakon a szent. Magába szállt, s nemsokára jelentkezett a kolduló testvérek közé.

Igen, nagy a természetes jutalma is a szíves adakozásnak. Mert jobb adni, mint kapni, „üdvösebb adni, mint venni“. (Ap. csel. 20, 35.)

Adni passzió. Aki ad, gazdagnak érzi magát. Nyomort enyhít, kedélyt szabadít fel, gondot űz el, elcsigázott léleknek adja vissza az emberekbe

vetett hitet, családba derít napfényt, könnyet szárít.

Az adakozó útját áldások kísérik. Fohászok szállnak utána: „Isten fizesse meg!” És valóban, aki a szegénynek ad, Istent teszi adósává.

Igy lesz minden elajándékozott fillére tőke, amelynek kamatos-kamatai gyarapodnak s egyszer az ölébe hullanak.

Minden jószívvel adott alamizsnánk szárnyat ölt a halálunk után, s ha majd a magányba szakadt lélek fél a nagy ürben, mögéje sorakoznak oltalomnak. Boldog, akit jócselekedetek fehér hadserege kísér.

Kik vagytok, fehér árnyak ?

Mi vagyunk a könnyek, melyeket letöröltél. Az örömök, amelyeket a szívekbe vittél. A gondok, melyek alól lelkeket felszabadítottál. A szegények, akikkel jót tettél. Íme most eljöttünk nagy deputációban, hogy melietted tanuskodjunk. (Klug)

De szép volna, ha sok jót tudnánk tenni addig, amíg világosságunk van; mikor pedig beáll az éjszaka, felírhatnák a sírunkra: Irgalmasságot nyert, mert irgalmasságot cselekedett.

BOLDOGOK A TISZTASZÍVŰEK.

A nyolc boldogságnak csaknem mindenegyes pontja újszerű, feltűnést keltő; paradoxonnak tűnik fel, amely első hallásra ha nem is ellentmondást, de csodálkozást vált ki.

A hatodik boldogság nem újszerű.

„Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent.”

Szinte nem is kellett ezt az igazságot kinyilatkoztatni. Benn élt a szívekben. Szinte a honvágy erejével tört fel a sóhaj ezrek helyett is a bölcsesség könyvének királyi írójából: „Ó, mily szép a tiszta nemzetség . . . koronázottan örökké diadalmaskodik, a fertőzetlen viadalok jutalmát megnyerén!” (Bölcsesség k. 4, 1.)

Ó, mily szép.

Az elveszett paradicsom emléke sírhatott fel sok viharvert szívben, Jézus szép ígéjének hallatára. Ó igen, a tiszta szívek boldogok! Tisztán megmaradni nagy, örvendetes, lélekemelő dolog lehet!

Aki a gyermeke szemébe néz, meglátja. Nem hiába szokás mondani, hogy az elveszített paradicsom emlékeképpen maradt ránk a csillagos ég, a virágos rét és a gyermek szeme.

Mert a tiszta lélekben paradicsomi állapot van. Szívének barlangjában együtt lakik a bárány az oroszlánnal, s ha a test, a vadállat föl is mordul néha és hallatja ragadozó vágyait, mégis szent marad a béke lélek és test között. A tiszta lélek állatszeli-dítő; parancsol és győzedelmeskedik.

Örülni és sírni kell, ha a tisztaság lelkével találkozunk.

Ó, hogy a bűnös emberiség fáján ily tiszta virágok megteremhetnek! Megcsodáljuk a rózsát: a sáros földből nőtt ki, mégis selyem a szirma, égi az illata. A tiszta lélek is olyan

érzést kelt föl a bűnös lélekben, mintha valamikor régen, valami nagyon kedves, elsülyedt, örökre-kár korában hasonlót élt volna át, s most felüzent volna az elsülyedt harang. A gonosz Heinével szeretné mondani: Mir ist, alsob ich die Hände aufs Haupt dir legen sollt', Betend, dass Gott dich erhalte so rein und schön und hold."

A tisztátalan élet útja mocsáron visz végig. A tiszta lélek mintha alig érintené a földet. Végig fut rajta, mint az őzike.

A tisztátalan mindent beszennyez, amihez ér. Semmi sem lesz szent előtte. A tiszta lélek nyugodt és emelkedett.

A tisztátalan hamar elkedvetlenedik a hitétől, mert az örökön szemrehányást tesz neki. Ki akarja irtani magából a kínos kettősséget hit és élet között, s a könnyebbet választja: megöli a hitét. — A tiszta léleknek örök a fogékonysága az égiek iránt. „Övé a mennyek országa.” Ő abban otthon van, ő minden vallásos igazságot köszönt, rokonnak, testvérnek érez. Az ő szíve szinte éppen úgy álmodott meg

mindent, ahogy a hit elébe adja. Igen, ő „meglátja az Istent“: megőrzi szíve fogékonyságát a vallás iránt.

A tiszta lélek, a tiszta szem eszünkbe juttatja a szép éneket: „Kék tó, tiszta tó, melyből az élet vize árad . . .” A beszennyezett lélek sokszor messze árasztja a mocsárszagot.

Tisztának lenni sokkal boldogabb dolog. A tiszta valahogy ura önmagának. Nem kell minden este új és új parasztlázadástól tartania. Tudja, hogy hányadán van. Nem ült olyan paripára, amelynek nem ura többé. A tisztátalan azonban, mint az egyszeri úrvezető, akiről az újságokban olvashatunk, fölült egy motorra, amelyet elindítani tudott, de megállítani nem, és örült száguldásba kezd, amíg a sárba le nem szédül. A tisztátalan ember nem kovácsa többé szerencséjének. Bűne bünt fiadzik, „örvény örvényt hív maga után,” s olyan vetésekbe gázol bele, amelyeknek nem akart rosszat tenni, olyan fertőkbe szédül, amelyeket maga is sokall. És milyen hiábavaló akkor már a kesergés, hogy az élete rosszabb a szívénél!

A parázna életű ember Kain-szemmel, komoran néz az égre; bántja az Isten fényessége, s érzi, hogy Isten jelet tett homlokára. A tiszta férfi ártatlan, kedves Ábel, akinek lelkében harmóniák zsonganak, aki bájos örömmel és szeretettel ajándékozza az ég Urának legkedvesebb báránycáját.

A paráznát rémes betegségek csirái környékezik; bűne könnyen méreggévá válik, amely szervezetébe hatol, megfertőzi a vérét, szétroncsolja az agyát, szerencsétlenné teszi az utódait, hetedízíglén. — A tiszta férfi szervezetében nagy egészség-tartalékok vannak felraktározva: el nem pazarolt anyagok, amelyek tudnak vérré és hússá, sőt lelki energiává válni.

A tisztátalan ördögarcok után indul. A tiszta férfinek sárkányölő Szent György, vagy daliás Szent Imre a vezére, az ég az álma, a harc az eleme, a győzelem a koronája. Mintha őrá nézett volna Sik Sándor, mikor a boldogember ingének fáradhatatlan hőjét így jellemezte:

Királyfi, mondd, ismersz-e olyan embert,

Akit fáradság, csüggedés le nem vert,
Mindig fölugrott, mint a kis gyerek?

Ki nem hallgat, csak szíve mély szavára,
S reménytelenség, messzeség dacára
Csak küzd és bízik és szeret?

Kit minden ember megfog és marasztal,
Mert keze, hangja, szeme is vigasztal,
Boldog, kihez ruhája ér . . .

A tiszta lelkek ragyogó seregét látta
a szűzies Szent János az ég felhőiben.
Ők a Bárány elitserege, követik az
Isten bárányát, akárhova megyen.

A tiszta élet parancsa.

A tisztaság nemcsak kedves, szép
erény, hanem kötelesség is.

Szüztiszta élet, teljes önmegettartóztatás a kötelessége annak, aki a házasság révébe még nem érkezett. Állapotbeli tisztaságra köteles a házas ember. Mindakettőnek szól Isten kemény és súlyos parancsa: „Ne paráználkodjál.” Mindakettőnek tudnia kell, hogy „nem hívtok minket az Isten tisztátalanságra, hanem szentségre.” (I. Tessz.4, 7.)

Miért kötelesség a tisztaság? — kérdezte tőlem egy fiatalember nagy csodálkozással. Ő számtalanszor áthágta már ezt a tilalmat, de sohasem érezte bűnnek, s el sem tudja képzelni, miért tiltja az egyház?

Én azt feleltem: Amit valaki számtalanszor elkövet, azt már nem is szokta bűnnek érezni. Ez a bűn első büntetése. Addig rak a lelkiismeret finom kis papírmérlegére mázsás súlyokat, amíg elszakadnak a gyenge rúgók és semmit sem jeleznek többé. Valószínű, hogy a tolvaj is azt kérdezi: mondjam meg, mért bűn a lopás? Ő már számtalanszor lopott, de sohasem érezte bűnnek. — Továbbá:

Tudományosan meghatározni és lefektetni azt, amit a lelkiismeret ösztönszerűen és győzhetetlenül bűnnek érez, különben sem könnyű. Nem mindenki tudna hirtelen okos feleletet adni a kérdésre: miért bűn a hazugság, miért kell mindenképpen becsületesnek lenni? Még az is nehezen felel meg rá, aki szíve mélyéből megvan róla győződve.

Egyébként pedig minden dolog bű-

nösségét a dolog természetes céljából szoktuk levezetni. Azt vizsgáljuk, mikor töltik be a dolgok rendeltetésüket? Mi a nemi erő rendeltetése? Ezt kell tudnunk, ha tudni akarjuk, hogyan nem szabad visszaélni vele?

Nyilvánvaló, hogy a nemi erőt Isten plántálta el bennünk. Akiben először jelentkeznek, képzetek, kívánságok alakjában a sexuális élet energiái, megérzi, hogy olyan erők ébredtek fel benne, amelyeknek nem ő a teremtője: Valaki más gyújtott benne tüzet: az Isten! Akkor kérdeznünk kell, mit akar az Isten ezzel az energiával, miért ültette belénk? — Mi tudjuk: a gyermekért. A nemi ösztön, a fajfenntartás ösztöne is azért van, hogy az emberi nem fennmaradjon.

Isten teremthette volna készen is az embereket. Beállíthatta volna őket a világba felserdülten, úgy hogy minden emberi gyámkodást nélkülözzenek. De nem akarta. Ő csecsemőket küld a családi fészkekbe. Nyilván meg akar tisztelni minket. Teremtő hatalmát akarja megosztani velünk. Az a szándéka, hogy az emberek ne vad ide-

genek gyanánt éljenek egymás mellett, hanem a rokonság, testvériség, szeretet, vérbeli kötelékek elszakíthatatlan kapcsokkal fűzzék össze az emberiszíveket.

Röviden: a nemi erőt a gyermekért adta, a gyermek pedig a családban díszik, a természet akarata és rendje szerint csak a család tud igazi fészke lenni, ahol apai akarat energiája és anyai szív áldott melege öröklik fölötte.

Ebből következik, hogy a nemi erőnek, nemi életnek egyetlen megengedett medre a házasság, férfinak és nőnek, apának és anyának tartós, életre szóló életközössége.

Akinek nemi élete ezen a megszentelt medren kívül folyik, az Isten szándéka és parancsa ellen él.

Hasonlattal azt mondhatnók: Ha láng a szerelem, akkor villanylámpához hasonlíthatjuk a házassági tűz helyet, amelyben kigyúl. És ezt a villanykörtét az áramok örök központi forrása, a szeretet mérhetetlen tengere, az Isten szíve táplálja. A villanydrótokban futnak végig az áramok, míg

egyszer találkoznak. S ha összetalálkoztak, kigyúl a tűz. De az áram az Istentől indul el, aki apaszíven át és anyaszíven át szereti a leendő embert, a gyermeket. Aki máshonnan akar tüzet lopni, aki megragadja fegyelmezetlen kézzel a vezetékét, azt levágja, azt szerencsétlenné és átkozottá teszi ugyanaz az erő, amely máskülönben csupa áldás és boldogság forrása lett volna. Az élet országútjai tele vannak ilyen levágottakkal. Orzott nemi élet áldozataival.

A mi igazságunk tehát az, hogy Isten akarata szerint, amint a nemi erők céljából is kiolvasható, minden nemi életnek a házasság szent medrében kell lezajlania.

Részletezzük ezt az igazságot.

Gondolataink tisztasága.

Nemcsak cselekedeteinknek, hanem gondolatainknak, érzéseinknek is tisztáknak kell lenniök.

Mit is használna, ha valaki tetteire kényes lenne ugyan, de gondolatai mindig a tilosban járnának, s bűnös

gerjedelmekben, kívánatokban élné ki, elégítené ki magát?

Nem akarná beengedni az ördögöt, csak az egyik lábát, — mint a kis malac a régi mesében. Lelki szakadékok fölé állna, és a mélységekbe előbbutóbb leszédülne.

Félteném azt a legyet, amely nem akarna ráragadni a légyvesztőre, de a szagát ki akarná élvezni. Az ördög légyfogóiba és csapdáiba sok lélek akadt meg és vergődik ekképpen.

A közhasználat, hogy a tisztátalan érzületű ember elállatiasodását megbélyegezze, a sertéshez szokta hasonlítani őt. Hiszen az hempereg olyan kéjesen abban a pocsoltyában, amelynek mi szagától is undorodunk. De én — bocsánat, hogy durva dolgot durva hasonlattal illusztrálok, — inkább kutyához hasonlítanám a parázna lelket. Mert bárhogy becsüljük is annak a hű állatnak megható ragaszkodását, mégis undorító benne, hogy minden sarkot megszagol s minduntalan úgy megy végig az utcán, hogy nőstényt szimatol. Így járnak az élet útjain a tisztátalanok is: minden nemeset bemocs-

kolnak, mindenkit levetkőztetnek gondolatban, s úgy loholnak, mintha az élet értelme után indultak volna meg. Rájuk illik Petőfi szava: „Ha már kutyákká aljasodtok, miért nem jártok négykézláb!”

De minden természetes megfontoláson és undorodáson túl, tartson vissza a rossz gondolatoktól a parázna képzelgésnek önmagában való bűnössége, s az Üdvözítőnek erre vonatkozó szigorú szava: „Hallottátok, hogy mondatott a régieknek: Ne paráználkodjál! Én pedig mondom nektek, hogy mindaz, ki asszonyra néz, őt megkívánván, már paráználkodott vele szívében”. (Máté 5., 28.)

Hogy azonban a lelkiismeretét ok nélkül senki meg ne gyötörje, nem árt ide fűzni Szent Ignác oktatását. Ő három eshetőséget különböztet meg. Van, hogy valaki azon nyomban elúzi a tisztátalan kísértést magától, lelke teljes erejével. Az ilyenek a kísértés is javára válik. Megeshetik, hogy valaki küzd a kísértő gondolat ellen, de talán nem teljes erejével; semmiképpen sem akar rossz gondolatokkal fog-

lalkozni, de nem fejt ki minden erőt a kísértések eltávolítására, vagy benső harcában némi ernyedtség jelentkezik. Az ilyenek bocsánatos bűne lesz. Halálos bűnről pedig az vádolja magát, aki vagy szántszándékkal keresi a bűnös gondolatokat, vagy szabad akarattal beleegyezik a kísértésbe.

A nőtlenek.

Akik házasságon kívül élnek, teljes önmegtartóztatásra vannak kötelezve. Ilyenek elsősorban a papok és szerzetesek.

Ők celibátusban élnek, mert megértették Krisztus szavát: „Vannak férfiatlanok (férfi-erejükkel nem élők), akik magukat tették azokká mennyeknek országáért”. (Máté 19., 12.). Az Üdvözítő még azt is hozzátette: „Aki felfoghatja, fogja fel”. Az egyház pedig megköveteli, hogy minden papja azok közé tartozzék, akik ezt felfoghatják. Hiszen a pap mindennap oltárnál áll. Istennel belső viszonyban van, a híveket ő tanítja és szenteli meg. A családi élet nehézségeivel küsz-

ködőknek biztatásul az önmegtartóztatás hősies példáját kell ragyogtatnia.

Az ő áldozata közvetve termékeny: ő is a család épségéért van. L' Ermite hasonlata szerint meddő, mint a gleccserek, de példája és áldozatának értéke védi és táplálja a házias életet, mint a smaragdzöld alpesi mezőket a gleccserek lecsorgó vize. Ha pedig nyomában settenkedik a kígyó, ha a kívánságok falkája úgy nyomában van, mint ahogy a szunyograj el nem hagyja utasát s arra vár, hogy lecsaphasson rá és vérét szívhassa: akkor a szenvedése, a vergődése lesz áldozat, amelyet Istennek ajánl fel, a kísértéseik közt bukdácsoló lelkekért.

Tájékozatlan emberek szóvá teszik olykor, hogy a celibátus nem dogma, s az egyháznak módjában áll változtatni a törvényén. Az azonban egészen bizonyos, hogy az egyház soha nem fog tenni ilyen nagy lépést hátrafelé.

Teljes önmegtartóztatásra nemcsak a papok kötelesek, hanem azok is, akik serdületlenségük, viszonyaik miatt vagy bármi más okból nem élhetnek házasesetletet.

Ma megszorodott azoknak a száma, akiket a mostoha társadalmi viszonyok kiszorítottak a házasság kívánt révéből.

Ezeken a szociális viszonyokon javítani érdemes. De addig is fennáll a parancs: Ne paráználkodjál.

Súlyosan vét az Isten ellen, aki akár vásárol szerelmet, akár nőt csábít, akár más családok fészkébe piszkol. Az Isten lehetlent nem parancsol: „Mindent megtehetek az által, ki engem megerősít”. (Fil. 4., 13.).

A fiatalembernek óvnia kell az erőit, takarékoskodnia kell magával a jövő számára. Így gondolkodjék: Még nem ismerem azt a leányt, aki egyszer feleségem lesz; nem tudom, hol lakik, milyen lehet, mit csinál most vajjon? De már most szeretem, és tisztán megőrzött ifjúságom kincsét őrzöm és gyűjtöm számára, esküvői ajándéknak. Még nem tudom, milyenek lesznek azok a gyermekek, akiket Isten nekem szánt; de már most akarok gondos apjuk lenni; egészséget, áldást, tiszta, fertőtlen vért gyűjtök a számukra.

A házaselet tisztasága.

A házaselet tisztaságához három dolog tartozik.

Elsősorban a *hűség*.

Megható, mikor a jegyesek esküt tesznek. Ünnepi ruhában, megidézett tanuk előtt, Isten felkent szolgájának jelenlétében, az oltár lépcsőjén térdelve rebegik el az eskü szavait. A szertartás talán nem kapja meg őket. Izgatottak; az érdeklődők pillantásai sem ízlenek nekik. De amikor az eskü komoly, megrázó szavait elmondják, s szinte átkot kívánnak magukra, ha hűtelenek lennének, mélyen megdöbbennek.

Ebből az esküből, mint drága tartályból, merít erőt a szerelem a hét sovány esztendő idején; azokban az időkben, amikor a szerelem rózsaszín köde szétfoszlik, a test után a lélekre, az emberre lesz kíváncsi a hitves, s virágszál helyett, angyal helyett embert ismer fel a feleségében. Ehhez az eskühöz menekül vissza a férfi házaseleti bűjtjeinek nehéz napjaiban.

Ez az eskü kapocs akkor, amikor

a hangulat kapcsai felmondják a szolgálatot, s unalom, csömör, kiábrándulás, gyűlölet környékezi meg a lelket.

Ma gonosz sodra van a világnak, bő termése az Antichristusnak. Nem harogó kísértések, hanem divat, nyeglegesség, hősködés, társaság rántják hűtlenségbe a gyenge férfit. Egy férj három héttel az esküvője után bordélyházba invitálta mulatozó barátait. A társaság éljenzett. Annyi férfi között nem akadt egy férfi. Íme, az ember napjában százszor is megemeli kalapját, s nem tudhatja, hogy tisztességes emberrel áll-e szemben vagy himpelliérrrel?

A keresztény házasság *felbonthatatlan*. „Holtomiglan-holtodiglan” tart. Azzal a nagy elszánással indul, hogy sírig tart. Az egyszer érvényesen megkötött házasságot felbontani nem lehet, ezt tanítja az egyház.

Nem is taníthat mást, mert nem helyezheti magát Krisztus Urunk fölé. Az Úr Jézus pedig nyílt szavakkal tanítja: „Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza”. (Máté 19., 6.) És félreérthetetlenül írja körül törvényét:

„Aki elbocsátja feleségét és mást vesz, paráználkodik; és aki férjétől elbocsátottat vesz, paráználkodik”. (Lukács 16., 18.)

Ezt mondja Krisztus Urunk, és ezzel a szóval szemben egészen irreveláns, hogy mit mond a világ. Egy hazugság még nem lesz igazsággá azért, mert százezren mondják. Azt mondja Szent Pál: „Ne húzzatok ígát a hitelenekkel”. (2. Kor. 6., 14.)

Nagy szerencsénknek tartjuk, hogy az egyház éppen akkor áll mellénk az ő rendíthetetlen kemény parancsával, amikor annyira szüksége van a gyöngeségnek arra, hogy az erő, a szilárdság, a rendíthetetlenség kölcsönözzön valamit neki az övéből. Milyen nyomorult báb volna az ember, ha a hangulatainak kiszolgáltatná őt és szerelmét az egyház, ha az első nézeteltérések idején felszabadítaná, és ráhagyná alantas ösztöneire. Az egyház szellemének életünkbe felszívódó keménysége a mi csontrendszerünk; nélküle összeroppanna a boldogságunk, mint a csontváz nélküli hústömeg.

A liberális áramlat a polgári kötéssel és a megkönnyített szabad válással nagy szerencsétlenséget zúdított az országra. Gyümölcse lassan, de természetesen ért be. Mult években már 14,500 házasság ment széjjel. A katolikus társadalom álljon készen, hogy az első adódó alkalommal helyre hozhassa, amit az előző generáció elrontott.

A tiszta házasságnak harmadik kelteke, hogy a házasság tulajdonképpeni és elsődleges *célját, a gyermeket* mesterséges utakon ki ne zárja. A Teremtő nagy terhet nagy gyönyörrel kötött össze, amikor a fajfenntartás és gyermeknevelés roppant munkáját az emberre magára hagyta. Ha valaki rávasszul kiválasztja magának a gyönyört és ellöki a terhet, ha keresi a nemi élet gyönyöreit, de eltéríti azokat céljuktól: a természet ellen vét, és az egyháznak nincs hatalma rá, hogy bűnét megengedje vagy szentesítse. Gígaszi küzdelem az, amit ma az egyház a divattal, korszellemmel, dekadenciával folytat. Ha a keresztény család nem érti meg, kinek az oldalán a

helye, a dekadencia útjára lép, és — Isten legyen neki irgalmas.

A régi rómaiak pávatollal nyúltak a torkukba, hogy kihajtsák magukból az elfogyasztott ételt, s újra ehessenek. A keresztény ember ezt nem teheti meg, sem az öfenntartás, sem a fajfenntartás kötelmei körül.

(Ez természetesen nem jelenti, hogy a házastársaknak nem szabad egymáshoz közeledniök, ha a fogamzásnak reménye, lehetősége nincs meg; csak azt jelenti, hogy nem szabad élniök egymás testével a házasság elsődleges céljának erőszakos megsemmisítésével.)

Az egyház álláspontját nem azért kell leszögezni, hogy az „egykerendszer” pusztító hatásait kikerüljük, hanem azért, mert ez az igazság, s ez maradna akkor is, ha a nemzet semmit sem károsodnék az egykéből.

Igaz, itt különösen beválik a krisztusi ígéret: „Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát: és ezek mind hozzáadatnak nektek”. (Máté 6., 33.)

Ahol a házasságot nem élik természetesen, oda a megtagadott természet

visszatér bosszút állni. Kielégítetlenség, idegbaj, önfertőzés burjánzanak fel. A nőknek lekötetlenül maradt energiái csapongani kezdenek, gonosz medret találnak. Amíg az egészség szempontjait hánytorgatják, különböző betegségbe sodródnak, s különösen egy nagy általános lelki betegségbe.

Az üres fészek szomorúsága és sívársága ül a házakra. Meglevő gyermeküket okosan szeretni és mérsékelten óvni nem tudják: osztatlan szeretetük hevével könnyen elperzselik a gyermek lelkét és sorsát. Hitéletük elsekélyesedik, Istentől és az ő dolgaitól hovatovább elkedvetlenednek. Nem ismerik annak a mélyen hívő léleknek örömét és vigaszát, aki Istennek és a mennyországnak nevel polgárokat, őrangyalokkal népesíti be a házát, s gyermekeire kincsek helyett testvéreket hagy.

XI. Pius pápa a „Casti connubii” pásztorlevelében nyomatékosan leszögezi a természeti törvényt; a congregatiók pedig arra intik a gyóntatókat, hogy nyiltan, leplezés és kertelés nélkül világosítsák fel a házaseleket kö-

telességeik felől. Meg is kell ezt tennünk; végre is inkább tartozunk engedelmességgel Istennek, mint a világnak, s „hogya a só megromlik, mivel sóznak”? (Máté 5., 13.)

Tudtunk hősök lenni a harctereken, tudjunk hősök lenni Isten szolgálatában, a nagy lelki harcban is. Irány a mennyország, az ég útjának fáradságait álljuk: aki mindvégig állhatatos marad, az üdvözülni fog.

Különben sem szabad elfelejtenünk, hogy eszközeink vannak a nagy cél felé.

Elsősorban is elszántnak és okosnak kell lenni. Értetni kell az auto-szuggesztio művészetéhez; bölcs flegmával hessenteni el a kísértéseket, s kitartással vigyázni, hogy már a lelkünk küszöbéről visszaverjük a rosszat.

Azután imádkozzunk. Van Krisztusunk, aki megjárta az élet tengerét, és azt kiáltja felénk: Bízatok, én meggyőztem a világot! (János 16., 33.) Ő látta a test és lélek egyenlőtlen harcat és lelki kenyérrel akarta biztosítani a lélek diadalát. Miért nem hasz-

nálja fel az erősödésnek ezt az eszközt, aki a parancsolatok keménységéről panaszcodik?

Azt se felejtse el a lelki élet elszánt harcosa, hogy Szűz Máriában megtestesült az az égi szépség, amelyre törekszünk, olyan szépségben, amely elbűvöl s föllelkesít. Őt, a tisztaságos anyát kérjük meg nehéz óráinkban, hogy védje meg szívünk tisztaságát, mint a szép szentének is mondja: „Ah, őrizd lelkünk liliomát, szívünkben Isten templomát“.

BOLDOGOK A BÉKESSÉGESEK.

Van a nyelvünkben néhány szó, amelynek különös varázsa van, mert régi emlékek, mély szívrezdülések emléke fűződik hozzájuk. Ilyenek például „édesanya“, „május“. Ezek közé sorozom ezt a szót is: békesség.

Igen, ez bűvös szó!

Ha pillanatnyilag nem is állunk ütközetben, nem szurkálnak a bűneink, nem forrong haragunk, nem üldöznek kísértéseink, nem ütköznek vágyaink, nem hányódik lelkünk hazátlanul ég és föld között, nem fojtogatnak gondjaink, mégis visszaemlékezünk Szent Pállal hajdani napokra, „melyeken megvilágosítatván, a szenvedések nagy küzdelmét állottuk ki“ (Zsid. 10, 32.), s ezekből tudjuk, milyen paradicsomot jelent hajszolt lelkeknek a béke. Hányszor köszöntöttük a béke szige-

tét, mint hányt-vert hajósok! Hányszor éreztük, hogy feléje hajtja vitorlánkat az Isten szele, s hányszor tudtuk elérhetetlen távolságban az „insula pacis“-t!

Karácsony éjszakája is a békeszózat miatt olyan varázslatos. Mert ezen a mézzel harmatozó éjen igaz béke szállt a földre, s angyali ének hirdette: „Békesség a földön a jóakarató embereknek!“

Krisztus Urunk személye is talán azért szól úgy a szívünkhöz, mert a béke áradt egész lényéből, s minden ami benne volt, az ajkával zengte a szót: „Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek; nem miként a világ adja, adom én nektek.“ (Ján. 14, 27.)

... Bemegyünk a templom pitvarába. Áhítatba merült lelkeket találunk ottan. Kint zúgnak a villamosok, kavarog az utcalárma. Bent Istent kereső szívek. Mit kerestek itt, áhítatos lelkek? A békét keressük.

... Szentmisén vagyunk. Felviharzik, mint igaz lelkek mély sóvárgása a régi fohász: Isten báránya, ki elve-

szed a világ bűneit, adj nekünk békességet!

... Forgatjuk a szentek legendáit. Szent Antal remete a sivatag magányában élte életét. Mégis híre ment. Mikor a városba jött, elé tódult a nép. Még a pogány papok is kíváncsian sereglettek köré, hogy láthassák az Isten emberét. Mi vonta őket az igénytelen remetéhez? Lelkének békéje, amelyet magába szítt a sivatag mély szilenciumában, sugárzott ki belőle, amikor emberek közé ért.

... Hallunk Dantéről. Kopogtat a kolostor ajtaján. A kapus testvér csörteti a kulcsokat. Ki vagy jó ember, mit keresel? — A békét — lihegi Dante fáradt lelke. Gyónni jött.

Az apostolok a béke üdvözlétével köszöntöttek be a házakba; ezzel a szóval kezdték leveleiket. Ha pedig hit jegyében elhunyt testvért temettek a katakombákban, kőlapjára felvésték a feliratot: *Depositus in pace*, nyugszik békességben.

Ezek az emlékek és lelkünk ösztönös vágyai teszik oly kívánatossá számunkra a békét.

Még sem mondhatjuk el, hogy Békeországban lakunk.

Úgy vagyunk vele, mint a göcsejiek, akik — állítólag — ha Göcsej felől kérdezősködik tőlük a jövevény, mindig messze mutatnak, a láthatár felé: ott kezdődik Göcsej. Ha békesség honát kérdezi tőlünk az idegen, mi sem merünk a saját mellünkre mutatni: Nézd, testvér, nézd, vándor, imitt lakik a béke. Hanem mindenikünk a ködös láthatár felé, a messze jövőbe mutat: valahol ott leszen.

A kor ugyan elsöpri a fiatal évek hánykódó vergődését. De az a megnyugvás, amely fájó vágyak energiáját váltja fel, sokszor csak „rohadt béke”. Remény-roncsok, terv-romok fölött gubbaszt a lélek; már nem küzd végzete ellen, mégis érzi, hogy szegényebb lett, amióta elhagyta nyugtalanúsága. Az ábrándok, amelyek ifjúkorunkban rózsaszín felhők gyanánt úsztak egünk felett, férfikorunkban fekete, komor felhők alakjában gyülemlenek fölé, mondja Eötvös József.

Így azután az élet maga tereli lelünk arra a megértésre, hogy volta-

képpen nem is az a fontos, hogy békét élvezzünk, hanem hogy másnak békét hagyjunk, s a békességre is áll az apostol idézett szava: azt is üdvösebb kapni, mint venni.

Sok mindent kell leküzdenünk, lefékeznünk magunkban, amíg békességes emberekké lehetünk; sokat faragni magunkon, amíg beállhatunk csiszolt építőköcké gyanánt az emberiség nagy épületébe; amíg „Isten fiainak” hívatunk, s mint ózont árasztja ruhánk, homlokunk, szemünk, járásunk, mozdulatunk, újjunk hegye embertársaink felé a béke szellemét.

Ez a cél. És e cél mellett sokszor elszalad önzésünk; és elfut mellette a világ szelleme. Rá is illik a világ fiaira a szentírás szava, de úgy, mintha ma iratott volna meg: „Csapás és szerencsétlenség az útjaikon, de a békesség útját nem ismerik”. (Róm. l. 3, 16.)

Különösen három téren okoz nehézséget a mai világnak a béke útjának megtalálása: az idők nehéz, eligazításra váró feladattá tették a társadalmi, a felekezeti és a nemzetközi békét.

Igyekezzünk mindhármát az evan-

géliumból rájuk eső fényben megvizsgálni.

A társadalmi béke.

Emberek között élünk, köztük, rajtuk súrlódunk.

Nem könnyű megvalósítani az apostol intelmét: „Hordozzátok egymásnak terhét”. (Gal. 1. 6, 2.) Ez az egymás terhe néha túlságosan nehéz; földre nyom.

Kellemetlen, közönséges szomszédal, hisztériás feleséggel, házsártos háziúrral, rendetlen lakóval, rakoncátlan gyereknéppel, szeszélyes hivatalfőnökkel, hanyag alattvalókkal szépen kijönni nehéz teljesítmény. Okosságra, emelkedettségre, megértésre van ehhez szükség; sok önuralomra, háborgó indulataink energikus lefojtására.

Járjunk a világban a béke olajágával, mint Noé galambja, s ha ránk fröcsköl a világ megáradt szennye, röppenjünk hangtalanul magasabb régióba.

Kerüljünk minden megszólást, visszamondást, cselszövést, fondorkodást, indulatoskodást, „idegességet”, bosszúállást. Ne sokat foglalkozzunk mások

dolgaival. Legyen kiépített benső vilá-
gunk, ahova visszamenekülhetünk rossz
emberek elől: így lesz belőlünk bé-
kességes ember.

Az Üdvözítő ezzel az intellemmel
küldte el apostolait térítő útjukra: „Ha
valamely házba bementek, először is
azt mondjátok: Békesség a háznak!
És ha ott békesség fia vagyon, rája
száll a ti békességtek . . . Amely vá-
rosba pedig bementek és nem fogad-
nak be titeket, kimenvén az utcára,
mondjátok: Még a port is, mely lába-
inkra tapadt a ti várostokból, lerázzuk
nektek.” (Lukács 10, 5.) A „por“ a
rossz emlék, amely ránkragad, belepi
pórusainkat is. Úgy igyekezzünk el-
menni rosszindulatú emberek közül,
hogy rosszaságuknak még pora, em-
léke se ülje meg lelkünket.

*

A társadalomnak, amelyben élünk,
különböző rétegei vannak.

Az emberek nemcsak foglalkozási
ágak, nemcsak lelkület szerint külön-
bözteszik meg és értékelik egymást,
hanem vagyon, rang, cím, műveltség,

befolyás, hatalom, lelki tulajdonságoknak külső és szokásos jelei szerint is. Különböző rétegződésben helyezkednek így el az emberek, egymás fölött és alatt. Természetesen nyomják egymást.

Volt idő, amely a társadalmi különbségeket kihangsúlyozta, szertartásokkal a nép lelkébe bevészte, abból a becsületes szándékból, hogy a tekintély gondolatát közkinccsé tegye. Voltak korok és népek, amelyek az egyformának született ember ilyen osztályozását üresnek és ostobának találták, s az emberi méltóság nevében tiltakoztak ellene. Lehet, hogy a jövő újra ellene mond majd a demokráciának, amely különben is sokszor csak modor és úri kedvtelés. Nem vagyunk elég nagyok arra, hogy döntsünk fölötte, hiú vagy áthatolhatatlanul bölcs intézkedés-e a társadalomnak ilyen osztályozása; még kevésbé vagyunk erősek arra, hogy nekivágjunk és keresztül-törjünk a társadalom berendezkedésén.

Azt azonban tudjuk, hogy ezek a társadalmi válaszfalak sohasem lehetnek olyan kemények, hogy a szere-

tetnek, nagyrabecsülésnek, tiszteletnek áramai keresztül ne törhetnének rajtuk, hogy az emberméltóság sugára át ne sugározhatná őket.

A probléma Krisztus Urunk korában is felvetődött s ő ezeket az örök igéket adta nekünk világosságul:

„Tudjátok, hogy a népek fejedelmei uralkodnak rajtuk és akik nagyobbak, hatalmat gyakorolnak azokon. Nem úgy leszen tiközöttetek. Hanem aki köztetek nagyobb akar lenni, legyen a ti cselédetek; és aki köztetek első akar lenni, legyen a ti szolgátok; valamint az ember fia nem jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon és váltságul sokakért életét adja“. (Máté 20, 25.)

Ó drágán zengő szavak, mikor valószínűsít meg titeket a világ?!

A szentek megvalósították. Szalézi Szent Ferenc, a selyemtalárban járó szent, a tekintélyt céltudatosan kidolgozó barokk-kor kellős közepén, mindig maga nyitott kaput szolgájának, ha az éjtszaka részegen tért haza; ő fogalmazta meg a levelét is, amelyben feleségül kérte választottját. És én lát-

tam ünnepelt bíborost, aki reggel még uszályos bíborruhában pompázott az eszme kedvéért, délután egyszerű inkognitóban sétálni a Monte Pincion, inasa társaságában.

A magyar társadalomnak még jobban meg kell tanulnia, hogy ha a pozíció nem is *semmi*, de nem is *minden*. Ha hisz címekben, ne merüljön el bennük. A felsőbbnek minősített réteget ne irigyelje, az alsóbbakat pedig ne bántsa. A szempontokat pedig össze ne keverje, több-urasága miatt több-emberséget ne tulajdonítson magának. Lássa meg egyszerű keszkenő alatt is a királyi lelkületet, s borzadjon meg az ürtől, amely sokágú koronák alatt is megbújhatik. Lássa meg a legszegényebb kolduson is a bélyeget: Krisztus drága vércseppjét, amely váltságául reája hullt. Tartsa idejében a szeme előtt, hogy Isten ítélőszéke előtt egyformán fog dideregni koldus és király; hogy minden földi látszaton és fátyolon át minden ember testvér, családtag, egy Atya gyermeke, bármily szerep jutott is neki az élet színpadán.

Rámordulsz a hivatalszolgára, mert

„ideges vagy”. Kurtán elbánsz a szegény féllal, mert „sok dolgod van”. Előkelő úr lép be hivatalodba, s nem tudod, hova légy a kedvességtől és előzékenységtől. Hová lett idegességed? Hová a sok dolgod? Azt hiszem, testvér, ezen a vonalon szép, igaz, keresztény demokráciát valósíthatnál meg, anélkül, hogy a fennálló társadalmi rend ellen kellene vétened. Egyszerűen csak azt kellene jobban írósztalod fájába bevésned: Nem arra vagyok itt, hogy nekem szolgáljanak, hanem hogy én szolgáljak.

•

Nagyobb távlatból nézve nem száz meg száz, hanem csak két réteget szoktak megkülönböztetni a társadalomban: elhelyezkedett, biztos megélhetésű bourgeois-t és keze munkájára utalt, vagyontalan proletárt.

A két réteg között osztályharcot hirdetnek, békétlenséget szítanak Marxék. De a kívánt társadalmi békét szintén aláássa az az áramlat, amely a gazdasági életet mentesíteni akarja az erkölcs, becsület, szeretet, igazság, ir-

galom korlátaitól, s mint kis halakra a nagy halakat, úgy akarja rászabadítani a gyámoltalan kisemberre a hatalmasságokat.

„... És nem érik be azzal, hogy megtévedtek Isten ismeretében, hanem a tudatlanság nagy háborúságában élnek és mindezt a sok rosszat még béke gyanánt magasztalják...” (Bölcsesség könyve 14, 22.)

Lelkes tisztelet övezze azokat, akik a mai társadalmi háborúságok között az igaz békén fáradoznak s a *Rerum novarum* és a *Quadragesimo anno* szellemében társadalmi igazságot és békét hirdetnek. Gyalázatot hoz a hitére, aki a jogos szociális követelések és vétók előtt gyáván a hit mögé búvik, s a vallást használja fel pajzsul a szociális igazság szava ellen. Az ilyen ember nem tudja, mit cselekszik. Mindenesetre a fordítottját annak, amit Tarzicius tett. Mert ez a kedves kis mártír a saját testével mentette meg a hitének kincsét, s azt akarta, hogy inkább őt tépjék, őt rúgják, csak a hit drága titka maradjon épen; a szociális követelések előtt bujkálók pe-

dig a hitüket tartják testi javaik elé oltalomnak: azt verjék, azt tiporják inkább, csak ők megmenekedjenek, s hitvány földi javaikat megtarthassák.

A felekezeti béke.

Sokat emlegetik ma a felekezetekkel való békés magatartást is.

Erre nézve két elv adjon irányt.

Egyik legyen, hogy a hitközömbösség (indifferencia) bűn, a másik, hogy a tévedőkkel szemben való türelmesség erény.

A hitközömbösség bűn.

Minden katolikusnak tudnia kell, hogy Isten Krisztus Urunkat, az ő egyszülött fiát küldte le a földre, hogy az igazság körül örökön csetlő-botló emberiségnek készen hozza meg az igazságot. De azt is tudja minden katolikus ember, hogy az Úr Krisztus az egyházat bizta meg műve folytatásával és összetartó erősségnek, alapnak, sziklának Péter tekintélyét választotta. Eről az alapról letérni és süppedős zombékokra építkezni lázadás Krisztus végrendelete ellen. S a lázadók-

kal nem lehet közös alapot keresni Péter szikláján kívül.

Ez az igazság époly zsarnok, mint minden más igazság; nem tűr egyezkedést és megalkuvást, tévedéssel való felhígítást és egyeztetést.

Ha a protestantizmust nem tekintenők tévedésnek, már nem lennének katolikusok.

Ezt az álláspontunkat megtagadni nem tudjuk.

Nem, a protestantizmus nem egy „konkurrens cég,” nem „egy kevesebb szerencsével és szakértelemmel dolgozó vallási üzem,” mint ahogy következtlen katolikusok elképzelik. A protestantizmus felkelés a római katolikus egyház Krisztustól rendelt tekintélye ellen.

Bizonyára nagyon sok oka volt az isteni gondviselésnek arra, hogy ezt a nagy csapást a világra szabadította. Négy évszázad távlatából már bontakoznak is azok a szempontok, amelyek igazolják, hogy Isten keze a forradalmárok munkáját is az örök malmokra tudja hajtani. De azért végtelenül kell sajnálnunk, hogy a nagy repesztés meg-

történt és tart, s olyan reakcióra kell lelkünket előkészítenünk, amelyért a nagy tévedés sem volt kár.

Ehhez a reakcióhoz nem tartozik hozzá az intolerancia, a gyűlölet, a gyanakvás, a civakodás. Ellenkezőleg. Gyűlölünk kell a tévedést, de szeretünk a tévedőket. Abból a szerencsénkből, hogy az igazságba beleszülettünk, nem rangot kell csinálnunk magunknak, hanem feladatot.

Azt sem szabad elfelejtenünk, hogy „a szél, ahol akarja, ott fú” (János 3, 8), s így a Szentlélek is. A Lélek hatalma nincs megkötve, s élettél áraszt hat el lelkeket, akiknek az lett a sorsuk, hogy nem találták meg az egész igazságot. Lesznek a pokolban is katolikusok, lesznek a mennyországban is protestánsok. Az Isten országát kereső protestánsok közelebb állanak hozzánk, mint az anyakönyv-katolikusok. Nyilvánvaló, hogy a másvallású szerencsétlenebb, mint én; de nem nyilvánvaló, hogy rosszabb mint én.

Nem könnyű dolog harcolni az igazságért és kimélni az igazság jóhiszemű ellenfeleit. Nem könnyű megtalálni azt

az arany középutat, amelynek felirata : „Suaviter in modo, fortiter in re“ (Szelíden, de határozottan). De a békeség fiai megfogják találni ezt az utatis.

Az egyház maga ad direktivákat. Így például tiltja a protestáns istentiszteleteken való részvételt, mert az helyeslést fejezne ki, s azt a szerencsétlen tévedést terjesztené — azt a nagyon vallástalan és minden vallást nagyon leszóló tévedést — hogy minden vallás egyaránt jó. Nem javallja az egyház a vegyesházasságokat sem, s ha mégis megengedi, föltételekhez köti.

Nem ír elő azonban szabályokat a profán téren való együttműködésre. Ezen a téren ingadozó gyakorlat után az az elv kezd hódítani, amelyet Mikes püspök egy katolikus nagygyűlésen ebben a jelszóban foglalt össze: Getrennt marschieren, zusammen schlagen.

Ha ugyanis akár a pedagógiában, akár más területeken együttműködünk, kénytelenek vagyunk tapintatból és egyöntetűség kedvéért sajátosan katolikus gondolatainkat félretenni, kikapcsolni, katolikus nevelő eszközeinket, energiáinkat az uniformitás kedvéért

desztillálni, ami nagy veszteség, mert minden katolikus igazságnak nagy hivatása és ereje van. Másrészt az együttműködéssel a surlódási felületeket, a békétlenségi alkalmakat szaporítjuk. Közös konyha nem vezet nagyobb barátságra. Azt látom, hogy mindenféle családi házak épülnek. Az emberek szeretnek külön lakni. Ez szeretetlenség? Dehogy, éppen a békesség kedvéért választják a „megszépítő megszeseget.” A mi távolodásunk is a békét szolgálja.

Ha ma arról gondolkodom, mire kell inkább buzdítani a mi katolikusainkat, azt kell megállapítani, hogy nem annyira intoleranciájukat kell nyesegetni, mint sokkal inkább az indifferenciájukat korholni.

A nemzetközi béke.

Harmadik vajúdo problémája a mi korunknak a nemzetközi béke.

Ebben a Krisztustalan világban nemzet nemzet ellen, ország ország ellen acsarkodik. A világháború után világgyűlölet lett általános, nemzetek saját

gazdasági érdekeiken is keresztülgázolnak, csakhogy jobban acsarkodhasanak egymásra.

Miért nem tudjuk úgy szeretni a magunkét, hogy mellette nem gyűlöljük a másét?

Nem kell külön hangoztatnunk, mennyire kell szeretnünk a hazánkat. A fa hogyan ragaszkodnék a talajhoz, amelyből kinőtt? Gyökereit beléfúrta, táplálékát belőle merítette, leveleivel levegőjét itta, drága földjét kiszakíthatatlanul megszokta, ha jön az ősz, lombjait mind visszaadja az anyaföldnek, s ha kivágják vagy vihar dönti ki, fölnevelő, dajkáló földjének ölébe hull vissza. Így vagyunk a hazánkkal is.

Sokszor lelkes erővel viharzik föl belőlünk a hazánk multjával való együttélés, jövőjéért való aggodás. Sokszor úgy ég, mint parázs a hamu alatt: lángtalanul, de mélyen. Nem tudom, akkor szebb-e, mikor kipirultan énekl: Hazádnak rendületlenül légy híve, ó, magyar! — vagy mikor rideg számitással eltökéli és szent fogadást tesz, hogy hazai iparát támogatni fogja s az ország kincsét nem szegényíti.

Nem gyűlölünk, csak szeretünk akkor, amikor egy fölöttünk való közösség szeretetében önségünkből kiemelkedünk, nagy tettekre hevülünk, munka-energiánknak gyönyörű területet találunk, s az áldozat magasztos eredményére érik meg a lelkünk.

De nemcsak magyarok vagyunk, hanem emberek is. Hazánk szeretetén túl abba a nagy emberi közösségbe is szeretettel nyújtjuk ki gyökereinket, amely kultúra, tudomány, művészet javaival táplál.

Borzadunk a nemzettagadó nemzetköziségtől, de bizonyos egészséges nemzetfölöttiségre törekszünk. Hazánk lángoló és munkás szeretetével szívünkben keressük azt a magaslatot, amelyen minden népek megértésben találkozhatnak.

Únjuk és utáljuk ezt az általános gyűlöletet. Hiszen a túlzó, más nemzetet kiközösítő, gyűlölködő sovinizmusnak lettünk áldozatai mi is. Nagy csömör fogja el békét áhító szívünket a nemzetek örjögő versengésének, készlődésének, maguk üdvét is konculdobó, a pillanatért a jövőt, a máért a

holnapot fölálkozó kapzsiságának, marakodásának láttán. Mindig erősebb lesz a vágy valami kapocs után, amely nemzeteket fog össze magasabb egységbe, mindig erősebb lesz a tapasztalat,

hogyan nagy ölelésért epednek a szívek,
 hogy minden gyilkoláson túl minden ember
testvér,

s evezve arra húz, hol int a jóság-sziget...
 egy nagy-nagy ölelésért epednek a szívek.

(Mécs L.)

„És az én népem romlását hazugsággal gyógyítják, mondván: Békesség, békesség! holott nincs békesség” (Jeremiás 6, 14).

És mégis vergődik a világ, a gyűlölettől csömörlő emberiség békéről álmodik.

Mi, letaposott nemzet, vagyunk a legalkalmasabbak a béke gondolatainak befogadására. Hiszen minket túltengő nacionalizmus alázott meg, nemzetközi gyűlölködés és kapzsiság típort össze. Gyűlöljük meg azt a gyűlöletet, amelyből halál fakadt, szereljük le a békétlenség és gyűlölet vak indulatait magunkban.

Szentatyánk választotta jelszavának trónraléptekor ezt a szép mondatot: Krisztus országában Krisztus békéje uralkodjék. Pax Christi in regno Christi.

Szállj, szép szózat, szállj olajgallyas békegalamb, szállj a fekete áradások hullámai felett, a te szárnycsattogásod ma a legszebb zene. S ha nem találnál sehohsem nyugtot, rakj fészket a szívünkben, hogy Isten békéje, mely meghalad minden értelmet, diadalmaskodjék bennünk.

BOLDOGOK AKIK ÜLDÖZÉST SZENVEDNEK AZ IGAZSÁGÉRT.

Krisztus Urunk halni kész, bátor apostolokká akarta nevelni a tanítványait. Azért mindjárt pályája kezdetén kimondotta az alapelvet és feltételt: „Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa.”

Ezt az igazságot nem győzte eleget hangoztatni.

Hogy jobban bevésődjék a szívekbe, részletezte is: „Boldogok vagytok, midőn szidalmaznak és üldöznek titeket és hazudozván minden rosszat mondanak rátok énértem. Örüljetek és vigadjatok, mert jutalmatok bőséges mennyekben; hiszen így üldözték a prófétákat is, kik előttetek voltak.” Aztán, nyilván nyomaték kedvéért,

elmondja ezt az igazságot visszajáról is: „Jaj, mikor magasztalnak titeket az emberek, mert éppen így cselekedtek a hamis prófétákkal az ő atyáik!” (Luk. 6, 23.)

Messiási működése alatt volt alkalma rá, hogy újabb és újabb, a helyzet-hez mért formában hangoztassa ezt a követelményt: „Ha ki követni akar engem, tagadja meg önmagát, vegye fel keresztjét, és úgy kövessen engem.” (Luk. 9, 23.) A haszonlesőket, a számítókat, az üzlet hátsó gondolatával közeledőket egyenesen elriasztotta táborából: csak menjenek, az ő társaságában nem lesz, hol fejüket lehajtanák.

Bizonyára mosolygott Salóme mama jámbor kívánságán, aki fiait az új ország királyának jobbján és balján szeretne volna látni.

— Megtudjátok-e inni a kelyhet, amelyet én inni fogok? — kérdezte a piruló ifjaktól jószágon.

— Meg tudjuk — felelték ők bátran. Kedves naiv ifjak, tudjátok-e, mivel lesz telve az a pohár? Erről a kehelyről szól tovább a fekete jóslat:

„Az én poharamat ugyan inni fogjátok . . .” Mt. 20, 22.)

Krisztus mindenkit megítat az ő kelyhének keserű cseppjével, aki követni akarja őt. Akarta is, hogy a jóslat emléke megmaradjon a lelkekben, s az üldözések közt erősítőnek és vigasztalásnak jusson emlékezetükbe. „Nem nagyobb a szolgálta uránál — mondogatta övéi körében — engem is üldöztek, titeket is üldözni fognak.” (Ján. 15, 20.) De ezekből a sötét ígéből, azt hiszem, nem szorongás csendülhetett ki, hanem öröm és büszkeség a fölött, hogy az övéi így tudnak eszmét szeretni: egészen, igazán, halálosan.

Bármennyire szervesen evangéliumi gondolat is ez, mégis sokan vannak,

akik nem hajlandók üldözést szenvedni az igazságért.

Vannak, akik szinte zsoldosoknak érzik magukat az igazság szolgálatában: jó haszonért szolgálják, de jobb haszonért bármikor készek átugrani más lobogó alá. Vannak, akik mint

fadarabok, minden víznek a felszínén maradnak. Szennyes vizen, tiszta vizen, vörös vizen, fehér vizen egyaránt szívesen úszkálnak, csak fennmaradjanak. Krisztus keresztfáján majomügyességgel kúsznak fel, pozíciók után. Jézus meghasadt szívének lángján vígan forгатják és sűtik meg pecsenyéjüket. Követik, mint az árnyék a vándort, de csak addig, míg be nem borul.

Ezek nem Krisztuséi.

Deák Ferenc dőrmögte, mikor egy honatya elrikoltotta: Éljen a mi vezérünk — ő dőrmögte bosszúsan: Az ördög az urak vezére! Sok Krisztus-életésre Krisztus Urunknak is az volna a válasza: A világ fejedelme a ti vezéretek.

Többen nem értik, miért nem hagyott soha békét a farizeusoknak. Miért telt el jóformán egész nyilvános élete harcban e derék, köztiszteletben álló, bizonyára jóhiszemű urak ellen, akik a vallásosságban is minták akartak lenni. Ki tudja, talán ha kompromisszumot köt velük, minden máskép alakult volna s neki sem kellett volna meghalnia.

Énelöttem azonban egész világosan áll, hogy mindennek így kellett történnie.

Föltehető, hogy a farizeusok jöttek volna a burkolt ajánlattal: elismerünk szívesen, akár királyunknak is megteszünk, befogadjuk a vallásodat, ha annak hátán nyargalhatunk érvényesüléshez, céljainkhoz. Krisztus Urunk azonban ezt a kompromisszumot, a tűznek és víznek ezt az „összefogását” nem akarta. Királyi öntudat: vagy a szív trónján fog ülni, vagy egyáltalán nem marad meg benne.

A farizeusok kovászához ugyanis kettő tartozik. Először az, hogy nem élik át a vallást lelkükben; másodszer pedig, hogy mégis fel akarják használni köpönyegnek, mely alatt üzelmeket végezhetik, álarcnak, amely alá igazi arcukat elrejtethetik; elfogadják az Isten bárányát, de csak báránybőrnek, amely alatt farkasfogakkal lehet acsarogni.

Ez a haszonleső igazságszolgálat nem támad ellenséges érzülettel a valásra. Nem is tudja, mi az. Nem támadni akarja, hanem kihasználni. Ha

azonban a köpeny már elégtelen takaró lesz az alóla kinőtt ambíciók számára, kibujik alóla. Ha pedig a vallás a tyúkszemére lép vagy ambícióit keresztezi, egyszerre felszisszen, önérzete háborog, és keresni kezdi azokat a jelszavakat, amelyeknek felhasználásával, becsületének nagyobb eljátszása nélkül ellene támadhat.

Az igazság parazitájának nincs érzéke a belső, igaz, szívet átható, egész egyéniséget átdolgozó, minden fölött álló vallásosság iránt. Az ő világias, kicsiny lelkében minden kicsivé törpül. Neki dísznek kell a vallás, amelynek ő nem válik díszére. Gyónik bánat nélkül, áldozik áhítat nélkül, alamizsnálgodik szeretet nélkül, ítél irgalom nélkül.

Volt idő, amikor az érvényesülésre az út Krisztus letiport szíven vezetett keresztül. Emberek, hova rohantok? Páholyokba, szabadkőműves gyülekezetekbe csak egy anyának keblén átgázolva juthattok el: az édes anyaszentegyház testén keresztül! — Mit bánjuk mi, nem baj! Csak előre, törtetni az érvényesülés felé.

Gyöngé ember, szegény ember, aki nem akar, nem tud szenvedni az igazságért! Méltatlan az igazság szolgálatára, aki nem tud meghalni érte. Az ilyet a vallás lelkileg nem gyarapítja; semmit nem ad neki. Nem lesz jobb, tisztább, igazabb általa.

Áldott vagy Uram, áldott a te bölcs gondviselésed, hogy néha viharokat küldesz és lehullanak fádról a férges gyümölcsök! Küldd el csak szent szolgádat, a vihart, én nem remegek meg tőle. Szívem száz és ezer rostjával kapaszkodom beléd, mint gyümölcs az ágába. Ó Uram, életfa, el ne ejts! A te lombjaid árnyékában és oltalmában akarok élni, sorsodban osztozni.

Igaz, hogy az az erkölcsi fenköltés, amelyet a mélyen vallásos lelkület kitermel, tekintélyhez, tisztelethez szokta juttatni a lelkeket. Az is igaz, szükség lehet arra, hogy az erkölcsi súly világi hatalom és befolyás köntöskében lépjen a világ elé. Mégis, mert annyi veszedelme van a nagyságnak, oly könnyű bukni annak, aki élre került, oly tekervényesek a lélek útjai és mélyek az örvényei, oly fájó a gyanu,

hogy nem az igazságot magát szeretjük, amikor őt szolgáljuk s megsértjük őt mellékszempontokkal: jobb, ha azért imádkozunk, hogy kicsinyek és félretettek maradhassunk. „Ha munkám itt-ott siker érte, ne a földön fizess ki érte!”

A multkor, a pompás Credó-felvonulás alkalmával egy egyszerű ember állt mellém s a maga módján filozofálni kezdett. Azt mondta: Mennyi zászló lobog itt, mily szépek a ruhák, mily lelkes a hangulat; de mit szenvedhet most az, aki a nagyharangot húzza? És ki gondol rá? Ki gondol arra, aki most fárad és veritékezik a torony látatlan rejtekén, s még az az öröme sem lehet meg, hogy a hatalmas menetet lássa, amelynek nyolc krajcárért elébe harangoz.

Hálás voltam az emberemnek ezekért a szempontokért, s titkos irígység kezdett ébredezni a szívemben: Milyen szép, milyen magasztos hivatás: harangot húzni, az örömmámor zengő aranyhullámaival betölteni a vidéket, tisztára mosogatni, boldogra simogatni a poros szíveket, dolgozni, veritékezni

és minden munkánkkal rejtekben maradni!

De szentek vagytok, de nagyok vagytok, kis emberek, akiknek az igazság adóstock maradt!

Vannak hát, vannak,

**akik üldözést szenvednek
az igazságért.**

Akiknek már csak azért is kapóra jön az üldöztetés, mert önzetlenségüket igazolhatják vele önmaguk előtt. Vannak, akik tisztességnek tartják, ha sebeket kaphatnak az igazságért.

Amikor az apostolokat először veszszőztették meg az evangéliumért, örvendezve távoztak a gyülekezet elől, „mivelhoggy méltók lettek Jézus nevéért gyalázatot szenvedni”. (Ap. csel. 5, 41.) Azóta is apostoli lelkületnek nevezzük a krisztusi evangélium bátor és halálosan önzetlen megvallását.

Igen nagy példák állanak előttünk: ne legyünk hozzájuk méltatlanok.

Szent Pál valóságos gyönyörködéssel összegezi az evangélium hirdetése közben kiállott szenvedéseit: „A zsidók-

tól öt ízben kaptam — egy híján — negyven ütést. Háromszor szenvedtem megvesszőzést, egyszer megkövezést, háromszor hajótörést, éjjel és nappal mélytengeren voltam. Gyakran voltam folyóvizek veszélyében, veszélyben a saját nemzetbeliektől, veszélyben a pogányoktól, veszélyben városban, veszélyben a pusztaságban, veszélyben a tengeren, veszélyben hamis testvérek közt, fáradtságban és nyomorúságban, sok virrasztásban, éhségben és szomjúságban, sok böjtölésben, hidegben és meztelenségben, eltekintve attól, ami ezenfelül van naponkénti zaklatásom, az összes egyháznak gondja. Ki szenved, hogy én ne szenvednék, ki botránkozik meg, hogy én ne égnék?“ (2. Korintusi levél 11, 24.)

Ennek a sok szenvedésnek emléke megnyugtató érzéssel tölti el. Hiszen így kellett lennie! „Akik jámborul akarnak élni Krisztus Jézusban, mindnyájan üldözést fognak szenvedni“. (Timoteushoz 3, 12.) Tisztán áll előtte: „Ha még az embereknek tetszeném, Krisztus szolgája nem volnék“. (Galátához 1, 10.)

De szép ez a hősie s lelkiület! . . . „Dicsőségben és becstelenségben, gyá lázatban és jóhírnévben, mint csábítók és mégis igazmondók, mint ismeret lenek és mégis ismeretesek, mint ha lálraváltak és mégis élünk mint meg vertek, de meg nem öltek, mint szo morkodók és mégis mindig örvendezők, akiknek semmijük nincsen és mégis mindenük megvan . . .” (2. korintusi levél 6, 8.)

Ma nem köveznek meg senkit a hitéért. De a szívünket gúnyos és durva pillantásokkal kövezhetik meg. A szemekből röppennek balták felénk. Néha dicséretekkel igyekeznek kicsalni szánk ból a sajtot: „Ugye Ön, mint felvilá gosult ember, a huszadik század ha ladó gyermeke . . .” Máskor gúnyne veket osztogatnak: bigott, klerikális, ultramontán lesz a buzgó katolikus neve. Ezeket a gúnyneveket mind megannyi érdemjegyet hordjuk a szí vünkön, mint az örökhonba lépés be lépti jegyeit.

Kemény dolog csúfondáros megjegy zések, elrejtett, finom, mégis sértő mo solyok keresztüzében megőrizni a hi

tünk bátorságát. Az is lehet, hogy súlyosabb sebeket kapunk hitünk védelmében. Akkor a keresztt alá visszük megsebzett szívünket és Jézus példáján vigasztalódunk. Nem lehetünk az üldözött Krisztusnak körülhízelgett katonái. Keresztreszegzett királyunk van: mért csodálkoznánk rajta, ha töviskoronájából egy tövist kapunk? Nemes léleknek szinte nem is ezek a tövises fájnak; inkább az az érzésük, ami Szent Erzsébet érző szívét elfoghatta, amikor a véres Krisztusfő láttán nem tudta megtűrni a fején az aranykoronát.

Krisztus Urunknak egész élete kereszt volt és martiromság: s te magadnak nyugalmat keresel? — kérdezi szemrehányóan Kempis Tamás az üldöztetéstől iszonyodó lelket.

Az üldözött egyház.

Ha ezeket megértettük, azon sem fogunk botránkozni, ha az egyházat üldözik, ha lépten-nyomon ellene mondanak neki.

Így van ez rendjén. Ez a jele, hogy jó úton jár. Ha az egyház hasonlít

Mesteréhez, hasonlítani fog sorsához is. Az lepne meg, ha máskép lenne. Üldözték Krisztust — üldözik az egyházat is: mi van ennél természetesebb és logikusabb?

Kell is, hogy az isteni elem örökre idegen maradjon a földön. Nem lehet az nagy fény, amely nem bántja a sötétben vakoskodók szemét. Nem lenne isteni tan az, amely ellen nem lázadoznának az alantas ösztönök.

Kiröppent kanári madarat láttamegyszer szemtelen verebek közt. Szegényke idegennek érezte magát s menekült gyilkos csőrük csapásai elől. Azok meg üldözték s minden ütésükkel mintha azt mondták volna: Hogy mersz szebb lenni nálunk? Hogy mersz dalolni, mikor mi csipogunk? Mért hordasz aranytollakat, mikor mi szürkék vagyunk?

Az isteni gondolat is idegenen röpöd az emberek között. Szembe találja magát a szenvedélyek önvédelmi harcával, ösztönösen ellene merednek a bukott, sebzett, mélyre süllyedt emberi természet ösztönei.

Ez az Isten fiainak pesszimizmusa:

et mundus totus positus est in maligno. (János 1. levele 5., 19.) és az egész világ gonoszságban fetreng.

Optimizmusa pedig arra hajtja az egyházat, hogy diadalmas hittel és reménnyel folytassa pályafutását a földön. Tudja, hogy a világ kilöki magából azokat, akikre nem méltó (quibus dignus non erat mundus, Hebr. 11., 38.). Mégis hiszi, hogy talál szenteket a földön, s amint a megátkozott föld nemcsak bojtortjánt, hanem rózsaszálat is terem, úgy termi meg az emberiség is a maga szentjeit, akik közül egyért érdemes volt megteremteni a világot.

Valami nagyon fölemelő, nagyon magasztos van abban, hogy az egyház nem tetszik azoknak, akiknek tetszeni nem nagy tisztesség.

Chesterton is felfigyelt, amikor olvasmányai során azt tapasztalta, hogy mindig csak ezt az egy egyházat bántják. Kell valami grandiózusnak lenni abban, ami annyi támadást és gyűlöletet vált ki! Így vezették vissza egyházellenes olvasmányok az egyház ölébe.

Bizonyos büszkeség fog el erre a

gondolatra. Látjuk, hogy a mi Mesterünk nem demagóg. Mert a demagógok ügyesen kilesik, mi tetszik a nagyvilágnak, mi a panasza, s aszerint igazodnak. A demagógok evangéliumában nem kell többé adót fizetni, s mindenki megkapja azt, amiye hiányzik. Rousseau a természetszeretet, Nietzsche az Übermensch jelszava alatt szabadította fel az ember lelkének alján lakó csöcseléket. Demagógok voltak.

Az egyház azonban kolosszális nyugalommal és bátorsággal helyezkedik szembe a világ hangosaival.

Az egész világ fölmordul, a hívek elkedvetlenednek és bizalmatlankodnak, újra hánytörög a világban a régi kérdés: „Kemény beszéd ez, és ki hallgathatja azt?” (János 6., 61.) Az egyház meg végzi a kötelességét, isteni küldetése tudatában. Syllabusba foglalja a kor legdivatosabb és legkedveltebb eszméit, s rájuk süti a tévedés bélyegét. Zsenikkel áll harcban, indexre teszi a legolvasottabb és legünnepeltebb írók munkáit, és ha szellemóriásoknál pillantja meg sas-szemével, hogy amit tesznek, „grandes pas-

sus extra viam" (nagy lépések az úton kívül), azzal a fölénytel tereli őket vissza, mint aki tudja, hogy megbízása: legeltesd bárányaimat.

A világ felháborodása felzúg, mint a tenger hulláma, nekiront — a régi hasonlattal — a sziklának, dühöngve; miért nem mozogsz velünk? Lásd, mi haladunk és emelkedünk, te pedig megmerevedtél. A mi hullámainkon egekig érnek, akik bennük úsznak, te pedig zordan és keményen állasz, mintha nem értenél minket. A szikla pedig nem mozdul. Tudja, hogy bármily magasra dagadnak a hullámok, leomlanak újra. Szánja a hányatott embereket, s mindig készen áll rá, hogy biztos, szilárd ölére fogadja a hánykódókat.

A világ tragédiája a hullámok tragédiája. Ha úgy tünnék föl, hogy megállapodik s megbékél az egyház ölével, egy új ábránd újra elsodorja tőle.

Nekünk pedig az a legnagyobb büszkeségünk és életünknek talán legmélyebb boldogsága és megnyugvása, hogy sziklán járunk és az Isten hegyéről látjuk az emberi történéseket.

MERT ÖVÉK A MENNYEK ORSZÁGA.

Mikor Biró Lajos, a híres újgueniai utazó elindult Magyarországról a nagy útra, a vámon alaposan felforgatták a holmijait, gyanusnak találták üvegcsöveit, rovardobozait, méregkészleteit. Különösen furcsán tekintettek egy kis dobozra, amely telve volt valami sárszerű anyaggal. Mi ez, kérdezték bizalmatlanul. — Föld — felelte az utazó sóhajtva. — Messzire indulok, ki tudja, hol halok meg. Legyen egy kis hazai föld a fejem alatt, ha meghalok. — A vámőrök könnyezve tisztelegtek, és útjára engedték a hőst, aki idegen emberek országába indult, bizonytalan sors elé nézett, de vigasztalónak magával vitte a hazája porát. (Raoul Francé beszéli el.)

Vándorlásaink és viszontagságaink

között így visszük magunkkal az örök haza gondolatát. Utolsó párnának tesszük el magunknak Urunknak biztató ígéretét: övék a mennyek országa. Jólesik rajta a megnyugvás, örökkévaló a fölébredés.

Hazánk !

Az égi ígéret állandó vagy gyakrabban ébrentartásának egyik motívumát máris megadtuk ezzel: a mennyország a lelkünk hazája. Úgy van a lelkünk megszerkesztve, úgy van az élet elintézve, hogy ne érezzük magunkat egészen otthonosan a földön: hogy mindig újra felfakadjon bennünk a másik haza vágya: hogy reméljünk „egy jobb hazát s benne az erénynek diadalát.”

A földi élet nem révünk, hanem útunk, — szokta mondani liziói kis Teréz atya.

A bajokat nem azért küldte Isten ránk, hogy bosszantsanak minket, hanem hogy a földi élet befejezetlenségét, tökéletlenségét újra, meg újra eszünkbe juttassák; hogy újra a fülünkbe súgják: nem itt van a hazád, non habes hic manentem civitatem

(Zsidókhöz 13., 14.), várnod kell az erős alapú várost, melynek alkotója és építője az Isten (u. ott 10.).

A léleknek ez a rendeltetése éppoly biztos, mint ahogyan bizonyos, hogy a gyökér nem ragadhat benn a földben, hanem ki kell nőnie sárlakásának vak-homályából.

Azokat, akik a lélek örök életének kérdésével kételkedve szoktak foglalkozni, ezzel a példabeszéddel szoktam megnyugtatni:

Gyökerek tanakodnak a föld alatt azon, hogy nem mese-e a felvilág, amelyet még sohasem láttak, de amelynek hívását nedv-szállító csatornáik érzik. Nem volna-e balgaság gyökér nélkül, hogy törzsbe, ágba, lombba folytatódnék? Nem „szívja-e” a gyökér minden részét a felvilág? Nem szállítanak-e anyagot a belső folyosók — valahova?

Minket is szív a felvilág, a másik élet. Mi is csupa szállítás vagyunk, és csupa-csatorna a létünk. Érthetetlen csonk volna a mi gyökérlétünk, ha tudás - szomjunk, boldogság - vágyunk, életszentségre való rendeltetésünk, igaz-

ságra való igényünk nem lombosodhatnék ki a másvilágon. Zúgj fel ott fenn, szél, zúgj fel, Szentlélek Isten, hogy megismerjem, hova, mire, kibe hordom lelkem sajtó gyökereinek folyosóin mindazt, amit felszívtam a földből!

Mikor a magyar katona messze országokban harcolt, fájdalmasan emlegette: „Szülőföldem szép határa, meglátlak-e valahára?” Aztán hazajött, messziről meglátta szülőföldjét s boldog ének fakadt az ajkán:

Mi fehérlik ott a sikon távolba?

Talán bizony édesanyám kunyhója!

Messze jártam, másutt is volt jó dolgom,

Hej, de szívem csak azt mondta: jobb otthon!

Mi is járhatunk palotákban, szép városokban, s közbe-közbe lesz jó sorunk is a világon. Mégis vággyal köszöntjük az örök hazát, s a földi élet viszontagságai és örömei közt el nem hagy a benső súgás: Jobb otthon!

Isten!

A mennyországban Isten lesz a sor-sunk. Meglátjuk őt, úgy, ahogyan van. Most tükör által homályban látunk, akkor pedig színről-szinre (1. korintusi levél 13., 12.). Elménknek ugyan-csak le kell vetnie itt a saruját, ha Istenhez akar közeledni. A fantázia már rég felmondta a szolgálatot s lan-kadtan bukott földre, mikor a speku-láló ész még mindig szárnyal s Isten-ről gondolkodik. De bármily magas az Istenfogalom, egyszerű emberek for-gatják elméjükben és szívükben, s ér-zik, hogy hozzávalónak van alkotva a lelkük.

Istent nem lehet egy örökkévalósá-gon át kimeríteni. Hiszen ő a végte-len. Ha szép a világ, Isten még szebb. Ha ez a világ változatos, az Isten még változatosabb. Ő a jóság, a szépség minden jóban, minden szépben. Om-nis boni bonum. A föld is csak azért tud szép lenni, mert az Úr szépségé-ből részesedett. Vonzák a szívünket régi tájak és szépségek. De ezek csak azért vannak, hogy vágyunk kereked-

jék az örök szépségek után és fogalmunk támadhasson Isten nagy kívánatosságáról.

Mintha nem is Hunorról s Magorról, hanem a mi vágyaktól csalogatott lelkünkről szólna a rege:

Minden este bánva-bánják,
Hogy a vadat mért kívánják?
Mért is üzik egyre-nyomba,
Tévelyítő, bús vadonba?

Mégis, mégis, ha reggel lett,
A gimszarvast üzni kellett,
Mint madarat az árnyéka,
Mint töviset szél játéka.

A vadat ugyan nem ejtették el, de a nyomán eljutottak egy új, boldogabb hazába. Persze, hogy mi sem ejtjük el a hajszolt földi javak javát, a boldogságot. De ha majd a céljukat művelik s Isten ölére elvezetnek, boldogan nyughatunk meg az örök hazában. Mert „magadhoz valónak alkottál minket és a mi lelkünk nyughatatlan, míg el nem pihen Benned” (Szent Ágoston).

A tengerből párolognak föl a felhők, s a tengerbe omlanak vissza a belőle származott patakok. Ez a teremtmények sorsa, útja is. Ez a teremtmények körforgása az Isten körül: Istentől jöttek és Istenhez igyekeznek vissza. Azt mondja Szent Tamás: Azért oly tökéletes idom a kör, mert visszatér oda, ahonnan kiindult. Ez a mi tökéletességünk és jutalmunk, megérkezésünk és boldogságunk: visszatérni Istenhez és megpihenni nála.

Jézus.

Az isteni bölcsességnek és jóságnak emberi kiadása Jézus isteni szíve. Hányszor ragyogott már felénk elmélkedéseinkben az ember fia fenkölt alakja! Hányszor szerettünk volna hozzámenni tanácsért és vigaszért! Hányszor láttuk őt fényben járni az élet hullámain és a tudás mélységein, míg mi süllyedtünk az örvények között! Hányszor szerettük volna elpihentetni zaklatott, fájós fejünket az ő szívéen!

A mennyországban meglátjuk őt, a lelkünk körülrajongott vezérét, a bá-

rányt, aki vétkeinket viselte, a hadvezért, aki meggyőzte a világot, s diadalmos utat tört nekünk az égbe.

Gyermek nem érkezhetik meg oly örömmel messze idegenből az apja szívére, patak nem rohanhat oly nosztalgias lendülettel a tenger ölére, ahogy a mi hajtott lelkünk Jézus látásán elpihen. El tudjuk-e képzelni, mekkora boldogság lesz az?

A három kiválasztott apostol egyszer látta Jézust mennyei dicsőségében, fent a Tábor hegyén. És Péter szinte eszét vesztette a szédületes, a mámorosan rászakadó élmény boldogságában. Szerette volna mindig őt látni. Sem hideg, sem forróság, sem éhség sem szomjúság nem hajthatta volna el Jézus szemléletétől. Olyan gyermek, olyan őszinte a kívánság, amely dadogva jött elő belőle: „Uram, jó nekünk itt lennünk; ha akarod, csináljunk itt három hajlékot, neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet . . .” (Máté 17, 4). Magáról meg is feledkezett. Szeretett volna örökön itt időzni.

Szent Pál egyszer látta meg Krisz-

tust a damaszkuszi úton. Elébe jött a Krisztus-üldözőnek, hogy megfordítsa az élete útját. És Pál leomlott lováról a földre, és reszketvén és álmélkodván kérdé: Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem? (Apostolok cs: 9, 6). És attól fogva mindene lett Jézus. Sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fedelemségek, sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem jövődők, sem erősség, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakaszthatta Isten szeretetétől, mely Jézusban vagyon (Római levél 8, 38).

Mily öröm lehet hát az üdvözült lélek számára Jézust látni mennyei dicsőségében. A szenténeken is azt mondjuk

Jézus, a rád emlékezés
Legédesebb örvendezés.
De *birni* téged meghalad
Minden gyönyört az ég alatt.

Bizony meg fog haladni minden földi élvezetet Krisztus meglátása.

Mária.

Jézus nem féltékeny Szűz Máriára, s nem veszi zokon tőlünk, hogy anyát sóvárgó szívünk sajátos színű bizalommal és vággyal tekint felé. Isten akarta, hogy az ő országában az emberi szívnek minden hézaga ki legyen töltve, s minden érzelme foglalkoztatva. Ő akarta, hogy a vallásunkban mint családban érezzük magunkat. Ő húrozza föl a szívünket, hogy Szűz Máriára úgy gondoljunk, mint szép égi látományra, mint az egek mosolyára, mint boldogságos anyára. Úgy tártuk ki a karunkat felé, földi viszontagságaink között, mint a hajósok a tenger csillaga felé, rekedtre kiabált torokkal, de bizalommal. Annyit gondoltunk rá, annyiszor emlegettük édesen hangzó nevét s mindennapi imádságunkban még a halálos ágyunkhoz is meghívtuk, reménységgel mondván: . . . most és halálunk óráján . . .

Itt pedig meglátjuk szemtől-szembe. A menny kapujában a „szomorúak vigasztalója” tekint ránk kegyesen.

Bernadette, a kis lourdesi leányka,

megláthatta földi életében a szeplőtelen fogantatást. Neki megadatott. Soha többé nem tudta elfelejteni. Boldoggá tette egész életére. Az a néhány látomás! És sebet is ütött a szíven: gyógyíthatatlan vágyat újabb meglátása után. Később is, ha mutattak neki híres Mária-képeket s megkérdezték: ilyen volt-e — csak mosolygott s azt felelte rá: ó sokkal szebb volt! Ha ezt a pásztorgyermeket ilyen boldoggá tette az égi jelenés, el tudjuk képzelni, mily jó lesz nekünk „Isten legszebb leányát“ látnunk.

És örömed és vigasságod leszen.

Van aztán sok másodrendű öröme az égi hazának, ami nagy mennyei honvágyra lelkesíti a szívünket. Ott például a testünk már nem lesz ilyen nyugös, bajos, alkalmatlankodó társa a lelkünknek. Nem okoz már kísértéseket, nem lesz már fájdalom-forrás. Hány örömünket rontotta meg már a test a földön! Hogy sinylette sok lélek rozoga testének börtönét! Hány szellem nem tudott mit kezdeni azzal a beteg

aggyal, amelyhez hozzá volt kötve, mint táltosló a rossz gebéhez. De az égben könnyű az emberi test; átszellemült, megdicsőült. Isten letöröl minden ráncot a homlokunkról, minden könnyet a szemünkről. Akkor megnyílnak a vakok szemei és a siketek fülei tárva lesznek; akkor ugrál a sánta mint a szarvas és feloldatik a némák nyelve (Izaiás 35, 5.) Nem éheznek és nem szomjúhoznak többé, a nap nem éri őket, sem valami hőség; mert a Bárány, ki középen a királyi széken vagyon, vezérli őket és elviszi az élővizek forrásaihoz, és letöröl az Isten minden könnyhullatást az ő szemeikről. (Jejenések k. 7, 17).

Ne félj, te szegény beteg, nincs a te reményed veszve! Ha úgy oszlik-foszlik is tested, mint a szegény Jóbé, valld Jób bizalmával: „Tudom, hogy az én Megváltóm él és az utolsó napon a földből feltámadok és körülvételem bőrömmel, és az én testemben látom meg Istenemet!” (19, 25). Ne félj, ha a tested elnehezíti lelked szárnyalását, amint írva vagyon: „A lélek ugyan kész, de a test erőtlen” (Márk

14, 38.) A jobbvilágon a test könnyű lesz és fürge: „fényleni fognak az igazak és mint a szikrák a nádasban, ide s tova futkoznak“ (Bölcsesség k.3, 7). Most szeretnénk talán hegyeket, szép tájakat, messze országokat bejárni, és nem telik. De ha egyszer az üdvözült test rálépett az örök utakra, talán csillagról csillagra szállhat, szemlélheti keletkező világok vajúdását, hülő napok végvonaglását. Most — mint Schütz mondja — a lélek úgy süt át testünkön, mint napsugár a poros ablakon. Akkor majd áttündöklök rajt, mint nap a tiszta kristályüvegen. Most a halál csontujjai kopogtatnak a bordáinkon s az enyészet üzen. Akkor nem lesz halál soha többé, s örömmünket senki sem veszi el tőlünk. A nagy életharcban szerzett sebek tündökölni fognak, s mint harctérről megérkezett vitézek, boldogan mutogatjuk őket.

A földön sok bajt okoznak nekünk a rossz emberek. Nehéz sor rossz, kötekedő, közönséges, összeférhetetlen emberekkel együtt lakni, elválaszthatatlanul. Az égben örök a szeretet. Az örök béke honában, üdvözült, fé-

nyes lelkek társaságában, nincs irígység és cselszövés, durvaság és kellemetlenkedés. Nagy lélek nem vet meg kis lelket, kis szent nem irigyel nagy szentet, mert mint liziói szent Teréz elgondolja, mindegyik telve lesz üdvösséggel a maga befogadó képessége szerint: kis korsónak, nagy korsónak mi kellene több, mint hogy tele legyen?

Milyen nehéz a földön kimondani a búcsúsztót: Isten veled! S ha örökre eltávozott a kedves személy, hogy vágyódunk utána, hogy képzeljük el családi szeretettől olvadozó hangulatban: ó, ha betoppanna! Ha kiderülne, hogy nem halt meg és egyszerre benyitna szobánkba! Ez a vágyunk a földön nem teljesül. De a mennyországban igen. Mily öröm lesz ott találkozni elköltözöttekkel és imádkozni együtt az itt maradtakért.

Valóság.

Mindezekhez adjuk még hozzá, hogy ez mind nem álom, nem mese. Ez mind valóság. Ebben a beállításban semmi túlzás nincs. Ellenkezőleg: az a hibája, hogy túlságosan keveset és méltatlant

mond el az égi boldogságról s szinte profanizálja az örök üdvösség honát. Nem is lehet méltóképpen beszélni emberi ajkakkal a szem nem látta, fül nem hallotta, szívig nem hatolt égi boldogságról.

Ha más valamit magasztalunk, könnyen túlzásba esünk. De a mennyei örömeket túlozni nem lehet. Itt csak alulmaradni tud a dadogó emberi nyelv.

Síróknak és üldözötteknek, szegényeknek és megvetetteknek a boldogságot ígérő Krisztus jövendölése a legnagyobb vigasztalásuk. — Az égi haza ígérete két irányba ágazik el:

A szenvedők azt értik ki belőle: „Nem méltók a jelenidei szenvedések a jövendő dicsőségre, mely bennünk ki fog jelentetni” (Római levél 8, 18). Tudják, hogy a mennyországnak igen olcsó árát fizetik meg szenvedéseikkel. Az üdvözülés megér százszor annyit. „Vagy mi váltságot ad az ember lelkéért?” (Máté 16, 26). Érdemes száz évig nyomorogni, gyötrődni, ha örökön tartó boldogság vár aztán reánk!

Másfelől meg azt értjük meg a mennyország ígéretéből, hogy nem méltók e

föld *örömei* a mennyei boldogsághoz képest. Rossz vásár volna földi jólétért eladni az örök haza jogát. Nem hozná be széles úton törtetni, és az ég útjáról elkanyarodni; a dúsgazdaggal dőzsölni, s vele veszteni el az örök reménységet; görbe utakon gyarapodni és súlyos nehezékeket szerezni ég felé lendülő szárnyainkra. Mit használna az egész világot megnyernünk és a másvilági boldogságot elveszíténünk?

Így lesz a mennyország ígérete vígasztalás és hajtóerő, amely boldogságvágyunknak ép annyit ad, mint erkölcsi életünknek, amelyben az ember megérti magát, a világot, az életsorsát, a gondviselést; így lesz nagy beteljesedés: törzs, amelybe beletorkolnak lelkünk fölfelé tájékozódó gyökerei, s értelmet is nyernek benne.

Szent Bernát boldogan indult el testvéreivel együtt a kolostorba, de kis öccsét még nem vihette magával. Azzal vígasztalta: Nézd, kis Nivárd, mi most elmegyünk, de ezt a kastélyt, ezt a sok szép földet és erdőt mind neked hagyjuk.

És a kedves gyermek kipirult arccal

felelte rá: Hogyisne! Ti választanátok magatoknak az eget, nekem pedig hagynátok a földet? Ez rossz vásár lenne! Én is megyek veletek!

Mi is únjuk a földet, ha az égre nézünk. Mint a kék ég ragyog fölötünk, úgy ragyogja be lelkünket a mennyei haza reménye, vágya, szeretete, biztatása.

Úgy fussunk, hogy elérhessük!

TARTALOM

	Oldal
Erény és boldogság	7
Boldogok a lelki szegények	29
Boldogok a szelídek	53
Boldogok, akik sírnak	69
Boldogok, akik éheznek és szomjú- hozzák az igazságot	85
Boldogok az irgalmasok	104
Boldogok a tisztaszívűek	126
Boldogok a békességesek	131
Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért	170
Mert övék a mennyek országa	186

